

ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสามเสนนอก
กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
นางสาวกนกวรรณ การุญ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
พฤษภาคม 2547
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสามเสนนอก
กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

นางสาวกนกวรรณ การุญ

-6 ก.ย. 2547

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
พฤษภาคม 2547

กนกวรรณ การุญ. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสามเสนนอก กรุงเทพมหานคร.
สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ประณต เค้าฉิม.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาระดับความเครียดและระดับความรับผิดชอบ
ด้านการเรียน 2) เปรียบเทียบความเครียดของนักเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ
ของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน
3) เปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทาง
เศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมใน
โรงเรียน 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน
สามเสนนอก กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2546 จำนวน 240 คน เป็นนักเรียนชาย 120 คน
นักเรียนหญิง 120 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสถานภาพผู้ตอบ แบบสอบถามความเครียด
แบบสอบถามความรับผิดชอบด้านการเรียน และแบบสอบถามการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ
ค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) และการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ
เพียร์สัน (The Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนมีความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง และมีความรับผิดชอบด้านการเรียน
อยู่ในระดับปานกลาง

2. ความเครียดมีความสัมพันธ์ทางลบกับความรับผิดชอบด้านการเรียนอย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนหญิงมีความเครียดต่ำกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีความเครียดไม่แตกต่างกัน

5. นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกันมีความเครียดต่ำกว่า นักเรียนที่มีบิดามารดาไม่
ได้อยู่ร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับดีมีความเครียดต่ำกว่านักเรียน
ที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับไม่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. นักเรียนหญิงมีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่า นักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีความรับผิดชอบด้านการเรียนไม่แตกต่างกัน

9. นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกันและนักเรียนที่มีบิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบด้านการเรียนไม่แตกต่างกัน

10. นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับดีมีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่า นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับไม่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

THE RELATIONSHIP BETWEEN STRESS AND LEARNING RESPONSIBILITY
OF PRATHOM SUKSA 5 STDENTS AT SAMSENNOK SCHOOL
IN BANGKOK

AN ABSTRACT
BY
MISS KANOKWAN KARUN

Presented in partial fulfillment of requirements
for the Master of Education degree in Developmental Psychology
at Srinakharinwirot University
May 2004

Kanokwan Karun.(2004). *The Relationship between Stress and Learning Responsibility of Prathom Suksa 5 Students at Samsennok school in Bangkok*. Master's Project, M.Ed. (Developmental Psychology). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor : Asst. Prof. Pranot Kaochim.

The purposes of this research were : 1) to study the level of Prathom Suksa 5 students'stress and learning responsibility ; 2) to compare students'stress as well as their learning responsibility on the basis of their differences in sex, economic status of their families, marital status of their parents, and their perception of school environment ; 3) to study the relationship between stress and learning responsibility.

A sample of 240 students consisted of 120 male students and 120 female students randomly drawn from Samsennok school in Bangkok during the academic year 2003.

The instruments for collecting the data were questionnaires on students' stress, learning responsibility, and perception of school environment.

The statistical methods and procedures for analyzing the obtained data were percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test and Pearson Product Moment Correlation Coefficient.

The main findings indicated that students'stress and learning responsibility as a whole were found to be on a moderate level and were negatively correlated at the .05 level of significance :

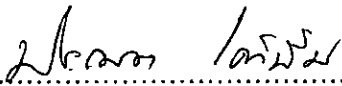
Female students'stress was significantly lower than male students'stress at the .05 level.No significant difference was found in stress of students in terms of their families'economic status differences.Stress of the students in two - parent families was lower than that of the students in one - parent families.The students with high perception of school environment were found to be on a lower level of stress than those with low perception of school environment at the .05 level of significance.

The female students had a higher level of learning responsibility than the male students at the .05 level of significance. No significant difference was found in learning responsibility of students in terms of their families' economic status differences, and there was no significant difference in learning responsibility between the students in two - parent families and those in one - parent families.

The findings also indicated that the students with high perception of school environment were found to have higher learning responsibility than those with low perception of school environment at the .05 level of significance.

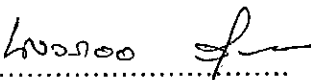
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

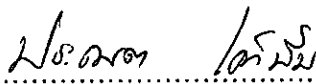
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต คำจิม)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

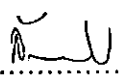

(รองศาสตราจารย์ ดร.นวลสะอ สุภาผล)

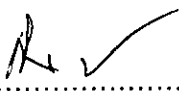
คณะกรรมการสอบ

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต คำจิม)

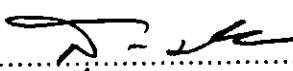
กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์ สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์

(รองศาสตราจารย์สุภา ปานเจริญ)

วันที่ 18 เดือน พฤษภาคม 2547

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งของรองศาสตราจารย์ ดร.นวลละอ อสุภาผล ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต คำนิม อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และอาจารย์ สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ กรรมการสอบปากเปล่าที่กรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะตลอดจน แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของสารนิพนธ์ จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ผู้วิจัยรู้สึก ซาบซึ้งในความเมตตาที่ได้รับเป็นอย่างยิ่งจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพิชิต เย็นทรวง ผู้อำนวยการโรงเรียนสามเสนนอก ที่ได้ กรุณาอนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณท่านอาจารย์ทุกท่าน ในโรงเรียนสามเสนนอกโดยเฉพาะสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทุกคนที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาจิตวิทยาพัฒนาการที่ได้ให้ความรู้ และคำแนะนำต่างๆ ตลอดเวลาที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา

ขอขอบคุณ คุณสุภาวดี เปล่งเสียง ที่ได้ช่วยแนะนำและติดต่อประสานงานในการทำ สารนิพนธ์ และคุณแสงสรรค์ มานวิโรจน์ ที่ได้ช่วยวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งพี่ๆ และเพื่อนๆ จิตวิทยาพัฒนาการทุกคนที่เป็นกำลังใจและให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การสนับสนุนการเรียนและ ให้ทุนทรัพย์ ตลอดจนให้ความรัก ความห่วงใยและให้กำลังใจผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบแด่บิดา มารดา บุรพคณาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้การศึกษอบรมปลูกฝังความดี ตลอดจนประสิทธิ์ ประสาทวิทยาการความรู้ให้กับผู้วิจัยตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน

กนกวรรณ การุญ

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	5
	ตัวแปรที่ศึกษา	6
	นิยามศัพท์เฉพาะ	6
	นิยามปฏิบัติการ	7
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเครียด	11
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด	22
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบด้านการเรียน	27
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบด้านการเรียน	36
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียน	40
	สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	41
	กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า	42
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	43
	การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	43
	ประชากร	43
	กลุ่มตัวอย่าง	43
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	43
	ลักษณะของเครื่องมือ	44
	การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ	48
	วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	48
	การวิเคราะห์ข้อมูล	49
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	49

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
	สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	50
	การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล	50
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
5	สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	69
	สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า	69
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	69
	สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	69
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	70
	วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	70
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
	สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	72
	อภิปรายผล.....	73
	ข้อเสนอแนะ	81
	บรรณานุกรม	84
	ภาคผนวก.....	91
	ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	102

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา	51
2	แสดงค่าสถิติพื้นฐานและระดับของความเครียดและความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มรวม	53
3	แสดงค่าสถิติพื้นฐานและระดับความเครียดของนักเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา และการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน.....	54
4	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความเครียด.....	56
5	แสดงค่าสถิติพื้นฐานและระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน.....	57
6	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรับผิดชอบด้านการเรียน	59
7	แสดงการเปรียบเทียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศ.....	60
8	แสดงการเปรียบเทียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัว.....	61
9	แสดงการเปรียบเทียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรสถานภาพการสมรสของบิดามารดา.....	62
10	แสดงการเปรียบเทียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน	63
11	แสดงการเปรียบเทียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศ	64
12	แสดงการเปรียบเทียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัว.....	65
13	แสดงการเปรียบเทียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรสถานภาพการสมรสของบิดามารดา	66

บัญชีตาราง(ต่อ)

ตาราง	หน้า
14 แสดงการเปรียบเทียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน	67
15 แสดงความสัมพันธ์ของความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียนของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.....	68

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า	42

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โลกและสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่างๆ ทั่วโลกพัฒนาไปสู่ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมในด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อวิถีทางในการดำเนินชีวิต การเปลี่ยนแปลงยิ่งเร็วมากเพียงใดภาวะความกดดันทางจิตยิ่งมากขึ้นการดำเนินชีวิตของแต่ละคน เมื่อเผชิญกับสภาพการณ์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงถ้าปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปไม่ทัน จะก่อให้เกิดความเครียด และวิตกกังวลไม่ว่าเรื่องการศึกษาเล่าเรียนหน้าที่การงาน ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ฐานะเศรษฐกิจเป็นต้น ผู้ที่สามารถปรับตัวได้ในภาวะกดดันต่าง ๆ จะดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

ความเครียดเป็นความรู้สึกไม่พอใจ ไม่สบายใจ เหมือนจิตใจถูกบีบบังคับซึ่งเป็นผลมาจากความแปรปรวนของร่างกายและจิตใจความเครียดสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคนทุกเพศทุกวัยทุกอาชีพ ทุกคนล้วนแต่เคยเผชิญความเครียดมาด้วยกันทั้งสิ้น (นลินี ธรรมอำนวนยสุข. 2541 : 1 ; อ้างอิงจาก Powell and Engright. 1990 : 1) ตราบใดที่มนุษย์ผู้นั้นยังมีความต้องการ ซึ่งเป็นแรงผลักดันภายใน มีความรับผิดชอบเป็นมโนธรรมอยู่ และยังต้องดิ้นรนเพื่อแสวงหาโอกาสของชีวิตในท่ามกลางของสังคมที่เปลี่ยนแปลงและวุ่นวาย (สุจิต สวรรณชีพ. 2531 : 951) ความเครียดเป็นสาเหตุนำไปสู่โรคภัยไข้เจ็บทั้งทางร่างกาย ทางจิต ทางการทำงาน ทางการเรียนรู้ส่งผลให้มีอาการหงุดหงิด จิตใจอ่อนแอ ขาดเหตุผล อารมณ์เสื่อง่าย ปวดศีรษะ หายใจเร็ว คิดมาก ซึมเศร้า วิตกกังวล ปัสสาวะบ่อย นอนไม่หลับ เป็นต้น (นลินี ธรรมอำนวนยสุข. 2541 : 2) ยืนยง ไทยใจดี (2537 : 2) กล่าวว่า คนที่มีความเครียดมากจะขาดความเชื่อมั่นในการทำงานหลีกเลี่ยงการตัดสินใจขาดความรอบคอบและมักจะทำงานผิดพลาดอยู่เสมอ ทำงานไม่เสร็จตามกำหนด เบื่อหน่ายและปัญหาที่สำคัญคือเมื่อเกิดความเครียดกับคนหนึ่งในองค์กรแล้วจะส่งผลกระทบต่อสมาชิกคนอื่นๆ ในองค์กรด้วย ซึ่งทำให้เกิดผลเสียหายขยายวงกว้างออกไปได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความเครียดเกิดขึ้นได้ทุกเพศทุกวัย ในชีวิตประจำวันของเราไม่สามารถหลีกเลี่ยงหนีขึ้นอยู่อยู่กับว่าแต่ละคนสามารถจัดการกับความเครียดได้มากน้อยเพียงใด จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า

ความเครียด เป็นภาวะที่ร่างกายและจิตใจเสียสมดุลสภาพและก่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งที่มาคุกคามทั้งจากภายนอกและภายในร่างกาย รวมถึงภาวะกดดันที่ขัดขวางการทำงาน การเจริญเติบโตพัฒนาการและความต้องการของมนุษย์ทั้งทางร่างกาย วาจาและจิตใจแสดงออกมาในรูปต่างๆทางด้านจิตใจ เป็นความวิตกกังวลรู้สึกไม่สบายใจ ซึมเศร้า ความไม่

พึงพอใจ ความขัดแย้งในจิตใจ ตลอดจนอาการต่างๆที่เกิดขึ้นกับร่างกาย เช่น หายใจถี่ เหนื่อยออก วิงเวียนศีรษะ นอนไม่หลับ กระสับกระส่าย เป็นต้น ซึ่งผลของความเครียดขึ้นอยู่กับ การรับรู้หรือความแตกต่างระหว่างบุคคล จากการสำรวจเพื่อศึกษาข้อมูลสุขภาพจิตของคนไทย ซึ่งพบสาเหตุที่ทำให้คนไทยเกิดความเครียด 5 อันดับแรก คือ หน้าที่การงาน เศรษฐกิจ การเรียน การสอน ปัญหาจรรยาบรรณและปัญหาครอบครัว (สร้อยศรี อนันต์ประเสริฐ, 2544 : 2) วันเพ็ญ หวังวิวัฒน์เจริญ และคนอื่นๆ (2539) กล่าวว่า การที่นักศึกษาต้องเดินทางไปเรียนนอกสถานที่ และต้องเดินทางกลับมาเรียนต่อที่โรงเรียน ทำให้นักศึกษาเกิดอาการเหนื่อยล้า อ่อนเพลียจากการเดินทาง ขาดความพร้อมในการเรียน การศึกษาค้นคว้านอกเวลาน้อยลง ทำให้เกิดความ เบื่อหน่าย เรียนไม่รู้เรื่อง ทำให้นักศึกษาเกิดความเครียดได้ซึ่งมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียนเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาเกิดความเครียด

สาเหตุของความเครียดมีสาเหตุมาจากปัญหาหลายๆ อย่างเช่น ระบบการเรียนการสอน การขาดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักศึกษากับสถาบันการศึกษา การขาดความสอดคล้องระหว่างการเรียนในชั้นกับการฝึกปฏิบัติงานในคลินิก ความคาดหวังของครูที่มีต่อระดับความสามารถของนักศึกษา ความคาดหวังของสังคมต่อภาพลักษณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ปัญหาด้านการเรียน กฎระเบียบและปัญหาด้านการเงิน เป็นต้น (วัลลภา ดันติสุนทร, 2532 : 1-2)

นลินี ธรรมอำนวยสุข (2541) ได้สำรวจข้อมูลเบื้องต้นถึงความรู้สึก และอาการของ นักเรียนเมื่อเกิดปัญหาด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนกีฬาสภามหาวิทยาลัยสุพรรณบุรี โดยใช้คำถามปลายเปิด 2 ข้อ ข้อแรกใช้คำถามว่า นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียน คำตอบที่ได้คือ รู้สึกท้อแท้ เบื่อหน่าย เบื่อเรียน เบื่อเพื่อน ไม่กระปรี้กระเปร่า วิดกกังวล สับสน และข้อสองใช้คำถามว่า นักเรียนมีอาการอย่างไรเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน คำตอบที่ได้คือ ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย อึดอัด ไม่พอใจโดยไม่ทราบสาเหตุ ทำงานผิดพลาดบ่อยครั้ง หงุดหงิด ไม่อยากทำอะไร ไม่พอใจซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล (2532 : 21) ที่ว่านักศึกษาสวนใหญ่ที่มีความเครียดจะมีอาการ หงุดหงิด โมโห ฉุนเฉียวง่าย เบื่อหน่ายกระวนกระวาย ปวดเมื่อยตามกล้ามเนื้อและอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย

ปิยะวรรณ เลิศพานิช (2542 : 147) ทำการวิจัยการศึกษาความเครียด สาเหตุของความเครียดและวิธีเผชิญความเครียดทางการเรียน ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง กลุ่มที่ 4 ได้สรุปผลการค้นคว้าว่า

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 มีความเครียดทางการเรียนจากสาเหตุบางข้อ คือ ความเครียดทางการเรียนด้านภายใน ได้แก่ ทำการบ้านไม่ได้ ทำงานผิดพลาด ไม่ได้ อ่านวิชาหลายวิชาก่อนสอบ รีบๆ ทำงานส่งครู รีบทำงานส่งให้ทันตามที่ครูนัดหมาย ไม่ตั้งใจเรียน เรียนไม่ทันเพื่อน ทำรายงานไม่เสร็จทันเวลา ทำงานไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ครูเรียกตรวจ

การบ้านที่ละคนแต่นักเรียนไม่ได้ทำการบ้านมา เรียนไม่ค่อยเก่งตามที่ตนต้องการ ต้องเรียนหนัก เตรียมตัวไม่พร้อมก่อนสอบและความเครียดทางการเรียนด้านภายนอก ได้แก่ มีอุปสรรคการเรียน ไม่ครบ มีการบ้านมาก กลัวสอบไม่ผ่าน ผลการเรียนไม่ดี เรียนบางวิชายากเกินไป ห้องเรียน ร้อนอบอ้าวและครูสนใจแต่นักเรียนที่เรียนเก่ง

ดังนั้นปัญหาความเครียดจึงเกี่ยวข้องกับเด็กในวัยเรียน ถ้าต้องประสบกับเหตุการณ์ที่มีความเครียดมากสุขภาพจิตทรุดโทรม ไม่มีสมาธิในการเรียน เป้าหมายต่อการเรียน ขาดความเอาใจใส่ในการเรียน ไม่มีวิริยะอุตสาหะเพียรพยายาม ขาดความละเอียดรอบคอบในงานที่ทำ ไม่มีจิตใจที่จะปรับปรุงแก้ไขผลงานของตนให้ดีขึ้น นั่นคือ ขาดความรับผิดชอบด้านการเรียนซึ่งสอดคล้องกับ Justin (วิวัฒน์ รักษาเคน. 2531 : 1 ; อ้างอิงจาก Justin. 1950 : 722) ที่กล่าวว่า

ความรับผิดชอบไม่ได้ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด แต่เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และได้จากการอบรมโดยตรง กล่าวคือ ถ้าการฝึกอบรมเป็นไปในทางที่ใช้เวลานานมากเกินไป ความรับผิดชอบของเด็กจะตึงเกินไปด้วยความเครียดและความวิตกกังวลที่เกิดจากการกระทำผิด จะขัดขวางการปรับตัวที่ดีของเด็ก และในทางกลับกันความรู้สึกผิดที่ไม่ได้รับการพัฒนาจะนำไปสู่ความรับผิดชอบที่หย่อน

ความรับผิดชอบมิใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลโดยอัตโนมัติการที่จะให้บุคคลเกิดความสำนึกในความรับผิดชอบ เป็นคติประจำใจจะต้องมีการฝึกฝนและปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก โดยใช้เวลาในการพัฒนาให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก บรรยากาศของครอบครัว ความสัมพันธ์ของครอบครัวกับเด็ก ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรับผิดชอบในตัวเด็ก (ประมวล ดิฉินสัน. 2520 : 7)

คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบนี้ไม่ได้เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดและไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติความรับผิดชอบต้องมีการปลูกฝังให้แก่เด็กอย่างต่อเนื่องใช้เวลาในการพัฒนาการ จะต้องมีการฝึกหัดจนเป็นนิสัยทุกวันให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก ความรับผิดชอบบังคับให้เกิดขึ้นไม่ได้ มันเกิดจากภายในตัวเด็กเอง จากการที่ได้รับการฟูมฟักให้งอกงามขึ้นโดยพ่อแม่ที่บ้านและจากสังคมทั่วไป (วัลลภา ถนอมศิริ. 2539 : 1 ; อ้างอิงจาก กิโนดิ เอส. 2526 : 62)

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้ประกาศค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ และได้จัดจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ การพึ่งตนเอง และความขยันหมั่นเพียรไว้อันดับหนึ่ง ความรับผิดชอบมีหลายประการ เช่น ความรับผิดชอบด้านการทำงาน ความรับผิดชอบด้านการเรียน ความรับผิดชอบต่อครอบครัว เป็นต้น ความรับผิดชอบด้านการเรียนเป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญและควรปลูกฝังให้กับนักเรียน ในทางตรงกันข้ามหากนักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความไม่รับผิดชอบด้านการเรียน ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อการเรียนทำให้การเรียนไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ จะเห็นได้ว่า ถ้านักเรียนมีความรับผิดชอบด้านการเรียนต่ำก็จะทำให้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไปด้วย ความรับผิดชอบทางด้านการเรียนจึงเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องปลูกฝังให้กับเด็ก เพราะเด็กแต่ละคนมีภาระหน้าที่ที่จะต้องเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมต่อสวัสดิภาพของสังคมที่ตนดำรงอยู่ในฐานะพลเมืองที่ดีของประเทศหรือฐานะที่ดีของโรงเรียน (จรรยา สุภาพ. 2520 : 84)

ความรับผิดชอบทางด้านการเรียนยังได้กำหนดไว้ในหลักสูตรปฐมศึกษาพุทธศักราช 2521 โดยได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนวิชาจริยศึกษากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยไว้ว่า “เพื่อให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ และการกระทำของตนสามารถปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย” (กรมวิชาการ. 2524 : 17) ฉะนั้นครูจึงมีบทบาทที่สำคัญในการปลูกฝังความรับผิดชอบทางด้านการเรียนให้เกิดขึ้นกับเด็ก

นอกจากนี้พรรณิ ทองทับ (2545 : 2) สำรวจปัญหาโดยการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 โรงเรียนศรีเอี่ยมอนุสรณ์ กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ขาดความรับผิดชอบทางด้านการเรียน ส่งงานไม่ตรงตามกำหนดเวลาทำงานโดยขาดความรอบคอบร้อยละ 5.04 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ขาดความรับผิดชอบทางด้านการเรียนโดยไม่ตั้งใจเรียนขณะครูทำการสอน ส่งงานไม่ตรงตามกำหนดเวลา เมื่อมีข้อบกพร่องจะไม่แก้ไขและติดตามผลงานร้อยละ 13.34 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ขาดความรับผิดชอบทางด้านการเรียนโดยไม่ตั้งใจเรียนขณะครูทำการสอน ทำงานขาดความรอบคอบและส่งงานไม่ตรงตามกำหนดเวลาร้อยละ 9.90 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ขาดความรับผิดชอบทางด้านการเรียน ส่งงานไม่ตรงตามกำหนดเวลา เมื่อมีข้อบกพร่องจะไม่แก้ไขและติดตามผลงานร้อยละ 6.45

ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูปฏิบัติการสอน ในระดับประถมศึกษาพบว่านักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับประถมศึกษาตอนปลายอายุระหว่าง 10 - 12 ปี ซึ่งเป็นวัยเด็กตอนปลายเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์มีพฤติกรรมเรียนที่แตกต่างกันสังเกตเห็นว่านักเรียนประมาณร้อยละ 40 ในสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไม่ค่อยตั้งใจเรียนในขณะที่ครูทำการสอน เข้าเรียนสาย นำอุปกรณ์การเรียนมาไม่ครบ ขาดความรอบคอบในการทำงาน เมื่อมีข้อบกพร่องจะไม่แก้ไขและติดตามผลงาน ส่งงานไม่ตรงตามเวลากำหนด ไม่ซักถามปัญหาเมื่อไม่เข้าใจ ซึ่งเป็นพฤติกรรมขาดความรับผิดชอบทางด้านการเรียน ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับความรับผิดชอบทางด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยจะศึกษาว่าเด็กที่มีเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สภาพภาพการสมรสของบิดามารดา และการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่แตกต่างกัน จะมีความเครียดและความรับผิดชอบทางด้านการเรียนแตกต่างกันหรือไม่ ตลอดจนศึกษาถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองด้วย เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โรงเรียน สถาบันครอบครัว บุคลากรทางการศึกษา และเป็นแนวทางในการส่งเสริมความรับผิดชอบทางด้านการเรียนและวางแผนป้องกันปัญหาที่เกิดจากความเครียด นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ประสบความสำเร็จในการเรียนต่อไปในอนาคต

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาระดับความเครียดและระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

ทำให้ทราบระดับความเครียดและระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนว่ามีในระดับใด และทำให้ทราบว่ามิติตัวแปรอิสระใดบ้างซึ่งได้แก่ เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ต่างกัน จะทำให้มีความเครียดและความรับผิดชอบด้านการเรียนแตกต่างกันหรือไม่ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้บริหาร ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการช่วยเหลือ วางนโยบาย เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนให้ประสบความสำเร็จในด้านการเรียนต่อไป

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสามเสนนอก (ประชาราษฎร์อนุกุล) เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร จำนวน 504 คน เป็นนักเรียนชาย 248 คน นักเรียนหญิง 256 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสามเสนนอก (ประชาราษฎร์อนุกุล) เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร จำนวน 240 คน ประมาณร้อยละ 50 จากประชากร เป็นนักเรียนชาย 120 คน นักเรียนหญิง 120 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร โดยสุ่มห้อง 6 ห้อง จาก 12 ห้อง แล้วจึงสุ่มนักเรียนชายห้องละ 20 คน และนักเรียนหญิงห้องละ 20 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ

1. เพศ แบ่งเป็น
 - 1.1 ชาย
 - 1.2 หญิง
2. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ
 - 2.1 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำ
 - 2.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวปานกลาง
 - 2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูง
3. สถานภาพการสมรสของบิดามารดาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
 - 3.1 บิดามารดาอยู่ร่วมกัน
 - 3.2 บิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน (หย่าร้าง, แยกกันอยู่, หม้าย, เสียชีวิต)
4. การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ
 - 4.1 การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนไม่ดี
 - 4.2 การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนดี

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ

1. ความเครียด
2. ความรับผิดชอบด้านการเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสามเสนนอก (ประชาราษฎร์อ่อนนุช)

เพศ หมายถึง ลักษณะเพศของนักเรียน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ชาย
2. หญิง

ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง เงินรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของบิดามารดา รวมกัน หรือของผู้ปกครองที่อุปการะนักเรียน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำ หมายถึง เงินรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของบิดามารดา รวมกัน หรือของผู้ปกครองที่อุปการะนักเรียนต่ำกว่า 10,000 บาท
2. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวปานกลาง หมายถึง เงินรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของบิดามารดา รวมกัน หรือของผู้ปกครองที่อุปการะนักเรียนระหว่าง 10,000 - 15,000 บาท

ความรับผิดชอบด้านการเรียนวัดได้จากแบบสอบถามความรับผิดชอบด้านการเรียนของกมลวัทน์ วันวิชัย(2545) โดยผู้วิจัยนำมาปรับปรุงเพียงเล็กน้อย จำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต(Likert)มี 5 ระดับ คือ จริงที่สุด จริง จริงบ้าง จริงน้อย จริงน้อยที่สุด

ความรับผิดชอบด้านการเรียนแบ่งเป็น 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้
(วิเชียร เกตุสิงห์. 2538 : 9)

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.33	หมายถึง	มีความรับผิดชอบด้านการเรียนน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.66	หมายถึง	มีความรับผิดชอบด้านการเรียนปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.67 - 5.00	หมายถึง	มีความรับผิดชอบด้านการเรียนมาก

การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง สภาพการณ์ต่างๆ ทางเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนที่ส่งผลต่อการเรียน ตามการรับรู้ของนักเรียน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. บรรยากาศการเรียนการสอน หมายถึง

1.1 ด้านตัวครู ได้แก่ วิธีการสอนของครูการเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม การมอบหมายงานการทบทวนบทเรียน และการรักษาระเบียบในระหว่างเรียน

1.2 สถานที่เรียน ได้แก่ ขนาดของห้องเรียน การถ่ายเทของอากาศความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องเรียน

1.3 สื่อและอุปกรณ์การเรียน ได้แก่ ปริมาณของสื่อ อุปกรณ์การเรียนเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียน ความทันสมัย คุณภาพการใช้งาน และความชัดเจนถูกต้องตามวัตถุประสงค์

2. ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนและเพื่อนปฏิบัติต่อกันทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ได้แก่ ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ความห่วงใยซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันและความเอื้อเฟื้อมีน้ำใจต่อกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนกับครูปฏิบัติต่อกันทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การซักถามระหว่างเรียนและความสนใจของนักเรียนต่อครู

การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนวัดได้จากแบบสอบถามของนลินี ธรรมอำนวยสุข (2541) โดยผู้วิจัยนำมาปรับปรุงเพียงเล็กน้อยจำนวน 20 ข้อ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของ ลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ คือ จริงที่สุด จริง จริงบ้างไม่จริงบ้าง จริงน้อย ไม่จริงเลย

ในการแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ใช้เกณฑ์คะแนนเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ค่าเฉลี่ยการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนเท่ากับ

3.913 ดังนั้นจึงทำให้แบ่งกลุ่มตัวอย่างได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 3.913 หมายถึง การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนไม่ดี

คะแนนเฉลี่ยสูงกว่า 3.913 หมายถึง การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนดี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเครียด

- 1.1.1 ความหมายของความเครียด
- 1.1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเครียด
- 1.1.3 สาเหตุของความเครียด
- 1.1.4 อาการต่างๆ ของความเครียด
- 1.1.5 ระดับของความเครียด
- 1.1.6 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความเครียด
- 1.1.7 ผลของความเครียด
- 1.1.8 การวัดความเครียด

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด

- 1.2.1 เพศกับความเครียด
- 1.2.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวกับความเครียด
- 1.2.3 สถานภาพการสมรสของบิดามารดากับความเครียด
- 1.2.4 การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนกับความเครียด

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

- 2.1.1 ความหมายของความรับผิดชอบ
- 2.1.2 ความสำคัญของความรับผิดชอบ
- 2.1.3 องค์ประกอบของความรับผิดชอบ
- 2.1.4 ประเภทของความรับผิดชอบ
- 2.1.5 ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ
- 2.1.6 พัฒนาการความรับผิดชอบ
- 2.1.7 หลักการฝึกและปลูกฝังความรับผิดชอบ
- 2.1.8 เทคนิคการฝึกความรับผิดชอบ
- 2.1.9 การประเมินความรับผิดชอบ

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

2.2.1 เพศกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

2.2.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

2.2.3 สถานภาพการสมรสของบิดามารดากับความรับผิดชอบด้านการเรียน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเครียด

ความหมายของความเครียด

ความเครียด (Stress) เป็นคำที่มาจากภาษาละติน คือ Strietus หรือ Strict หมายถึง ความกดดันทำให้มีความรู้สึกไม่สบายใจเป็นภาวะที่ทำให้เกิดความวุ่นวายทางจิตใจ ทำให้บุคคลนั้นๆ เสียความสมดุลของตนเอง ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปเวบสเตอร์ (สร้อยศรี อนันต์ประเสริฐ. 2544 : 11 ; อ้างอิงจาก Webster. 1976 : 1861) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของความเครียดไว้ดังนี้

ฟิชเบิน (Fishbein. 1975 : 1225-1226) ได้กล่าวถึงความเครียดว่า เป็นภาวะตึงเครียดหรือภาวะที่มีความกดดันต่อร่างกายและจิตใจ สิ่งกดดันอาจเป็นเหตุการณ์หรือสิ่งที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือเป็นเพียงแต่สิ่งที่คุกคามทางด้านจิตใจ

จอห์นสัน (Johnson. 1990 : 243-245) กล่าวว่าความเครียด หมายถึง การตอบสนองของร่างกายโดยทั่วไปหรือไม่เฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนให้รู้ถึงความจำเป็นต้องการเปลี่ยนแปลงให้เกิดความเหมาะสม เพื่อที่จะให้กลับสู่ภาวะปกติ และความเครียดในระดับสูงอาจก่อให้เกิดปัญหาทางด้านร่างกาย เช่น ปวดศีรษะ ปวดกล้ามเนื้อ

ทัศนาศู บุญทอง (2533 : 211) กล่าวว่า ความเครียดเป็นสภาวะการณ์ซึ่งเป็นผลกระทบทั้งหมดที่เกิดแก่บุคคลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมเมื่อมีสิ่งที่ยับยั้งและสิ่งที่ยับยั้งนั้นอาจมีสาเหตุจากภายนอกหรือภายในบุคคลก็ได้ ภาวะเครียดจึงเป็นอันตรายของความชำรุดทรุดโทรมในร่างกายและเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกไม่สบาย ทำให้ร่างกายต้องมีการตอบสนอง เพื่อปรับหรือแก้ภาวะนั้นให้คืนสู่สภาพสมดุล

สร้อยศรี อนันต์ประเสริฐ (2544 : 13) กล่าวว่า ความเครียด หมายถึง ภาวะที่ร่างกายและจิตใจมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่มากกระตุ้นทั้งจากภายในและภายนอกร่างกาย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและปฏิกิริยาเคมีภายในร่างกาย และทำให้ร่างกายและจิตใจขาดความสมดุล โดยจะแสดงอาการต่างๆออกทางร่างกายที่มีลักษณะไม่เฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนให้ร่างกายจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เกิดภาวะสมดุล

ศิริรัตน์ อัจฉนามนัสสิริ (2545 : 9) กล่าวว่า ความเครียด หมายถึง ปฏิกริยาตอบสนองของบุคคลที่มีต่อสิ่งที่มารบกวน ร่างกายและจิตใจ ซึ่งได้ประเมินแล้วว่าเป็นสิ่งที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของบุคคลมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายจิตใจอารมณ์และสังคม

สรุปได้ว่า ความเครียด หมายถึง ภาวะที่ร่างกายและจิตใจเสียสมดุลภาพ และก่อให้เกิดปฏิกริยาตอบสนองต่อสิ่งที่มาคุกคามทั้งจากภายนอก และภายในร่างกายรวมถึงภาวะกดดันที่ขัดขวางการทำงาน การเจริญเติบโต พัฒนาการและความต้องการของมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจอาจแสดงออกมาในรูปต่างๆ ทางด้านจิตใจ เช่น ความวิตกกังวล รู้สึกไม่สบายใจ ซึมเศร้า ความไม่พึงพอใจ ความขัดแย้งในจิตใจ ตลอดจนอาการต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับร่างกาย เช่น หายใจถี่ เหงื่อออก วิงเวียนศีรษะ นอนไม่หลับ กระสับกระส่ายเป็นต้น ซึ่งผลของความเครียดขึ้นอยู่กับความรู้หรือความแตกต่างระหว่างบุคคล

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเครียด

ทฤษฎีของฮันส์ เซลย์ (Hans Selys) ซึ่งเซลย์ (ปาลชาติ ชาวโพธิ์หลวง. 2543 : 21-22 ; อ้างอิงจาก Selye. 1956 : 31-33) ได้กล่าวไว้ว่า ความเครียดเป็นกลุ่มอาการที่ร่างกายมีปฏิกริยาตอบสนองต่อภัยที่คุกคามอันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในร่างกายเกี่ยวกับโครงสร้างและสารเคมีเพื่อต่อต้านการคุกคามนั้นหรือหมายถึงผลกระทบทั่วไป (Non Specific Effect) ทั้งหมดที่เกิดแก่อินทรีย์ เมื่อมีสิ่งรบกวนและสิ่งสำคัญ คือ ร่างกายจะต้องมีการปรับตัวซึ่งการปรับตัวและการต่อสู้กับความเครียดของมนุษย์แบ่งออกเป็น 3 ระยะ

1. ระยะสัญญาณเตือน(Alarm reaction stage) ระยะนี้มนุษย์จะโต้ตอบสิ่งที่มากระตุ้นทันทีทันใด ไม่มีโอกาสได้รวบรวมจิตใจและร่างกายเข้าด้วยกัน เพื่อตอบโต้สิ่งที่มากระตุ้นนั้น ระยะนี้เป็นระยะสั้นในขณะเดียวกันการทำงานของฮอร์โมนส่วนประกอบของสารเคมีและระบบประสาท จะทำงานร่วมกันเพื่อตอบโต้สิ่งที่มากระตุ้นจะสังเกตได้เมื่อมนุษย์ตกใจใหม่ๆ จะพบว่าชีพจรเต้นเร็วมือเท้าเย็น และรวมถึงการเปลี่ยนแปลงระบบต่างๆในร่างกาย

2. ระยะต่อต้าน (Stage of Resistance) ระยะนี้ได้มีเวลาในการคิดหาวิธีที่นำไปใช้ในการปรับตัวเพื่อต่อสู้กับภาวะความเครียด การปรับตัวในระยะนี้มีทั้งทางร่างกายและจิตใจตลอดจนเวลาในการทบทวนที่มาของความเครียด พฤติกรรมที่แสดงออกมาจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความรุนแรงของสิ่งมากระตุ้น ชนิดของความรุนแรงและตัวบุคคล ถ้ามนุษย์ไม่สามารถเลือกวิธีการที่จะนำมาใช้ในการปรับตัวให้เหมาะสมและถูกวิธีแล้ว การปรับตัวก็จะกลายเป็นโทษได้

3) ระยะหมดกำลัง (Stage of Exhaustion) ความรุนแรงของที่มาของความเครียดและชนิดของความรุนแรงมีหลายอย่างด้วยกัน ซึ่งเกิดขึ้นในเวลาเดียวกันแล้วมนุษย์ก็ไม่สามารถจะปรับตัวได้อีกต่อไป แรงที่ใช้ก็จะหมดไปในที่สุดอาจถึงแก่ความตายได้ ถ้ามนุษย์ได้ใช้พลังทั้งสองเกินขีดความสามารถที่มีจำกัดแล้ว มนุษย์ย่อมไม่สามารถจะทนอยู่ต่อไปได้

จำเป็นจะต้องอาศัยพลังงานจากภายนอกเพื่อชดเชยส่วนที่เสียไป และเพื่อให้ร่างกายทำงานต่อไปได้

ทฤษฎีของโจอัน โรเออร์ (สุรศักดิ์ คานูจารย์, 2536 : 33-35 ; อ้างอิงจาก Joan Riehl, 1974) ได้กล่าวถึง ขบวนการของความเครียด (Stress Process) ไว้ดังนี้ คือ เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้เกิดความเครียดร่างกายจะเกิดความเครียดก็จะทำให้เกิดสภาพการตอบสนองหรือการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ซึ่งเป็นผลจากความเครียดปฏิกิริยาตอบสนองจากการปรับตัวของร่างกายต่อภาวะความเครียดและความเครียดโดยตรง ในการปรับตัวนั้นอาจออกมาในทางบวกหรือลบก็ได้แต่ส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ระหว่างบวกและลบ ในการที่จะจัดการให้เข้ากับความเครียดมนุษย์อาจปรับตัวได้หลายวิธีอาจหลีกเลี่ยง หรือป้องกันการข้องเกี่ยวกับสิ่งที่มากระตุ้นให้เกิดความเครียดมนุษย์ อาจจำกัด ลด หรือแก้ไขความเครียดนั้นๆ มีบ่อยครั้งที่มนุษย์แสวงหาหรือต้องการเผชิญกับความเครียด เพื่อเป็นการท้าทายหรือเพื่อให้ตนเองคุ้นเคยกับความเครียดจะได้ระวังตนเองและเสริมสร้างตนเองให้แข็งแกร่ง และองกามขึ้นในการปรับตัวของร่างกายได้รับความเครียด จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงภายในร่างกาย ซึ่งอาจทำให้เกิดการเพิ่มหรือลดการทำงานของร่างกายได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรุนแรง การประสานอวัยวะต่างๆ ของร่างกายและวิถีทางการปรับตัวของมนุษย์

นักทฤษฎีได้มองความเครียดในลักษณะที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเครียดเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) ทฤษฎีความเครียดที่เน้นทางด้านจิตวิทยา (Psychology) ในกลุ่มนี้ประกอบด้วยตัวแบบดังนี้

1.1 ตัวแบบพื้นฐานของการตอบสนอง(Response – Based Model) เป็นตัวแบบที่อธิบายว่าความเครียด เป็นกลุ่มของสิ่งรบกวนที่ขัดขวางการตอบสนองทางสรีรวิทยาและจิตวิทยาของบุคคลต่อภาวะคุกคาม ทฤษฎีกลุ่มนี้ ได้แก่ ทฤษฎีพื้นฐานความเครียดของเซลเย ที่อธิบายว่า ความเครียดเป็นการตอบสนองของบุคคลต่อการกระตุ้น ซึ่งการตอบสนองออกมาในกลุ่มอาการที่ไม่เฉพาะเจาะจง

1.2 ตัวแบบพื้นฐานของสิ่งเร้า (Stimulation – Based Model) เป็นตัวแบบที่อธิบายว่าความเครียดเป็นกลุ่มของสถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดความตอบสนอง และสิ่งเร้าเหล่านี้เป็นบ่อเกิดของความเครียด เช่น ความขัดแย้ง และสิ่งที่นอกเหนือการควบคุม ทฤษฎีกลุ่มนี้ เช่น ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงในชีวิตกับความเจ็บป่วย ของโฮล์มและราห์ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ถือว่าเป็นภาวะเครียดที่ทำให้มนุษย์ต้องมีการปรับตัว

1.3 ตัวแบบปฏิสัมพันธ์ของความเครียด (Interactional Model of Stress) เป็นตัวแบบที่มีพื้นฐานแนวคิดจาก 2 ตัวแบบแรกรวมกันและศึกษาในมิติที่ว่า ความเครียดเป็นความไม่สมดุลระหว่างความต้องการและความสามารถในการตอบสนองของบุคคล ความเครียด

จะเกิดขึ้น เมื่อบุคคลได้รับการคุกคามและเขาไม่สามารถจัดการกับความเครียดได้นักทฤษฎีในกลุ่มนี้ได้แก่ ลาซารัสและคณะ

2. ทฤษฎีความเครียดที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน(Job Stress) ทฤษฎีในกลุ่มนี้ได้นำมาใช้ในการอธิบายความเครียดในการทำงานอย่างกว้างขวาง ได้แก่ ทฤษฎีความสอดคล้องระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม(Person-Environment Fit Theory) ซึ่งเป็นแนวคิดของคอปป์ และ รอดเจอร์ (มณฑาทิพย์ ไชยศักดิ์. 2538 : 28 ; อ้างอิงจาก Cobb and Rodgers. 1982) ทฤษฎีนี้ตั้งบนแนวคิดสำคัญ 2 ประการ คือ ความบีบคั้นขององค์การและความเครียดของบุคคล นั่นคือ ความเครียดจะเกิดขึ้นเมื่อการตอบสนอง (Supply) หรือความต้องการ (Demands) ของสิ่งแวดล้อม (Environment = E) ไม่สมดุลกับความต้องการ (Needs) หรือความสามารถของบุคคล (Person) นั่นคือ ถ้า P และ E ไม่สมดุลผลที่ตามมาคือความเครียด ซึ่งจะมีผลสะท้อนกลับมาที่การปฏิบัติงาน เกิดความรู้สึกในทางไม่ดีกับงาน

3. ทฤษฎีความเครียดที่เน้นผลกระทบของความเครียดที่มีต่อบุคคล ทฤษฎีในกลุ่มนี้ (มณฑาทิพย์ ไชยศักดิ์. 2538 : 29 ; อ้างอิงจาก Welford. 1974 : 4-9) ได้แก่

3.1 สมมุติฐานตัวยูหัวกลับ (Invert-U Hypothesis) ซึ่งอธิบายว่าเมื่อความเครียดเพิ่มขึ้นผลการทำงานจะเพิ่มขึ้นจนถึงจุดสูงสุดของโค้งตัวยูหัวกลับ และความเครียดที่มากหรือน้อยเกินไปมีผลทำให้การทำงานต่ำลงด้วย

3.2 ทฤษฎีการตรวจจับสัญญาณ (Signal Detection Theory) เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการตอบสนอง เมื่อร่างกายได้รับสัญญาณกระตุ้นจากสิ่งคุกคาม จะตอบสนองทั้งร่างกายและจิตใจก่อให้เกิดผลต่อสุขภาพ เกิดความเจ็บป่วยได้ทั้งร่างกายและจิตใจ

สาเหตุของความเครียด

ความเครียดเกิดขึ้นได้จากสาเหตุ หรือปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ความเครียดที่เกิดขึ้นมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคลแม้จะมีสาเหตุเดียวกันแต่อาจมีความรุนแรงไม่เท่ากัน ทั้งนี้มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องของบุคคลหลายประการคือ พื้นฐานด้านจิตใจ อารมณ์ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในขณะนั้น และยิ่งขึ้นอยู่กักระดับความมากน้อยของสิ่งมากระตุ้น

ฟาร์เมอร์ และคนอื่นๆ (Farmer and others. 1984 : 20-24) ได้แบ่งสาเหตุของการเกิดความเครียดไว้ดังนี้

1. สาเหตุจากตัวบุคคล (Personal Source) เป็นสาเหตุที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของบุคคล ได้แก่ โครงสร้างบุคลิกภาพ ประสบการณ์ในชีวิต อัตมโนทัศน์ของบุคคล(Self concept) สุขภาพและอื่นๆที่เกี่ยวข้องในลักษณะของปัจเจกบุคคล

2. สาเหตุจากเงิน (Financial Source) เป็นสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจเช่น รายได้ สภาพทางการเงิน ความสามารถในการจัดหาอาหาร เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัยรวมทั้งการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับสถานภาพทางการเงินที่ควรจะเป็น

3. สาเหตุจากสัมพันธภาพ (Relational Source) เป็นสาเหตุที่เป็นผลมาจากการพบปะสังสรรค์ (Interaction) กับคนอื่น ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนบ้าน คู่สมรส เพื่อน

4. สาเหตุจากอาชีพการงาน (Occupational Source) เป็นสาเหตุที่สัมพันธ์กับประสบการณ์ในการทำงานและการดำเนินชีวิตซึ่งหมายถึง ความรู้สึกและประสบการณ์ในอาชีพปัจจุบันรวมถึงการคาดหวังในอนาคต

ดูบริน (นลินี ธรรมอำนวยการ. 2541 ; อ้างอิงจาก Dubrin. 1990 : 173-174) แบ่งความเครียดตามผลที่เกิดออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความเครียดที่ดี (Positive thing stress) ซึ่งเรียกว่า Eustress ได้แก่ ความเครียดที่ทำให้เกิดความสุข สาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดชนิดนี้เป็นสิ่งที่ดี สร้างความสุขให้แก่ผู้ได้รับ เช่น การแต่งงาน หรือผลสำเร็จในหน้าที่การงาน เป็นต้น

2. ความเครียดที่ไม่ดี (Negative thing stress) ซึ่งเรียกว่า Distress ได้แก่ ความเครียดที่ทำให้เกิดความทุกข์ เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นก็รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี เช่น การหย่าร้าง ความเจ็บป่วย ญาติเสียชีวิต การสอบไม่ผ่าน เป็นต้น

จินตนา ยูนิพันธุ์ (2527 : 81-88) ได้แบ่งสาเหตุของความเครียดเป็น 2 ประเภท คือ

1. สาเหตุจากภายในบุคคล (Intrapersonal) เป็นแรงที่เกิดภายในบุคคล เช่น การตอบสนองต่อเหตุการณ์เฉพาะอย่าง อัตลักษณ์ (Self Image) ที่เปลี่ยนแปลงไป และการเรียนรู้ต่างๆ

2. สาเหตุระหว่างบุคคล (Interpersonal) เป็นแรงที่เกิดระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่านี้ เช่น ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของแต่ละบุคคลในครอบครัวและสังคม ความสัมพันธ์ในครอบครัว และวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ

สุจริต สุวรรณชีพ (2531 : 20) กล่าวถึง สิ่งใด ๆ ก็ตามที่รบกวนหรือมีผลกระทบ ต่อความเป็นอยู่ของบุคคล ความเจ็บป่วย ความสูญเสีย และความทุกข์สร้างความกดดันต่อจิตใจทำให้กลไกการปรับตัวของร่างกายต้องทำงาน เพื่อจัดภาวะเครียดนั้นๆ สาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดมักไม่ได้เกิดจากเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ส่วนใหญ่มักจะมีสาเหตุมาจากความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจของแต่ละคน เริ่มตั้งแต่ประสาทสัมผัสรับความรู้และแปลผลออกมาเป็นความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจ ซึ่งอาจแบ่งสาเหตุของความเครียด ออกได้เป็น 3 ทางใหญ่ๆ คือ

1. สาเหตุทางร่างกาย ได้แก่ โรคภัยไข้เจ็บต่างๆ
2. สาเหตุทางจิตใจ ได้แก่ ความไม่สมหวัง ความขัดแย้งภายในจิตใจ ความขัดข้องใจการสูญเสียสิ่งที่มีค่า หรือสิ่งที่รัก
3. สาเหตุทางสังคม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในครอบครัว บทบาทหน้าที่การงานที่ทำอยู่

จากสาเหตุของความเครียดที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าสาเหตุทำให้เกิดความเครียด ได้แก่ สาเหตุภายในและภายนอกตัวบุคคล สำหรับสาเหตุภายในแบ่งได้เป็นสาเหตุทางร่างกายและสาเหตุทางจิตใจ สาเหตุทางร่างกาย ได้แก่ ความเหนื่อยล้าทางร่างกาย ไม่ได้รับการพักผ่อนเพียงพอ รับประทานอาหารไม่เพียงพอ และไม่ถูกสุขลักษณะ ความเจ็บป่วยทางร่างกาย ภาวะติดสุราและยาเสพติด สาเหตุทางจิตใจ ได้แก่ มีอารมณ์ไม่ดี อยู่เสมอมีความรู้สึกสูญเสียและรู้สึกผิด ความคับข้องใจ บุคลิกภาพแบบจริงจังต่อชีวิต ใจร้อน รุนแรง ก้าวร้าวและต้องพึ่งพาผู้อื่น ส่วนสาเหตุภายนอก ได้แก่ การสูญเสียการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ภัยอันตรายจากสิ่งต่างๆทำงานหนัก รับผิดชอบมากหรืออยู่ในตำแหน่งหน้าที่การงานสูง ความยากจนและสภาพของสังคมเมือง

อาการต่าง ๆ ของความเครียด

เชลเย (ยุพดี ตรีพัฒนาศูวรรณ. 2539 : 21-22 ; อ้างอิงจาก Selye. 1956) ได้สรุปอาการของความเครียดที่สามารถสังเกตได้ด้วยตนเองดังนี้ คือ

1. มีลักษณะที่ถูกรบกวนได้ง่ายตื่นเต้นมากกว่าปกติหรือมีภาวะซึมเศร้า ก้าวร้าว หรือ เกียจคร้านหรือมีการแสดงท่าทางที่คล้ายนักแสดง คือ มีการพูดหรือแสดงสีหน้าท่าทาง ผิดปกติ
2. มีการเต้นของหัวใจผิดปกติ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการที่ร่างกายมีความดันโลหิตสูงขึ้น
3. ปากและคอแห้ง ใจสั่น ตัวสั่น
4. ไม่มีสมาธิ มีความผิดปกติในการรับรู้ เหนื่อยล้า เวียนศีรษะ
5. รู้สึกไม่มีความสุขพึงพอใจ หรือความสุขในชีวิต มีความกังวลใจโดยไม่รู้สาเหตุ
6. มีความรู้สึกกดดันในอารมณ์เกิดความระแวงและมีความรู้สึกว่ามีคนคอยจับตาดูอยู่เสมอ
7. นอนไม่หลับ เนื่องจากความรู้สึกระแวง เหงื่อออกมาก ปัสสาวะบ่อย
8. ท้องเสีย อาหารไม่ย่อย และบางครั้งอาจมีอาเจียน ซึ่งอาการเหล่านี้ อาจเป็นมากถึงขนาดที่ทำให้เกิดแผลในกระเพาะอาหาร ลำไส้อักเสบ
9. เป็นโรคจิต มีพฤติกรรมผิดปกติ เบื่ออาหาร หรือรับประทานมากผิดปกติ เป็นต้น

ดูบริน (Dubrin. 1984 : 136-164) กล่าวว่า เมื่อคนเผชิญกับความเครียดจะแสดงอาการออกมา 3 ทางคือ อาการทางร่างกาย อาการทางจิตใจและอาการทางพฤติกรรม ซึ่งมีรายละเอียดอาการของแต่ละทางดังนี้

1. อาการทางร่างกายการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่พอสังเกตได้ ได้แก่ หัวใจเต้นเร็ว หายใจเร็วขึ้นความดันโลหิตสูง ใจสั่น ปวดศีรษะ ท้องอืด เบื่ออาหาร ปวดเมื่อยที่คอและหลังเป็นผื่นคันตามผิวหนัง นอนไม่หลับหรือนอนมาก เป็นต้น

2. อาการทางจิตใจ แสดงให้เห็นทางความรู้สึก ได้แก่ วิตกกังวล ตึงเครียด ซึมเศร้า หงุดหงิด ฉุนเฉียว ขาดสมาธิ ความจำเสื่อม ขาดเหตุผล และขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น

3. อาการทางพฤติกรรม ได้แก่ ชอบเคาะนิ้วเคาะเท้าย้ำคิดย้ำทำ สุนัขเห่า ตีหมัด เผลอ ไขว่คว้ามากขึ้น ฉุนเฉียว ขาดงาน เกิดความผิดพลาดบ่อยขึ้น เป็นต้น

สันต์ หัตถิรัตน์ (ประพันธ์ แพ้ผสมของหอม. 2540 : 38 ; อ้างอิงจาก สันต์ หัตถิรัตน์. 2534 : 36) กล่าวว่า อาการเครียดเป็นอาการที่อาจแสดงออกโดยตรงกับสาเหตุที่ทำให้เกิดอาการเครียด เช่น ความห่วงกังวล ความตื่นเต้น ความตกใจ ความประหม่า เคอะเขินหรืออาย ความโกรธ ความเกลียด หรือความไม่พอใจ ความรัก ความดีใจ ฯลฯ

ดังนั้นกล่าวโดยสรุป อาการของความเครียดจะแสดงออกได้ให้สังเกตและประเมินได้ดังนี้

1. ทางด้านร่างกาย จะมีอาการของความเครียด คือ ปวดศีรษะ หายใจเร็ว หายใจไม่สะดวก ซึ่พจรเต้นเร็วและแรง เหงื่อง่าย ท้องเดิน มือสั่น กระสับกระส่าย นอนหลับยาก กล้ามเนื้อเกร็งและตึง เป็นต้น
2. ทางด้านจิตใจ จะมีอาการหงุดหงิด ไร้ความ ท้อแท้ เบื่อหน่าย เคร่งเครียด แยกตัวเอง รู้สึกตัวเองไม่มีคุณค่า เป็นต้น

ระดับของความเครียด

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเครียด ทำให้ทราบว่าบุคคลจะมีความเครียดไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ พื้นฐานบุคลิกภาพ อารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนความเข้มของสิ่งเร้าที่มากระตุ้นและระยะเวลาที่ความเครียดคงอยู่ ผลของความเครียดที่มีต่อบุคคลและยังขึ้นกับความสามารถในการจัดการกับความเครียดของแต่ละบุคคล นักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับความเครียดได้จัดแบ่งระดับความเครียดไว้ 3 แนวทางดังต่อไปนี้

1. แบ่งระดับความเครียดตามระยะเวลาที่ความเครียดคงอยู่ในบุคคล วิธีแบ่งระดับความเครียดออกเป็น 3 ระดับดังนี้ (ดุขณี ทศนาจันทธานี. 2539 : 26-27 ; อ้างอิงจาก Janis.1952 :13)

- 1.1 ความเครียดระดับต่ำ (Mild Stress)
- 1.2 ความเครียดระดับปานกลาง (Moderate Stress)
- 1.3 ความเครียดระดับสูง (Severe Stress)

2. แบ่งระดับความเครียดตามผลกระทบของความเครียดต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ ของบุคคล แบ่งได้เป็น 4 ระดับดังนี้ (ปาลชาติ ชาวโพธิ์หลวง. 2543 : 38 ; อ้างอิงจาก Savery. 1989 : 17-20)

2.1 ความเครียดระดับที่ 1 (Level 1) เป็นความเครียดชั่วคราว

2.2 ความเครียดระดับที่ 2 (Level 2) เป็นความเครียดที่เพิ่มความรุนแรงขึ้น ผลกระทบต่อสุขภาพจิต คือ มีอาการกระสับกระส่าย หงุดหงิด ไม่มีสมาธิ วิตกกังวลตกใจง่าย มีอาการของความเครียดระดับที่ 1 เป็นเวลานาน

2.3 ความเครียดระดับที่ 3 (Level 3) เป็นความเครียดที่รุนแรงขึ้น ทำให้เกิดอาการปวดศีรษะ อาหารไม่ย่อย เจ็บหน้าอก ต้องปรึกษาแพทย์เพื่อบรรเทาอาการ

2.4 ความเครียดระดับที่ 4 (Level 4) เป็นความเครียดระดับรุนแรงที่สุด ทำให้เกิดอาการเป็นแผลในกระเพาะอาหาร เป็นลมบ่อย ติดสุรา ติดยาคลายเครียด หรือยาระงับประสาทมีอาการทางจิตประสาทที่บ่งชี้ความรุนแรงของความเครียด

3. แบ่งความเครียดตามปริมาณของความเครียดที่สัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน แบ่งออกเป็น 3 ระดับดังนี้ (Dubrin. 1984 : 164 ; Altman and others.1985 : 427-428)

3.1 ความเครียดระดับต่ำจะทำให้ขาดความท้าทายในการปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานเกิดความเกียจคร้าน เบื่อหน่าย

3.2 ความเครียดระดับปานกลาง เมื่อความเครียด เพิ่มขึ้นการปฏิบัติงานจะดีขึ้นเพราะความเครียดช่วยกระตุ้นให้คนใช้พลังงานในการทำงานเพิ่มขึ้น

3.3 ความเครียดระดับสูง เมื่อความเครียดเพิ่มขึ้นและต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานพลังในกายที่ต่อต้านกับความกดดันจากภายนอกค่อยๆ ลดลงและหมดแรง

ซูทิตย์ ปานปรีชา (ปิยะวรรณ เลิศพานิช. 2542 : 15-16 ; อ้างอิงจาก ซูทิตย์ ปานปรีชา. 2532 :483) ได้แบ่งระดับหรือความรุนแรงของความเครียดไว้เป็น 3 ระดับเช่นกัน คือ

1. ระดับแรก เป็นภาวะของจิตใจที่มีความเครียดอยู่เล็กน้อย ถือว่าเป็นภาวะปกติพบได้ในชีวิตประจำวันของทุก ๆ คน ขณะกำลังเผชิญกับปัญหาต่างๆ หรือกำลังต่อสู้กับความรู้สึกที่ไม่ดีของตนเอง ความเครียดเล็กน้อยนี้อาจจะไม่รู้สึกรู้สึเพราะความเคยชิน หรือรู้สึกเพียงเล็กน้อยพอทนได้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางสรีระวิทยาของร่างกาย ความนึกคิด อารมณ์ และพฤติกรรมให้เห็นได้ชัดไม่เกิดผลเสียในการดำเนินชีวิต

2. ระดับสอง เป็นภาวะของจิตใจที่มีความเครียดปานกลาง เป็นระยะที่ร่างกายและจิตใจต่อสู้กับความเครียด โดยมีการเปลี่ยนแปลงทางสรีระวิทยาของร่างกาย ความคิด อารมณ์ พฤติกรรมและการดำเนินชีวิต ความเครียดระดับนี้เป็นสัญญาณเตือนว่ามีความเครียดมากกว่าปกติต้องหาทางขจัดสาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียด หรือผ่อนคลายความเครียดลง ถ้าปล่อยให้ความเครียดเพิ่มขึ้น จะทำให้เกิดพยาธิสภาพของร่างกายและจิตใจเกิดเป็นโรคต่างๆ การดำเนินชีวิตประจำวันเสียไป ทำให้การทำงานเลวลงหรือผิดพลาดการตัดสินใจเสียไปด้วย

3. ระดับสาม เป็นภาวะของจิตใจที่มีความเครียดรุนแรงหรือเครียดมาก ร่างกายและจิตใจพ่ายแพ้ต่อความเครียด มีผลเสียต่อการดำเนินชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจให้เห็นเด่นชัดมีพยาธิสภาพหรือป่วยเป็นโรครุนแรง ทำให้การดำเนินชีวิตเสียไป การตัดสินใจผิดพลาด ระยะนี้ต้องการดูแลช่วยเหลือและรักษาตัว แม้สาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดหมดไป หรือรู้จักผ่อนคลายความเครียดด้วยตนเองก็ยังไม่สามารถจะทำให้ความเครียดหมดไปได้โดยง่าย การช่วยเหลือตัวเองเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต้องมีผู้อื่นเข้ามาช่วยด้วย

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าว สามารถสรุประดับของความเครียดได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ความเครียดระดับต่ำ เป็นความเครียดที่ได้ในชีวิตประจำวันของทุกคนและเกิดขึ้นในระยะเวลาอันสั้นเพียงนาทีหรือชั่วโมง ไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจ ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อการดำเนินชีวิต

2. ความเครียดระดับปานกลาง เป็นความเครียดที่รุนแรงกว่าระดับแรก อาจมีระยะยาวนานเป็นชั่วโมงหรือเป็นวัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจ มีผลเสียต่อการดำเนินชีวิต ส่งผลกระทบต่อบุคคลมากกว่าระดับแรก เช่น ความเครียดจากการทำงานหนัก การเจ็บป่วยที่ไม่รุนแรง เป็นต้น

3. ความเครียดระดับสูง ความเครียดระดับนี้มีความรุนแรงมาก เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องนานเป็นสัปดาห์ เป็นเดือน หรือเป็นปีมีผลทำให้บุคคลมีความล้มเหลวในการปรับตัว มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างชัดเจน บุคคลที่มีความเครียดระดับนี้จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความเครียด

สุจิต สุวรรณชีพ (2531) กล่าวว่า ระดับของความเครียดจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ คือ

1. ความรุนแรงของความกดดัน หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น การสูญเสียที่ร้ายแรง
2. บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล เช่น ผู้ที่รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเอง มั่นใจในตนเอง กล้าได้กล้าเสีย รู้จักมองการณ์ไกล ยืดหยุ่นได้ มีอารมณ์ขัน จะมีความเครียดไม่มาก
3. ประสบการณ์ในการเผชิญปัญหา และความสามารถในการแก้ปัญหา
4. การประเมินความสำคัญของปัญหา มีเจตคติในลักษณะที่มองเห็นปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของตนเอง

5. ความช่วยเหลือจากภายนอก หากรู้สึกว้าถึงแม้จะมีภัยก็จะได้รับความช่วยเหลือความเครียดถึงจะมีแต่ก็ไม่มากนัก

ผลของความเครียด

ฟาร์เมอร์ และคนอื่นๆ (Farmer and others. 1984 : 24) กล่าวว่า ผลของความเครียด โดยทั่วไปแล้วจะเกี่ยวข้องกับความรู้สึก หรืออารมณ์ เช่น ความซึมเศร้า ความวิตกกังวล ความหงุดหงิดจนเฉื่อยรวมทั้งมีผลทางสรีระ เช่น ปวดศีรษะ ปั่นป่วนท้อง ซึ่งผลของความเครียดเป็นปฏิกิริยาของร่างกายที่มีต่อสาเหตุของความเครียดในสถานการณ์นั้นๆ

สุพัฒนา เดชาดิวงศ์ และคนอื่นๆ (2520 : 405-466) ได้กล่าวถึง ผลของการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจ เมื่อมีความเครียดเกิดขึ้น ไว้ดังนี้

1. ทางร่างกาย ร่างกายจะมีความตึงเครียดของกล้ามเนื้อ ใจสั่น มือกระตุก เหงื่อออกบริเวณฝ่ามือฝ่าเท้า ม่านตาขยาย ชีพจรเต้นเร็ว ปัสสาวะบ่อย ท้องเดิน หายใจเร็วแรงและลึกอาจมีอาการแน่นหน้าอก รู้สึกชาแขนและขา

2. ทางจิตใจ มีความไม่สบายใจ กระวนกระวาย หวาดกลัว หงุดหงิด ขาดสมาธิ ตลอดจนกังวลว่าจะมีอันตรายร้ายแรงเกิดขึ้นกับตน บางทีมีความรู้สึกเบื่ออาหาร หรือนอนไม่หลับ มีความรู้สึกทางเพศลดลง

นงคราญ ผาสุก (2528 : 9) ได้กล่าวว่า เมื่อมีความเครียดเกิดขึ้น ร่างกาย อารมณ์ และพฤติกรรมของมนุษย์ จะตอบสนองความเครียดดังนี้

1. ด้านร่างกาย มีอาการใจสั่น อัตราการเต้นของหัวใจเพิ่มขึ้น ความดันโลหิตเพิ่ม ปวดหัว หายใจเร็ว น้ำตาลในเลือดเพิ่ม แน่นท้อง ท้องเดิน ปัสสาวะบ่อย เหงื่อออก ร้อนหรือชาตามตัว มือ แขนและขา มีอาการหดเกร็งของกล้ามเนื้อต่างๆ เช่น กระเพาะอาหารและลำไส้

2. ด้านอารมณ์และจิตใจ คนที่มีความเครียดอารมณ์จะเปลี่ยนแปลงไป เช่น กลัว วิตกกังวล หงุดหงิด โกรธ ซึมเศร้า รู้สึกผิดและอึดอัดใจ

3. ด้านพฤติกรรม เช่น กระสับกระส่าย นั่งไม่ติด การตัดสินใจและการเรียนรู้จะเสียไปแต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะงาน ความรุนแรงของความเครียด ความแตกต่างระหว่างบุคคล งานที่ย่งยากสลับซับซ้อนที่ต้องใช้สมาธิมากทำให้เกิดผลเสีย

อัมพล สุอำพัน (2533 : 92) ได้กล่าวถึงผลของความเครียดไว้ดังนี้

1. ผลเสียต่อร่างกาย ทำให้ร่างกายอยู่ในสภาพเหมือนทำงานหนัก อ่อนเพลีย อ่อนแอ อาจเกิดโรคต่างๆได้ถ้าเครียดเป็นระยะเวลานานเช่น ปวดศีรษะเป็นประจำ ไมเกรน ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดตีบตัน แผลในกระเพาะอาหาร ท้องอืด ท้องเฟ้อ หอบหืด อวัยวะเพศไม่ทำงาน ผมหงอกเร็ว ผม่ว้ง เป็นสิว แก่เร็ว อายุสั้น

2. ผลเสียต่อจิตใจ ทำให้จิตใจไม่มีความสุข นอนไม่หลับ อาจเกิดโรคจิตหรือโรคประสาท เกิดความรู้สึกท้อแท้ หดห่ออึดอัดอยาก ดิสุรายาเสพติดเกิดอุบัติเหตุ เพราะความเมื่อยล้า ใจลอย คิดฆ่าตัวตาย ครอบครัวยังไม่มีความสุข หย่าร้าง อุปนิสัยเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

สันต์ หัตถิรัตน์ (ประพันธ์ แพ้มคลองขอม. 2540 : 55-56 ; อ้างอิงจาก สันต์ หัตถิรัตน์. 2534 : 36-38) กล่าวถึง ผลกระทบความเครียดว่าสามารถทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ได้มากมาย เช่น

1. โรคไข้หวัด หรือไข้หวัดใหญ่
2. โรคกระเพาะลำไส้เป็นแผล (Peptic Ulcer)
3. โรคความดันโลหิตสูง ไม่ว่าความดันโลหิตในร่างกายจะสูงผิดปกติ
4. โรคหัวใจ คนที่เป็นโรคหัวใจไม่ว่าจะเป็นโรคหัวใจชนิดใด ๆ
5. โรคเส้นเลือดในสมองตีบหรือตัน (Cerebrovaxcula Disease)

จากผลของความเครียดสามารถสรุปได้ว่า บุคคลทุกคนสามารถทนต่อความเครียดได้ระดับหนึ่ง ถ้ามีความเครียดมากและเป็นอยู่นาน จะเกิดผลเสียต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต และการดำเนินชีวิตสำหรับผลเสียต่อสุขภาพกาย ได้แก่ ทำให้ร่างกายอ่อนแอเหมือนทำงานหนัก ปวดศีรษะ เป็นต้น ส่วนผลเสียต่อสุขภาพจิตและการดำเนินชีวิตจะทำให้จิตใจไม่เบิกบาน ชีวิตไม่มีความสุข เกิดความคิดฟุ้งซ่านและนอนไม่หลับ เกิดอาการทางโรคจิตหรือโรคประสาท ทำให้นิสัยเปลี่ยนแปลงไป ชีวิตครอบครัวไม่มีความสุข

การวัดความเครียด

การจะวัดว่าบุคคลใดมีความเครียดหรือไม่มากนักเพียงใดนั้น เทพวัลย์ สุชาติ (2530 : 30) กล่าวว่า การที่ร่างกายมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อความเครียดที่เกิดขึ้นจะส่งผลให้เกิดอาการต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ความรู้สึกนั้นชี้ให้เห็นว่า การจะวัดว่าบุคคลใดมีความเครียดหรือไม่มากนักเพียงใด สามารถวัดได้จากอาการต่างๆ ทั้งร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ ซึ่งเป็นปฏิกิริยาของร่างกายที่มีสาเหตุของความเครียดนั่นเอง แต่ความเครียดวัดได้หลายวิธีดังที่ชูทิพย์ ปานปรีชา (วันทนา เจริญรัตนโชติ. 2545 : 24 ; อ้างอิงจาก ชูทิพย์ ปานปรีชา. 2529 : 482) กล่าวว่า การที่จะทราบว่าบุคคลใดมีความเครียดหรือไม่และมากนักเพียงใดนั้นมี 2 วิธีดังนี้

วิธีแรก จากการสังเกตสิ่งที่ปรากฏออกมาในตัวคนทั้งด้านอารมณ์คำบอกเล่า พฤติกรรมรวมทั้งอาการต่างๆ เช่น มีอารมณ์หงุดหงิด โกรธง่าย ขาดความอดทน ยับยั้ง ควบคุมอารมณ์ไม่อยู่แสดงอาการเหน็ดเหนื่อย ถอนหายใจ สิ้นหน้ำ กระสับกระส่าย ตลอดจนทั้งการแสดงพฤติกรรมที่ผิดไปจากเดิมหรือมีความแปรปรวนทางร่างกาย เช่น เบื่ออาหาร น้ำหนักลด อ่อนเพลียโดยมีสาเหตุมาจากการมีงานที่ต้องรับผิดชอบมาก การมีปัญหามากแก้ปัญหาไม่ตก เป็นต้น

วิธีที่สอง จากการใช้แบบทดสอบที่สร้างขึ้นมาเพื่อตรวจหาความเครียด โดยสามารถคำนวณออกมาเป็นตัวเลขเปรียบเทียบกับคะแนนมาตรฐานของแบบทดสอบนั้นๆ ทำให้บอกได้ว่ามีความเครียดหรือไม่และมากนักเพียงใด ตัวอย่างเช่น แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับ

สุขภาพ ที่เรียกว่า Health Option Survey (HOS) แบบวัดอาการ เรียกว่า Symptom Check List-90 (SCL- 90) และตัวบ่งชี้ทางการแพทย์ของคอร์เนลล์ Cornell Medical Index (CMI) แบบทดสอบที่กล่าวมานี้โดยเฉพาะ HOS ใช้ได้ง่าย รวดเร็ว เนื่องจากมีคำถามให้ตอบเพียง 20 ข้อ สามารถตรวจหาความเครียดรายบุคคล และสำรวจความเครียดของชุมชนได้

จากที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่าความเครียดสามารถวัดได้โดยการสังเกตอาการและการใช้แบบสอบถาม

1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด

เพศกับความเครียด

งานวิจัยในต่างประเทศ

แซนนี่ (สุณี ตรีทิเพนทร์. 2542 : 31 ; อ้างอิงจาก Chaney. 1989 : 3287A) ได้ทำการศึกษาเรื่องความเครียดและวิถีจัดการกับความเครียดของนักศึกษา และคณาจารย์ของนักศึกษา ในวิทยาลัยจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 328 คนเป็นนักศึกษาชาย 133 คน นักศึกษาหญิง 195 คน และคณาจารย์ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักศึกษาหญิงมีความเครียดสูงกว่านักศึกษาชาย

งานวิจัยในประเทศ

อัมพร โอตระกูลและเจตน์สันต์ แดงสุวรรณ (2526) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และปีที่ 6 โรงเรียนชาตศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานครจำนวน 121 คน ชาย 58 คน หญิง 63 คน พบว่า นักเรียนหญิงมีความเครียดมากกว่านักเรียนชาย

นราธร ทรประสิทธิ์ (2529) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเด็กวัยรุ่น โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหอวังและโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนเพศหญิงจะปรากฏความเครียดมากกว่าเพศชาย

ธารีกุล คัมภีร์คุปต์ (2535) ได้ทำการศึกษาเรื่องความเครียดของพนักงานควบคุมความประพฤติ : ศึกษากรณี กรมควบคุมความประพฤติ กระทรวงยุติธรรม โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 238 คน ผลการศึกษาพบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียด

วิลาวัณย์ วรศรีหิรัญ (ปิยะวรรณ เลิศพานิช. 2542 : 22 ; อ้างอิงจาก วิลาวัณย์ วรศรีหิรัญ. 2536 : 86-89) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเครียดของนิสิตปริญญาโทวิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตปริญญาโทวิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยนเรศวร สรุปผลการวิจัยพบว่า นิสิตปริญญาโทเพศหญิงมีความเครียดมากกว่าเพศชาย

ประพันธ์ แพ้มคลองขอม (2540 : 160-161) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับความพึงพอใจในการทำงานของพยาบาล โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า กรมการแพทย์ทหารเรือ กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลจำนวน 285 คน ผลการศึกษาพบว่าพยาบาลจะมีความเครียดแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศและสถานภาพสมรส แต่จะมีความเครียดไม่แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามอายุและระดับการศึกษา

นลินี ธรรมอำนวยสุข (2541 : 213) ได้ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเครียดในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนกีฬาสุพรรณบุรี สังกัดกรมพลศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 461 คนเป็นนักเรียนชาย 338 คน นักเรียนหญิง 123 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความเครียดแตกต่างกันเล็กน้อย

นิลนารา จินาพร (2540) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 พบว่า เพศของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปจากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีปัญหาแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ และพบว่า นักเรียนหญิงมีความเครียดมากกว่านักเรียนชาย ดังนั้นเพศจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของนักเรียน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัวกับความเครียด

เอกสารที่เกี่ยวข้องฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัวกับความเครียด

สมทรง สุวรรณเลิศ (2514 : 46) ได้กล่าวว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ หรือยากจนมักจะมีปัญหาทางทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจและนำไปสู่ปัญหาความประพฤติ ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีผลเสียต่อการเรียนและต่อปัญหาทางด้านอารมณ์ โสภา ชูพิชัยกุล และคนอื่นๆ (นลินี ธรรมอำนวยสุข. 2541 : 64 ; อ้างอิงจาก โสภา ชูพิชัยกุล และคนอื่นๆ. ม.ป.ป. : 108) กล่าวว่า สาเหตุที่ฐานะทางเศรษฐกิจมีส่วนเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตนี้อาจเป็นเพราะฐานะทางเศรษฐกิจที่ย่อม หมายถึง การมีความรู้สึกล้มเหลวในตัวเองจึงทำให้ความกดดันมีน้อย บุคคลไม่ต้องทนทุกข์อยู่กับภาวะเคร่งเครียดหรือมีข้อขัดแย้งอยู่ในใจมากมายนัก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัวกับความเครียด

นราทร ศรีประสิทธิ์ (2529 : 82) ได้ศึกษาปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเด็กวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัยและโรงเรียนหอวัง พบว่า นักเรียนที่มีบิดามารดามีรายได้สูงจะปรากฏ

ความเครียดมากกว่ากลุ่มอื่นๆ นักเรียนที่บิดามารดามีรายได้ปานกลางจะปรากฏความเครียดน้อยกว่ากลุ่มอื่น

วัลลภา ตันติสุนทร (2532) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่คัดสรรกับความเครียดและระหว่างความเครียดกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะส่วนบุคคลและภูมิหลังการศึกษาในด้านการศึกษาของบิดาและรายได้ของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับความเครียดในเชิงบวก

วิลาวัณย์ วรศรีหิรัญ (ปิยะวรรณ เลิศพานิช. 2542 : 21 ; อ้างอิงจาก วิลาวัณย์ วรศรีหิรัญ. 2536 : 86-89) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเครียดของนิสิตปริญญาโทวิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตปริญญาโทวิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยนเรศวร สรุปผลการวิจัยพบว่า นิสิตปริญญาโทที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท มีความเครียดมากที่สุดและนิสิตปริญญาโทที่มีรายได้มากกว่า 7,000 บาทขึ้นไปมีความเครียดน้อยที่สุด

นุชรัช เพชรดี (2541) ได้ศึกษาสภาวะความเครียดและวิธีลดความเครียดในการเตรียมสอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกันจะมีระดับความเครียดในการเตรียมตัวสอบไม่แตกต่างกัน

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวจะพบว่าฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีความสำคัญมากซึ่งมีผลและมีอิทธิพลต่อความเครียดของนักเรียนและทำให้เกิดความเครียดที่แตกต่างกับออกไปเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำ จะมีความเครียดมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวปานกลางและสูง

สถานภาพการสมรสของบิดามารดากับความเครียด

ชิรวัฒน์ นิจนตร (เสาวรัตน์ จุลรัตน์. 2535 : 33 ; อ้างอิงจาก ชิรวัฒน์ นิจนตร. 2526 : 202) ได้ศึกษาสภาพเชิงจิตสังคมในโรงเรียนกับสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวแตกแยกมีสุขภาพจิตทั้งสี่ด้าน คือ มโนภาพแห่งตน ชีวีเศร้า วิตกกังวล และมีสุขภาพจิตรวมเสื่อมกว่าวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวปกติ

นราธร ศรประสิทธิ์ (2529) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเด็กวัยรุ่น โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหอวังและโรงเรียนสามเสน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่บิดามารดาแยกกันอยู่จะมีลักษณะความเครียดมากกว่ากลุ่มอื่น

ดวงเดือน พันธุนาวิน และงามตา วนินทานนท์ (2536 : 164-172) จากการศึกษาพบว่า เรื่องลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและทางป้องกัน พบว่า นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวปกติมีพฤติกรรมคบเพื่อนอย่างเหมาะสม

มากกว่านักเรียนที่อยู่ในครอบครัวแตกแยกและครอบครัวเครียด และนักเรียนในครอบครัวปกติ รายงานว่ามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อบิดามารดาของตนมากกว่านักเรียนในครอบครัวแตกแยกและครอบครัวเครียด

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า สถานภาพการสมรสของบิดามารดามีความสำคัญต่อชีวิตและสภาพจิตใจของเด็กเป็นอันมากและมีแนวโน้มว่าเด็กที่บิดามารดาอยู่ร่วมกันมีความเครียดต่ำกว่าเด็กที่บิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนกับความเครียด

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนกับความเครียด

ริงเนสส์ (เสาวรัตน์ จุลรัตน์. 2535 ; อ้างอิงจาก Ringness. 1968 :131) กล่าวว่า เด็กที่ประสบความสำเร็จในโรงเรียน มีแนวโน้มที่จะมีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเองช่วยตัวเองได้เมื่อเผชิญกับภาวะความตึงเครียดในที่สุดสามารถปรับตัวได้และมีสุขภาพจิตดี

โรเจอร์ส (สุกัญญา แยมยัม. 2541 : 30-31 ; อ้างอิงจาก Rogers.1969 : 157-164) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศในชั้นเรียนว่า ควรคำนึงถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความคิดกับความรู้สึก ท่าทีที่มีต่อกันตลอดจนเจตคติ ค่านิยม ความเชื่อ ควรได้รับความสนใจและให้ความสำคัญไม่น้อยกว่าการเน้นทางวิชาการและสติปัญญา เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศไม่ตึงเครียด เป็นการเสริมความอบอุ่นมั่นใจและเชื่อถือระหว่างครูและนักเรียนจึงยอมเอื้ออำนาจการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสุขภาพจิตของนักเรียนได้มาก ดังนั้นบรรยากาศในชั้นเรียนที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนด้วยกันเองมีผลต่อการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน

สุพิชญา ชีระกุล และคนอื่นๆ (เสาวรัตน์ จุลรัตน์. 2535 : 46-48 ; อ้างอิงจาก สุพิชญา ชีระกุล และคนอื่นๆ. 2524 : 182-187) ได้เสนอแนะแนวทางการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนไว้เกี่ยวกับสถานที่ใช้ในการเรียนนั้น อาจไม่ได้หมายถึงห้องเรียนอย่างเดียว บางครั้งอาจเป็นสนามหรือสถานที่ไปทัศนศึกษาด้วย สถานที่จึงมีส่วนช่วยสร้างความรู้สึกละบรรยากาศของการศึกษาเล่าเรียน การเปลี่ยนแปลงบรรยากาศ ในการเรียนช่วยให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่าย ช่วยให้สังคมของเด็กดีขึ้นและเกี่ยวกับผู้เรียน การเรียนการสอนจะเกิดขึ้นได้เป็นผลดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความพร้อม ความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้ครูจะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมที่จะเรียนหรือเมื่อผู้เรียนเกิดความพร้อมที่จะเรียนก็ควรให้อากาศแก่ผู้เรียนทันที ครูผู้สอนจะต้องหมั่นสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน หากแสดงความรู้สึกว่ามีความวิตกกังวลมีความคับข้องใจ ครูจะต้องช่วยลดความรู้สึกนั้นๆเสียก่อนและพยายามสร้างบรรยากาศที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถได้อย่างเต็มที่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนกับความเครียด

งานวิจัยในต่างประเทศ

เลวิน และคนอื่น ๆ (เลวาร์ตน์ จูร์ตน์. 2535 : 49 ; อ้างอิงจาก Lewin and others. 1939 : 271-279) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบรรยากาศในชั้นเรียน พบว่า นักเรียนที่อยู่ในชั้นเรียนแบบ อัตตาธิปไตย มีแนวโน้มเป็นเด็กก้าวร้าวหยาบกระด้างไม่มีความเห็นใจผู้อื่น ส่วนชั้นเรียนที่มี บรรยากาศแบบประชาธิปไตยนั้นกลับส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักสามัคคีปรองดองเป็นมิตรต่อกัน การเรียนราบรื่นมีบรรยากาศที่น่าสบายใจน่าเรียนเพราะครูรู้จักจัดความกดดันความเกรงกลัว ใดๆ ออกไปจากชั้นเรียน

แมคเคย์ (ประพิมพ์พรรณ สุวรรณภูฏ. 2533 : 37-38 ; อ้างอิงจาก Mckey.1978) ทำการศึกษาเรื่องความเครียดของนักศึกษาอนุปริญญาโดยทำการสำรวจจากนักศึกษาจำนวน 279 คน พบว่า ปัญหาที่ก่อให้เกิดความเครียด ได้แก่ การขาดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียน กับนักเรียน ความเหน็ดเหนื่อยจากงานที่ต้องทำ การถูกจำกัดขอบเขตของการแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกว่าตนเองด้อยค่า

งานวิจัยในประเทศ

ฐานา ธรรมคุณ (2532 : 73) ได้ทำการศึกษาความเครียดของพยาบาลในหออภิบาล ผู้ป่วยหนักและหอผู้ป่วยทั่วไปอายุรกรรม ศัลยกรรม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านสัมพันธภาพ ระหว่างเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์กับระดับความเครียด ของพยาบาลในหอผู้ป่วยทั่วไป

ดาเรียน สังเมฆ และคนอื่น ๆ (2539 : 38-44) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านการทำงานกับความเครียดของพยาบาลในหอผ่าตัด โรงพยาบาล ศูนย์ภาคตะวันออก พบว่า ปัจจัยด้านการทำงานในเรื่องสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงาน สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนร่วมงาน การบริหารงานมีความสัมพันธ์ในทางลบกับความเครียด

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งมีส่วนที่ทำให้นักเรียนเกิดความเครียด ในการเรียนได้ไม่ว่า จะเป็นด้านบรรยากาศการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วยตัวครู สถานที่เรียน สื่อและอุปกรณ์การเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ด้านความสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียนกับเพื่อน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

ความหมายของความรับผิดชอบด้านการเรียน

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า ความรับผิดชอบ (Responsibility) ไว้ดังนี้

แคทเทล (Cattell, 1963 : 145) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีความสามารถในความรับผิดชอบไว้ว่าคือ บุคคลที่รับผิดชอบในหน้าที่ที่มีความยากจน พากเพียร ถือศักดิ์ศรี ยึดมั่นในกฎเกณฑ์ ลักษณะผู้มีความรับผิดชอบน้อย คือ คนที่ถือความสะดวกเป็นเกณฑ์ หลีกเสี่ยงข้อบังคับ

สำเนียง ศิลป์ประกอบ (2540 : 9) ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนักเรียนที่ดีด้วยการแสดงออกในลักษณะของการรู้จักหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจเอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียน ขยันหมั่นเพียรเข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลา เมื่อมีปัญหาไม่เข้าใจในบทเรียนก็พยายามค้นคว้าและซักถามจากสมาชิกในกลุ่มหรือครูผู้สอนด้วยความสนใจ เอาใจใส่ในการแก้ไขข้อบกพร่องและข้อผิดพลาดด้วยความเต็มใจแม้จะถูกตำหนิและแก้ไขหลายครั้ง

กรมสามัญศึกษา (2526 : 66-92) ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อตนเองในด้านการศึกษาเล่าเรียนว่า หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนจนประสบผลสำเร็จด้วยความขยันหมั่นเพียรอดทน เข้าห้องเรียนและส่งงานตรงตามเวลาที่นัดหมาย เมื่อมีปัญหาไม่เข้าใจในบทเรียนก็พยายามศึกษาค้นคว้าซักถามให้เข้าใจ เมื่อทำแบบฝึกหัดก็ยอมรับว่าทำผิดแล้วพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องมีผลการเรียนผ่านทุกวิชาในทุกภาคเรียน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2526 : 36-37) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อตนเองในด้านการศึกษาเล่าเรียนว่า หมายถึง การตั้งใจศึกษาเล่าเรียนด้วยความขยันหมั่นเพียร ละเอียดยรอบคอบ อดทน ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย

ลักขณา โสภา (2537 : 8) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบด้านการเรียนว่า หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนในการเรียน โดยการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้านการเรียน และการทำงานที่ได้รับมอบหมาย โดยพยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้แก่

1. ความเอาใจใส่ต่อการเรียนและงานที่ทำได้แก่ การตั้งใจฟังขณะที่ครูสอนและการตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายการไม่นำสิ่งอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนหรือการทำงานขึ้นมาเล่นขณะที่ครูสอนและมอบหมายงานให้ทำ การนำอุปกรณ์การเรียนมาให้ครบ การไม่ละเลยหรือหลีกเลี่ยงงานที่ได้รับมอบหมาย การทบทวนบทเรียนและศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

2. ความเพียรพยายาม ได้แก่ ความอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและงานที่ทำการพยายามติดตามผลงานของตนที่ได้ทำไปแล้วเพื่อแก้ไขปรับปรุงงานที่ทำบกพร่องให้ดียิ่งขึ้น

3. การตรงต่อเวลา ได้แก่ การเข้าเรียนให้ทันเวลาและการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จและส่งตามเวลาที่กำหนด

4. ความละเอียดรอบคอบ ได้แก่ การรู้จักคิดใคร่ครวญในงานที่ทำเพื่อให้ถูกต้องและสมบูรณ์ การตรวจทานความเรียบร้อยเมื่อทำงานเสร็จก่อนส่งครู

จूरिटน์ นันทยทวิกุล (2538 : 5) กล่าวว่า ความรับผิดชอบด้านการเรียน หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายด้วยความขยันหมั่นเพียรอดทน เข้าห้อง และส่งงานที่ได้รับมอบหมาย ตรงต่อเวลาเมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจบทเรียนก็พยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง

วัลลภา ถนอมศิริ (2539 : 35) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อตนเองด้านการเรียน หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนในการเรียนและการทำงานโดยพยายามทำหน้าที่ต่างๆที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่เพียรพยายามมีความละเอียดรอบคอบ ปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความตั้งใจโดยพยายามทำหน้าที่ต่างๆอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

คำเนิง อยู่เลิศ (2541 : 4) กล่าวว่า ความรับผิดชอบด้านการเรียน หมายถึง การที่นักเรียนสามารถปฏิบัติภารกิจที่ตนถึงกระทำได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องให้ผู้อื่นคอยตักเตือนหรือ คอยคุมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้แก่

1. เอาใจใส่การเรียน ตั้งใจปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย
2. ละเอียดรอบคอบ
3. ตรงต่อเวลา
4. ยอมรับผลงานที่ตนกระทำ และปรับปรุงแก้ไขผลงานในหน้าที่

ศิริลักษณ์ กล้านาค (2542 : 9) กล่าวว่า ความรับผิดชอบในด้านการเรียน หมายถึง ความตั้งใจที่จะเรียนหรือปฏิบัติหน้าที่การงานในห้องเรียนด้วยความเอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียรอดทนต่ออุปสรรค ไม่ย่อท้อ มีความละเอียดรอบคอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยงพยายามปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น รู้จักวางแผนและป้องกันความบกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ตนรับผิดชอบ

กมลวิทย์ วันวิชัย (2545 : 5) กล่าวว่า ความรับผิดชอบด้านการเรียน หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ในด้านกรเรียนของนักเรียน ได้แก่ ความตั้งใจเรียนและเอาใจใส่การเรียน การอ่านหนังสือและทบทวนบทเรียน การแบ่งเวลาในการเรียน การเตรียมตัวสอบ การเข้าห้องเรียนตรงเวลา การปรึกษาครูเมื่อมีปัญหา การศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเสมอ การส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่กำหนด มีความละเอียดรอบคอบในการทำงาน และพยายามปรับปรุงแก้ไขการทำงานให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในด้านการเรียน

พรรณิ ทองทับ (2545 : 5) กล่าวว่า ความรับผิดชอบด้านการเรียน หมายถึง การที่นักเรียนสามารถปฏิบัติภารกิจที่ตนกระทำได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องให้ผู้อื่นคอยตักเตือนหรือควบคุมเพื่อให้บรรลุจุดหมาย ได้แก่ การเอาใจใส่การเรียนตั้งใจปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย ละเอียดยรอบคอบ ตรงต่อเวลา ยอมรับผลงานที่ตนกระทำและปรับปรุงแก้ไขผลงานในหน้าที่ของตน

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบด้านการเรียน (Learning Responsibility) หมายถึง การที่นักเรียนสามารถปฏิบัติภารกิจที่ตนกระทำได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องให้ผู้อื่นคอยตักเตือนหรือควบคุมเพื่อให้บรรลุจุดหมาย ได้แก่ การเอาใจใส่การเรียนตั้งใจปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย ตั้งใจศึกษาหาความรู้ด้วยความอดทน ขยันหมั่นเพียร วิริยะอุตสาหะเมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจบทเรียนก็พยายามค้นคว้าซักถามเพื่อนหรือครูให้เข้าใจ ละเอียดยรอบคอบ ตรงต่อเวลายอมรับทั้งผลงานที่ตนกระทำและปรับปรุงแก้ไขผลงานในหน้าที่ของตน

ความสำคัญของการรับผิดชอบ

กรมการศาสนา (2521) ประเทศจะรุ่งเรืองได้ทุกๆ ด้านอยู่ที่ตัวบุคคลถ้าบุคคลมีความสามารถและคุณธรรมสูงแล้ว ประเทศชาติจะต้องเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วแต่ปัจจุบันมักได้ยินเสมอว่าศีลธรรมหรือคุณธรรมเสื่อม ความจริงคุณธรรมเป็นนามธรรมมีสภาพเป็นปกติหรือเลวลงนั้นอยู่ที่คนส่วนหนึ่งไม่สนใจพฤติกรรมให้มีคุณธรรม ตามหลักของศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามต้องเร่งปลูกฝังความดี และความดีประการหนึ่งก็คือให้รู้จักมีความรับผิดชอบ

ทองคุณ หงส์พันธุ์ (2535 : 122) กล่าวถึงผลดีอันเกิดจากการมีความรับผิดชอบไว้ดังนี้

1. ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากผู้อื่น
2. การงานสำเร็จเรียบร้อยได้ผลดี
3. เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องครบถ้วน
4. เกิดความมั่นคงในสังคมและชาติ
5. สังคมและชาติสามารถพัฒนาไปสู่ความเจริญได้รวดเร็ว
6. มีความสะดวกสบายและร่มเย็นเป็นสุขเกิดขึ้นในสังคมและชาติ

ซึ่งสอดคล้องกับคณิงรัตน์ ลาโพธิ์ (2535 : 44-45) ที่กล่าวว่าหากบุคคลมีความรับผิดชอบจะมีผลดังนี้

1. ทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายได้ทันเวลา
2. เป็นที่นับถือ ได้รับการยกย่อง สรรเสริญและเป็นคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเอง

และต่อสังคม

3. เป็นสิ่งเกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับกฎจริยธรรมและหลักเกณฑ์ของสังคม

4. ไม่เป็นเหตุของความเสียหายและความเสียหายแก่ส่วนรวม

5. ทำให้เกิดความก้าวหน้า สงบสุข เรียบร้อยแก่สังคม

นอกจากนี้ยังคล้ายกับคำกล่าวของอนุวัติน คูนแก้ว (2538 : 52) ที่กล่าวว่าความรับผิดชอบเป็นลักษณะหนึ่งของคนที่มีความสำคัญมาก เพราะจะทำให้หน้าที่หรืองานที่มอบหมายให้ประสบความสำเร็จและเสร็จตามเวลากำหนด ซึ่งมีผลทำให้เป็นคนที่มีคุณภาพ

องค์ประกอบของความรับผิดชอบ

มีนักวิจัยทางการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่านได้ทำการศึกษาวิจัย ในองค์ประกอบของความรับผิดชอบหรือลักษณะที่เป็นตัวกำหนดความรับผิดชอบซึ่งเพ็ชรรินทร์ ปฐมวณิชกะ (2535) ได้รวบรวมและสรุปได้ 4 ลักษณะคือ

1. วิธีการจัดการศึกษาอบรมที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบซึ่งลักษณะของการจัดการศึกษาอบรมที่มีผลต่อความรับผิดชอบสูง ได้แก่ การให้ความเอาใจใส่ การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมให้มีวินัย โดยการให้เหตุผล ฯลฯ ตรงกันข้ามการฝึกอบรมด้วยการให้รางวัลและใช้อำนาจมากเกินไป จะส่งผลให้ความรู้สึกรับผิดชอบของเด็กต่ำ

2. ผลที่ได้รับจากการศึกษาอบรม เป็นอีกลักษณะหนึ่งขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบของนักเรียนและลักษณะดังกล่าวประกอบด้วยลักษณะนิสัยการเรียน การได้รับทุนการศึกษา เจตคติต่ออาชีพครูและความมีน้ำใจของครู

3. ลักษณะทางสังคม - เศรษฐกิจซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว สมรรถภาพในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน

4. ลักษณะทางสังคม - จิตวิทยา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากลักษณะต่างๆที่เกี่ยวข้องทางด้านนี้คือลำดับการเกิด ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ การปรับตัว ความคิดสร้างสรรค์และความวิตกกังวล เป็นต้น

ประเภทของความรับผิดชอบ

คู่มือการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมพื้นฐานเรื่องความรับผิดชอบ (พิศิษฐ ตันทวณิช. 2542 : 8-9 ; อ้างอิงจาก คู่มือการปลูกฝังและสร้างเสริมฯ. : ม.ป.ป.) แบ่งความรับผิดชอบเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหมายด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน เข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลา เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจก็พยายามศึกษาค้นคว้าซัก

ถามอาจารย์ให้เข้าใจ เมื่อทำแบบฝึกหัดก็ยอมรับว่าทำผิดแล้วพยายามแก้ไข ปรับปรุงให้ถูกต้องด้วยตนเอง

2. ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา รักษาผลประโยชน์ เกียรติยศ ชื่อเสียงของสถานศึกษา ช่วยกันรักษาความสะอาดของสถานศึกษา ไม่ขีดเขียนโต๊ะเรียน ผนังห้อง ห้องน้ำห้องส้วม แต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับโรงเรียนอื่น คอยตักเตือนเพื่อนที่หลงผิด อันจะทำให้โรงเรียนเสียชื่อ เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือความช่วยเหลือก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนตามความสนใจและความสามารถของตนเพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน เช่น เป็นนักกีฬา แต่งคำขวัญเรียงความ กลอน เพลง ฯลฯ

3. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนมีความตั้งใจช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน และรู้จักแสดงความคิดเห็นปฏิบัติตนเพื่อความสุขและชื่อเสียงของครอบครัว ช่วยแก้ปัญหาการที่สมาชิกภายในครอบครัวไม่เข้าใจกัน เมื่อมีปัญหาที่ปรึกษาและให้พ่อแม่ทราบปัญหาของตนทุกเรื่อง ช่วยครอบครัวประหยัดไฟฟ้า น้ำ อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน

4. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคม บำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนอย่างเต็มความสามารถช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม ให้ความรู้สนุกสนานเพลิดเพลินแก่ประชาชนตามความสามารถของตน ช่วยคิดและแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคมเช่น ความสกปรก การจราจร เสียภาษี รักษาของสาธารณะ ฯลฯ

วัฒนา สิงห์สมฤทธิ์ (2527) แบ่งความรับผิดชอบเป็น 4 ประเภท คือ

1. ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่การงานของตนด้วยความเอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียร อดทนต่ออุปสรรค ไม่ย่อท้อ มีความละเอียดรอบคอบ และป้องกันความบกพร่องเสื่อมเสียในวงงานที่ตนเองรับผิดชอบ

2. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรักษาป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตรายโรคภัยไข้เจ็บรักษาร่างกายให้แข็งแรง บังคับควบคุมจิตใจไม่ให้ตกเป็นทาสของกิเลส ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมละเว้นความชั่ว รู้จักประมาณการใช้จ่ายตามสมควรแก่ฐานะ หมั่นศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จ

3. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมของหมู่คณะ ครอบครัว โรงเรียนและชุมชนอย่างเต็มกำลังความสามารถ ร่วมมือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ประพฤติและปฏิบัติตนตามกฎหมาย งดเว้นการกระทำการอันเป็นผลเสียหายแก่ส่วนรวม ดูแลทรัพย์สินสมบัติสาธารณะและสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่ส่วนรวม

4. ความรับผิดชอบในการกระทำของตน หมายถึง การยอมรับการกระทำของตนทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ไม่ปิดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองแก่ผู้อื่น พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ไตร่ตรองให้รอบคอบว่าสิ่งที่ตนทำลงไปนั้นจะเกิดผลเสียขึ้นหรือไม่ ปฏิบัติแต่สิ่งที่ทำให้เกิดผลดี

ประภัสสร ไชยชนะใหญ่ (2529) แบ่งความรับผิดชอบเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรักษาดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากอันตราย โรคภัยไข้เจ็บ รักษาร่างกายให้แข็งแรงบังคับควบคุมจิตใจไม่ให้ตกเป็นทาสกิเลส ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม ละเว้นความชั่ว รู้จักประมาณการใช้จ่ายตามควรแก่ฐานะ จัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคที่เหมาะสมและหมั่นศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จ

2. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความเอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียร อดทนต่ออุปสรรค ไม่ย่อท้อมีความละเอียดรอบคอบ ซื่อสัตย์ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยง พยายามปรับปรุงการงานของตนให้ดียิ่งขึ้น รู้จักวางแผนงานและป้องกันความบกพร่องเสื่อมเสียในวงงานที่ตนรับผิดชอบ

พัชรา บุญลาโก (พิศิษฐ์ ดัชนีช. 2542 : 14-15 ; อ้างอิงจาก พัทธรา บุญลาโก. 2529) กล่าวว่าความรับผิดชอบมี 2 ประเภท คือ

1. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่การงานของตนด้วยความเอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียรอดทนต่ออุปสรรคไม่ย่อท้อ มีความละเอียดรอบคอบ ซื่อสัตย์ตรงเวลาไม่ละเลยทอดทิ้ง หลีกเลี่ยงพยายามปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นรู้จักวางแผนและป้องกันความบกพร่องเสื่อมเสียในวงงานที่ตนรับผิดชอบ

2. ความรับผิดชอบในการกระทำของตน หมายถึง การยอมรับผลของการกระทำของตนทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ไม่ปิดความรับผิดชอบของตนให้ผู้อื่น พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ผลดียิ่งขึ้น ไตร่ตรองให้รอบคอบว่าสิ่งที่ตนทำลงไปนั้นจะเกิดผลเสียขึ้นหรือไม่ ปฏิบัติแต่สิ่งที่ทำให้เกิดผลดีและกล้าเผชิญต่อความจริง

ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

แคทเทล (Cattell. 1905 : 49) ได้กล่าวว่าลักษณะของผู้รับผิดชอบมีดังต่อไปนี้
— คือ—ตรงต่อเวลาพยายามทำงานให้สำเร็จ—ติดตามผลงานเสมอ—ยอมรับความผิดพลาด รักษาชื่อเสียงของตน หินแก่ประโยชน์ส่วนตน ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ รักษาคำพูด ตั้งใจทำงาน พึงพิถัน ชอบความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความอดทนอดกลั้น ไม่ชอบความโลเล พยายามทำงานให้ดี มีการวางแผนการทำงาน รู้จักตั้งจุดหมายในการทำงาน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2514 : 77) กล่าวว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะประกอบด้วยความขยันหมั่นเพียร ความละเอียดรอบคอบ ความสามารถ ความรอบรู้ ความเอาใจใส่ และความฝึกฝนแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

สาโรช บัวศรี(พิศิษฐ์ ดัชนี. 2542 : 6 ; อ้างอิงจาก สาโรช บัวศรี. 2522 : 129) ได้อธิบายลักษณะของ ผู้มีความรับผิดชอบว่า ได้แก่ เอาใจใส่ต่อหน้าที่การงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อผลงานนั้นๆ ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์และมีวินัยในตนเอง มีอารมณ์หนักแน่นเมื่อเผชิญกับอุปสรรค รู้จักหน้าที่และการกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี มีความเพียรพยายาม มีความละเอียดรอบคอบใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ ปรับปรุงงานในหน้าที่ให้ดีขึ้นทั้งของตนเองและสังคม ตรงต่อเวลาและยอมรับผลการกระทำของตน

อรรถัย โสภ (2533 : 45-46) ได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบว่า จะต้องมึลักษณะดังนี้

1. ตรงต่อเวลา ไม่ปัดงาน
2. มีความละเอียดรอบคอบ มีความซื่อสัตย์
3. รู้จักหน้าที่ มีเหตุผล ยอมรับความผิดพลาด
4. มีความเพียรพยายาม มีความคิดสร้างสรรค์ ความคิดริเริ่ม
5. เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์ และมีวินัยในตนเอง ไม่ปัดงาน

จากการที่ได้กล่าวข้างต้นลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ พบว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบมีลักษณะดังนี้

1. มีความอดทนอดกลั้น
2. ตรงต่อเวลา มีการวางแผนในการทำงาน
3. มีความขยันขันแข็ง ติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไป
4. รู้จักหน้าที่ของตนเอง และกระทำตามหน้าที่อย่างดี เอาใจใส่ในการทำงาน
5. มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเพียรพยายามในการทำงาน
6. ชอบความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความละเอียดรอบคอบ
7. มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
8. มีความปรารถนาที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ดีขึ้นกว่าเดิม
9. มีความซื่อสัตย์ เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์ ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น

พัฒนาการความรับผิดชอบ

ประมวล ดิคคินสัน (วิวัฒน์ รักษาเคน. 2531 : 16-17 ; อ้างอิงจาก ประมวล ดิคคินสัน. 2520 : 188-193) ได้กล่าวถึง พัฒนาการของเด็กวัย 6 – 12 ขวบที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ ซึ่งสรุปได้ว่า เด็กวัยเข้าเรียนตอนต้นแสวงหาความอบอุ่น ความยอมรับจากผู้ใหญ่ และจากเพื่อนด้วยวิธีที่ไม่นุ่มนวลและไม่รู้จักยังคิดควบคุมความรู้สึกไม่ได้เหมือนผู้ใหญ่ ฉะนั้นจึงแสดงแต่ความเอาใจตนเอง ต้องการเป็นผู้ชนะ ต้องทำอะไรก่อนคนอื่น พูดถึงแต่ตนเอง และเรื่องของครอบครัวของตนเอง เด็กวัยนี้ยังยึดถือตนเองเป็นศูนย์กลาง (self – centered)

พออายุเข้า 10 – 12 ขวบเด็กจะแสดงอาการเปลี่ยนแปลงตอนนี้ทักษะต่างๆ เพิ่มขึ้นกว่าหนหลัง ขณะเดียวกันความสมดุลระหว่างความกลมกลืน (Assimilation) กับการปรับตัว (Accommodation) ก็เปลี่ยนไป เด็กจะสามารถปรับตัวได้ดีตามลำดับเปลี่ยนจากความรู้สึกที่ว่าต้องการให้ผู้อื่นสนใจแต่ตนเองผู้เดียวหรือต้องการทำกิจกรรมก่อนผู้อื่น เป็นความรู้สึกที่ว่าเขาต้องการทำให้ผู้อื่นพอใจในตัวเขาด้วย เพื่อจะได้มีเพื่อน มีคนรัก ไม่เจ็บเบียดเบียน เมื่อเด็กพัฒนามาถึงขั้นนี้เด็กจะรู้จักยับยั้งใจดีขึ้น ไม่ทำตามใจตนเองจะมีความเชื่อมั่นมากขึ้น รู้จักความรู้สึกที่จะต้องควบคุม รู้จักรับผิดชอบดีขึ้น ดังนั้นผู้ใหญ่จึงต้องเข้าใจและจัดการให้เหมาะสม

ความรับผิดชอบมิใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลโดยอัตโนมัติ การที่จะให้บุคคลเกิดความสำนึกในความรับผิดชอบเป็นคติประจำใจจะต้องมีการฝึกฝนและปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก โดยใช้เวลาในการพัฒนาให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก บรรยากาศของครอบครัว ความสัมพันธ์ของครอบครัวกับเด็ก ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรับผิดชอบในตัวเด็ก (ประมวล ดิคคินสัน. 2520 : 7)

คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบนี้ไม่ได้เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดและไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ ความรับผิดชอบต้องมีการปลูกฝังให้แก่เด็กอย่างต่อเนื่องใช้เวลาในการพัฒนาการ จะต้องมีการฝึกหัดจนเป็นนิสัยทุกวันให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก ความรับผิดชอบบังคับให้เกิดขึ้นไม่ได้ มันเกิดจากภายในตัวเด็กเองจากการที่ได้รับการฟูมฟักให้งอกงามขึ้นโดยพ่อแม่ที่บ้านและจากสังคมทั่วไป (วัลลภา ถนอมศิริ. 2539 : 1 ; อ้างอิงจาก กิโนติ เอส. 2526 : 62)

หลักการฝึกและการปลูกฝังความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบไม่ได้ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด แต่เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และได้จากการอบรมโดยตรงกล่าวคือ ถ้าการฝึกอบรมเป็นไปในทางที่ใช้อำนาจมากเกินไป ความรับผิดชอบของเด็กจะตึงไปด้วยความเครียดและความวิตกกังวล ที่เกิดจากการกระทำผิดจะขัดขวางการปรับตัวที่ดีของเด็กและในทางกลับกัน ความรู้สึกผิดที่ไม่ได้รับการพัฒนาจะนำไปสู่ความรับผิดชอบที่หย่อน (วิวัฒน์ รักษาเคน. 2531 ; อ้างอิงจาก Justin. 1950 :722) ดังนั้นความรับผิดชอบเกิดจากการฝึกฝน สิ่งแวดล้อมต่างๆมีส่วนสำคัญและมีผลต่อความรับผิดชอบของเด็กด้วย การฝึกความรับผิดชอบให้แก่เด็กนั้นเป็นวิธีที่ละเอียดอ่อนและผู้ฝึกจำเป็นต้องมีวิธีรัดกุม

เฮอร์ลอค (กมลวาทน์ วันวิชัย. 2545 : 17 ; อ้างอิงจาก Hurlock. 1967 : 244) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรมตั้งแต่วัยเด็ก คุณลักษณะนี้จะพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ จากวัยเด็กไปสู่วัยรุ่น และจากวัยรุ่นจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ในระยะแรกของชีวิต เด็กยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ต้องอาศัยผู้อื่นตลอดเวลาแต่เมื่อโตขึ้นจะมีความสามารถด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น และช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้นทีละน้อย จะค่อยๆ เรียนรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อ

ผู้อื่น การพัฒนาความรับผิดชอบให้กับเด็กควรจะเริ่มอย่างค่อยเป็นค่อยไป เริ่มด้วยการให้ทำงานที่ง่าย ๆ ก่อน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตนเอง

เรวดี วงศ์พรหมเมฆ (2521 : 33) กล่าวถึงการปลูกฝังความรับผิดชอบให้เด็กว่า มิใช่ด้วยการว่ากล่าวตักเตือนเท่านั้น แต่ต้องให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติอย่างจริงจังจึงจะก่อให้เกิดความเคยชินและเกิดเป็นนิสัยที่ฝังแน่นจนกลายเป็นค่านิยมต่อไป

กิ่งแก้ว อัดถากร (2524 : 15-19) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ เป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกฝนอบรมตั้งแต่วัยเด็กและพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนถึงวัยรุ่น ผู้ใหญ่จึงต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก แนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควรให้เด็กรู้จักแก้ปัญหาและค่อย ๆ ปลูกฝังความรับผิดชอบให้เพราะนอกเหนือจากการมีวินัยในตนเองและความรับผิดชอบตามธรรมชาติอันเกิดขึ้นได้เองแล้ว เด็กยังเรียนรู้วินัยและความรับผิดชอบจากวัฒนธรรมโดยอาศัยการสั่งสอนฝึกฝนจากบุคคลแวดล้อม ลักษณะเช่นนี้เป็นกฎเกณฑ์ธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันในสังคม

เพ็ญศรี วายวานนท์ (2528 : 16) ได้เสนอแนวทางในการปลูกฝังความรับผิดชอบแก่เยาวชนไว้ว่า ควรเริ่มตั้งแต่การสั่งสอนอบรมที่บ้านและที่โรงเรียนตั้งแต่การศึกษาระดับต้น จนถึงระดับสูงเป็นลำดับไป ซึ่งความรับผิดชอบที่ปลูกฝังนี้ คือ ความรับผิดชอบในหน้าที่ส่วนของตนที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติและความรับผิดชอบในลักษณะที่มีความผูกพันต่อส่วนรวม เห็นความสำคัญของเรื่องส่วนรวม เกรงครัดต่อการรักษาระเบียบแบบแผน เพื่อความสงบสุขของสมาชิกทุกคนในสังคม ทั้งนี้ต้องปลูกฝังจนเกิดเป็นค่านิยมว่าถ้าหากผู้ใดกระทำการเสื่อมเสียผลประโยชน์ของส่วนรวมก็จะได้รับผลที่ไม่เป็นมงคลแก่ตนและเป็นที่น่ารังเกียจเหยียดหยามของสังคม

อรทัย โสภา (2533 : 43) ได้สรุปเกี่ยวกับการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อตนเอง ว่า ควรฝึกให้เด็กมีนิสัยรับผิดชอบตั้งแต่ในวัยเด็กและควรให้มีการฝึกความรับผิดชอบให้แก่เด็กทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน โดยเริ่มให้ทำงานที่ง่าย ๆ เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคลและเมื่อมอบหมายงานให้ทำแล้วก็ควรให้เด็กได้รับผิดชอบอย่างเต็มที่ มีประสบการณ์การทำงานด้วยตนเองเพื่อให้เด็กได้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ฝึกหัดให้ทำงานสำเร็จเป็นขั้นเป็นอันโดยไม่ละทิ้งงานที่ได้ทำไว้แล้ว นอกจากนั้นควรชี้แจงให้เด็กรู้จักขอบเขตในหน้าที่การงานของตนว่ามีอะไรบ้าง เพื่อไม่ให้ไปก้าวล่วงงานในหน้าที่ของผู้อื่นและต้องฝึกให้เด็กมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นด้วย

ป. มหาพันธ์ (2536 : 729-36) กล่าวว่า การสอนให้เด็กมีความรับผิดชอบนั้น จะสอนได้ ก็ต่อเมื่อมีสถานการณ์อำนวยความสะดวกหรือพยายามสร้างสถานการณ์ขึ้นในตอนต้น ๆ ของชีวิตเด็กความรับผิดชอบที่เด็กพึงมีจะต้องควบคู่ไปกับการเล่นเสมอ ทั้งนี้เพราะว่า การเล่นเป็นชีวิตจิตใจของเด็กเป็นสิ่งที่พึงพอใจแต่การงานและความรับผิดชอบเป็นความไม่สบายใจ เป็นความเบื่อหน่าย แต่อย่างไรก็ตามงานเป็นสิ่งที่สร้างความรับผิดชอบให้แก่เด็ก เด็กจะมีความรับผิดชอบได้ดีเมื่อเด็กได้ทำงานที่คล้ายกับการเล่น ดังนั้นการให้เด็กทำงานด้วยความสนุก

สนานผลิตเพลิน เด็กก็สามารถทำงานได้ ความรับผิดชอบก็เกิดขึ้น การเล่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเตรียมตัวเด็กให้มีความรับผิดชอบ เด็กจะเรียนรู้ในการรับผิดชอบถ้าหากว่ามีความพร้อมหรือมีสถานการณ์เกิดขึ้นกับเด็ก

อาวูธ พรหมมานอก (2543 : 144) ที่กล่าวว่า การที่นักเรียนเรียนด้วยตนเองและได้ประเมินผลการเรียนของตนเองเป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างความรับผิดชอบให้แก่นักเรียน

เทคนิคการฝึกความรับผิดชอบ

วิภาภรณ์ เรือนทิพย์ (2530) เสนอเทคนิคในการฝึกความรับผิดชอบไว้ดังนี้

1. ผู้ใหญ่ควรทำอะไรให้เด็กเห็นว่ามีผลสำคัญต่อตัวเด็กเอง เพื่อให้เกิดความสนใจขึ้นก่อนแล้วเด็กจะปฏิบัติตาม
2. พยายามพูดให้น้อยโดยให้เด็กเป็นตัวของตัวเองตัดสินใจด้วยตัวเองและมีความนับถือในตัวเองควรยกย่องชมเชยเมื่อเด็กกระทำดีหรือเหมาะสม ควรควบคุมความประพฤติของเด็กโดยใช้เหตุผลและหลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์ เมื่อเด็กกระทำไม่ถูกหรือไม่เหมาะสม

การประเมินความรับผิดชอบ

ผกา สัตยธรรม(2535) แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ภาค คือ

1. ภาคปฏิบัติ ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การถามจากผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้ข้อมูลที่ตรงจุดมากขึ้นแต่ต้องใช้เวลาเป็นการบันทึกพฤติกรรมการแสดงออกเพื่อติดตามผลแก้ไขพฤติกรรมนั้น
2. ภาคทฤษฎี เป็นการประเมินผลด้วยข้อทดสอบหรือแบบสอบถาม ตามระดับคะแนนมากน้อยซึ่งอาจจะมีระดับตั้งแต่ ดีมาก ดี ก่อนข้างดี พอใช้ ต้องแก้ไขและต้องปรับปรุงใหม่ทั้งหมด

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

เพศกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

งานวิจัยในต่างประเทศ

สมาร์ท (Smart. 1967 : 536-537) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก และสัมพันธภาพที่มีต่อครอบครัว ซึ่งพบว่าความรับผิดชอบนั้นแม้จะเริ่มต้นในวัยเด็กก็ตาม แต่จะพัฒนาการสู่วัยรุ่นจากวัยรุ่นสู่ผู้ใหญ่ซึ่งจากผลการวิจัยอันเดียวกัน พบว่า เด็กหญิงจะมีความรับผิดชอบสูงกว่าเด็กชาย

บัดเดอร์เวิร์ท (วิวัฒน์ รักษาเคน. 2531 ; อ้างอิงจาก Butterwarth. 1974 : 2043) ได้ศึกษาความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 600 คน โดยสุ่ม

จากโรงเรียนต่างๆ ในแคลิฟอร์เนียก็พบว่า นักเรียนหญิงมีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในประเทศ

สุจิตร ศิริรัตน์ (ขวัญฤดี ขำช่อนสัตย์. 2542 : 26 ; อ้างอิงจาก สุจิตร ศิริรัตน์. 2522: 106) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างแบบสำรวจนิสัยและทัศนคติในการเรียนระดับอุดมศึกษา พบว่า นักศึกษาหญิงมีนิสัยและทัศนคติในการเรียนดีกว่านักศึกษาชาย เนื่องจากเพศหญิงเป็นเพศที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้อยู่ในกรอบประเพณี มีแนวโน้มที่จะเชื่อฟังปฏิบัติตามคำสั่งสอน และมีความรับผิดชอบสูงจึงส่งผลให้มีนิสัยและทัศนคติในการเรียนดีไปด้วย

วรรณา ปุณฺณโชติ (ขวัญฤดี ขำช่อนสัตย์. 2542 : 27 ; อ้างอิงจาก วรรณา ปุณฺณโชติ. 2528 : 198-199) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในระดับมหาวิทยาลัย พบว่า นักศึกษาหญิงมีพฤติกรรมการเรียนสูงกว่านักศึกษาชายในพฤติกรรมการเขียน การทำการบ้าน ทำรายงานทันกำหนด จัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนมาพร้อมเสมอ เป็นต้น

สุชาดา มัสโอติ (ขวัญฤดี ขำช่อนสัตย์. 2542 : 27 ; อ้างอิงจาก สุชาดา มัสโอติ. 2528 : 91-95) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของนักศึกษาตามการรับรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า นักศึกษาชายมีการรับรู้ตามแนวบทบาทในการใช้สติปัญญาสูงกว่านักศึกษาหญิงในด้านการเรียนและทำงานตามรูปแบบหรือแนวคิดตนเอง ชอบค้นคว้าด้วยตนเองมากกว่าที่จะเข้าฟังบรรยายแต่นักศึกษาหญิงมีพฤติกรรมตามแนวบทบาททางวิชาการและเป็นการศึกษาสูงกว่านักศึกษาชาย คือเข้าฟังบรรยายสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง โดยไม่ขาดเรียน เมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัยในวิชาเรียน มักจะชวนช่วยศึกษาหาความกระจ่างด้วยการเข้าพบอาจารย์เป็นการส่วนตัว

จากงานวิจัยในและต่างประเทศที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่า เด็กหญิงและเด็กชายมีความรับผิดชอบด้านการเรียนต่างกัน และมีแนวโน้มว่าเด็กหญิงจะมีความรับผิดชอบสูงกว่าเด็กชายทั้งในสังคมไทยและต่างประเทศ

ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

แมคแคนเลส (พิศิษฐ์ ตันทวนิช และคนอื่นๆ. 2542 : 89 ; อ้างอิงจาก Mc.Candless. 1968) กล่าวว่า พ่อแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ มักจะประสบความล้มเหลวในการปลูกฝังลูกให้มีความรับผิดชอบภายในบ้าน เพราะพ่อแม่ต้องทำงานไม่มีเวลาเอาใจใส่ลูกมาก

การริสัน และคนอื่นๆ(นลินี ธรรมอำนวยสุข.2541:64;อ้างอิงจากGarrison and others. 1964 : 403-407) ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบอันมีผลต่อผลการเรียนของนักเรียน พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียนมากเด็กที่มาจากครอบครัวฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำย่อมขาดประสบการณ์ต่างๆ ในอันที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้เด็กเกิดปัญหาอันเป็นอุปสรรคต่อการเรียนได้

จากที่กล่าวข้างต้นมีแนวโน้มว่าพ่อแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เด็กจะมีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่าเด็กที่พ่อแม่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ

สถานภาพการสมรสของบิดามารดากับความรับผิดชอบด้านการเรียน

เซียร์ และเลวิน (Sears and Levin. 1957) ได้ศึกษาโดยสัมภาษณ์พ่อแม่ของเด็กก่อนบาล 370 คน เกี่ยวกับการฝึกอบรมเด็กและได้พบว่าการให้ความรักและการยอมรับลูกในฐานะสมาชิกของครอบครัวและการฝึกวินัยโดยใช้เหตุผล คือ การให้ความรัก ความอบอุ่นแบบประชาธิปไตย จะช่วยให้เด็กทำตามต้องการและเด็กจะมีพัฒนาการทางด้านความรับผิดชอบสูง

เพค(Pack. 1958 : 347-350) พบว่า ความรับผิดชอบขึ้นอยู่กับวินัย และการฝึกวินัยโดยอาศัยความรักนั้นจะทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านความรับผิดชอบสูง

สมาร์ท(อภิสิทธิ์ วรษา. 2517 : 8 ; อ้างอิงจาก Smart. 1969 : 536-537) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กและสัมพันธภาพที่มีต่อครอบครัว พบว่าความรับผิดชอบของเด็กและสัมพันธ์กับการที่เด็กได้ใกล้ชิดกับพ่อแม่ พ่อแม่ยอมรับ ตรงกันข้ามกับนักเรียนที่ถูกพ่อแม่ห้ามปรามหรือเฉยเมยจะมีความรับผิดชอบน้อย

จากงานวิจัยข้างต้นชี้ให้เห็นว่า เด็กที่พ่อแม่อยู่ด้วยกันและพ่อแม่มีเหตุผลเด็กจะมีความรับผิดชอบดีกว่าเด็กที่พ่อแม่ไม่ได้อยู่ร่วมกันและไม่มีเหตุผลผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกันมีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่านักเรียนที่บิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน

การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

งานวิจัยในต่างประเทศ

ลอร์เรนซ์ (สุกัญญา แยมยิม. 2541 : 32 ; อ้างอิงจาก Lawrens. 1976 : 418) กล่าวว่า บรรยากาศในการเรียนการสอนนั้น เป็นสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมครู ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ถ้าผู้เรียนมีสภาพจิตใจ อารมณ์แจ่มใสรู้สึกตื่นตัวกระฉับกระเฉงก็就会有ความสนใจในการเรียนและย่อมช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

งานวิจัยในประเทศ

วิริยะ บุญยะนิวาสน์ (2523 : 49) เปรียบเทียบการสอนจริยธรรมโดยใช้วิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบธรรมดาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เวลาในการสอนรวม 9 ชั่วโมงในการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติทางจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบสูงกว่ากลุ่มที่สอนแบบธรรมดาและหลังสอนไปแล้ว 1 เดือนผลก็ยังไม่เปลี่ยนแปลง

สมศักดิ์ ชินพันธ์ (2523 : 53-67) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียนความรู้สึกรับผิดชอบและมโนภาพแห่งตน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่มีกับครูแบบประชาธิปไตย ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนมีความรับผิดชอบ และมีมโนภาพแห่งตนสูงกว่านักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตตาธิปไตย คือ อำนาจเด็ดขาดครูมีสิทธิ์เพียงผู้เดียว โดยที่การมีปฏิสัมพันธ์แบบประชาธิปไตย คือ ครูที่ให้โอกาสนักเรียนได้มีสิทธิ์ในชั้นเรียน เช่น เลือกตั้งหัวหน้าห้องทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และให้ความร่วมมือกับหมู่คณะและมีความรับผิดชอบสูง

ชะอ้อน ทองสงโสม (พิศิษฐ ตัณฑวนิช และคนอื่นๆ. 2542 : 84 ; อ้างอิงจากชะอ้อน ทองสงโสม. 2525) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ใช้และไม่ใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองและเป็นรายบุคคล ผลการศึกษาพบว่า การใช้และไม่ใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคลส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและความรับผิดชอบไม่แตกต่างกัน แต่พบว่าความรับผิดชอบของนักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนมีความรับผิดชอบสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พิจิตรา พงษ์จินดากร (2525 : 94-96) ทดลองสอนความรับผิดชอบแก่เด็กที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนมีทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดชอบดีกว่าวิธีสอนแบบธรรมดา และมีความคงทนของการเรียนรู้ทั้งทางด้านความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับความรับผิดชอบ

อุมาพรธณ ชูชื่นกลิ่น (2531 : 63-66) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางบวกของครูกับนักเรียน พบว่า เมื่อครูแสดงพฤติกรรมทางบวกกับนักเรียน ได้แก่การที่ครูยิ้มและพูดคุยกับนักเรียนชมเชยนักเรียนที่ทำงานเสร็จตามที่ครูมอบหมายนักเรียนก็จะซึมซับประสบการณ์ที่ตนเองได้รับจากครูในทางที่ดี ทำให้แสดงพฤติกรรมของความรับผิดชอบในการตั้งใจเรียนเพิ่มขึ้น

ทิพวัลย์ คำคง (พิศิษฐ ตัณฑวนิช และคนอื่นๆ. 2542 : 86 ; อ้างอิงจากทิพวัลย์ คำคง. 2533) ได้ศึกษาวิเคราะห์การสอนโดยใช้สัญญาการเรียนในด้านพัฒนาการทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนมีพัฒนาการทางการเรียนมากเป็นนักเรียนที่มีความรับผิดชอบสูงปฏิบัติสม่ำเสมอ มีปฏิสัมพันธ์กับครูดีส่วนนักเรียนที่มีพัฒนาการทางการเรียนน้อยเป็นนักเรียนที่มีความรับผิดชอบต่ำมีปฏิสัมพันธ์กับครูน้อย

จากงานวิจัยที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่า บรรยากาศการเรียนการสอน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน วิธีการสอนล้วนแต่เป็นการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่แตกต่างกัน มีผลต่อความรับผิดชอบด้านการเรียนแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่านักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนต่างกัน มีความรับผิดชอบด้านการเรียนแตกต่างกัน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

งานวิจัยในต่างประเทศ

สแตรง (สมัญญา เสี่ยงใส. 2521 : 9 ; อ้างอิงจาก Strang. 1957 : 248) ที่พบว่า ถ้าพิจารณาเฉพาะความวิตกกังวลอันนำไปสู่ความตึงเครียดในการเรียนนั้นเด็กที่มีความวิตกกังวลจะมีลักษณะนิสัยในการเรียน คือ ขาดความสนใจในบางวิชาไม่ชอบวิชาที่เรียน ประสบความล้มเหลวทางการเรียน ห้องเรียนและวิชาไม่กระตุ้นให้อยากเรียน

กรอนลันด์ (เสาวรัตน์ จุลรัตน์. 2535 :23 ; อ้างอิงจาก Gronlund. 1959 : 176) ได้ศึกษาพบว่า เด็กคนใดก็ตามถ้าประสบปัญหาด้านการปรับตัวแล้วมักจะประสบปัญหาด้านการเรียนด้วย การขัดแย้งกันภายในกลุ่มทำให้การเรียนไม่มีประสิทธิภาพ เกิดความตึงเครียดทางอารมณ์ไม่มีความสุข

งานวิจัยในประเทศ

ไพศาล หวังพานิช (2532 : 50) ได้พบว่า ในบรรดากิจกรรมทั้งหลายที่ส่งเสริมการเรียนของนิสิต คือ มีค่าสหสัมพันธ์กับผลการเรียนเป็นบวก มีสิ่งต่อไปนี้ด้วยคือ การไม่กังวลกับการเรียนที่ไม่เข้าใจในบางชั่วโมง มีความรื่นเริง ไม่ค่อยกังวลใจส่วนกิจกรรมประเภทที่มุ่งเน้นการเรียน คือ มีค่าสหสัมพันธ์กับผลการเรียนเป็นลบก็มีสิ่งต่อไปนี้ด้วย คือ ไม่มีความสบายใจเมื่ออยู่ในที่พัก

กรมวิชาการ (2535 : 19-20) ทำการวิจัยการรับรู้สาเหตุความสำเร็จในการเรียนของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่างกัน การวิจัยพบว่า การรับรู้สาเหตุของความล้มเหลวในการเรียนจากแหล่งภายในตนเองเกิดจาก เรียนเข้าใจยาก เครียด ไม่สนใจเรียน ไม่ได้อ่านหนังสือ จำไม่ค่อยได้ ความรู้น้อย อ่านหนังสือไม่ออก ความรู้พื้นฐานไม่พอ วชิร ไชยจันดี (2541 : 120-128) ได้ศึกษา ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเครียดในการสอนภาคปฏิบัติของอาจารย์นิเทศก์วิทยาลัยพยาบาล จำนวน 481 คน ผลการศึกษาพบว่า บรรยากาศในการสอนภาคปฏิบัติ บุคลิกภาพด้านความสงสัย ไม่ไว้วางใจผู้อื่น ด้านความวิตกกังวล ด้านการพึ่งตนเองและด้านความตึงเครียดมีความสัมพันธ์ในการสอนภาคปฏิบัติของอาจารย์นิเทศก์อย่างมีนัยสำคัญ

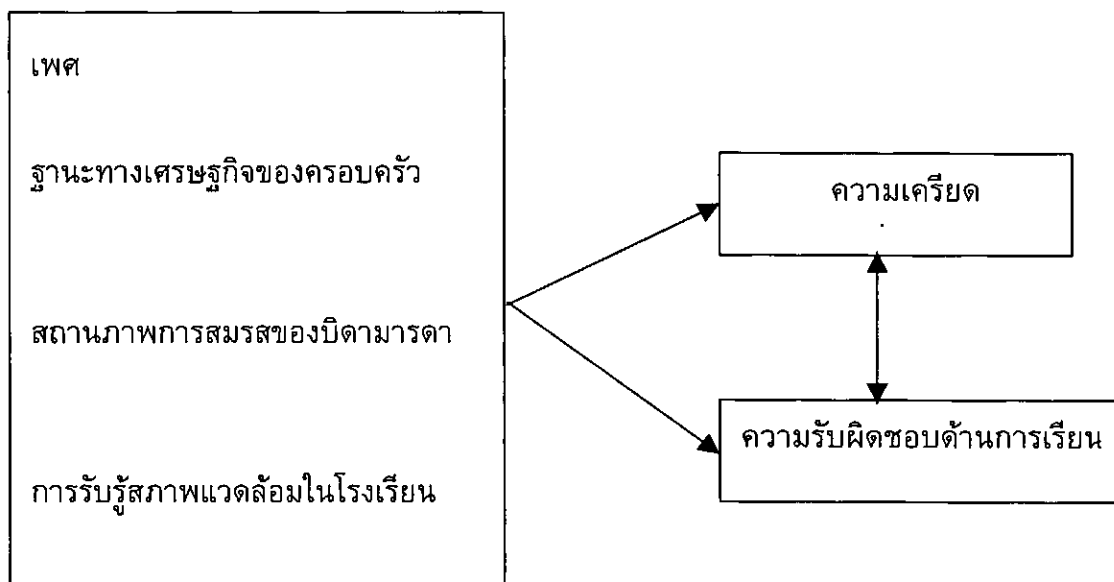
จากงานวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียนมีแนวโน้มที่จะสัมพันธ์กันโดยผู้ที่มีความเครียดสูงจะมีความรับผิดชอบด้านการเรียนต่ำ ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ว่า ความเครียดมีความสัมพันธ์กันทางลบกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนหญิง มีความเครียดสูงกว่านักเรียนชาย
2. นักเรียนหญิง มีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่านักเรียนชาย
3. นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูงกว่า มีความเครียดต่ำกว่านักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่า
4. นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูงกว่า มีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำกว่า
5. นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกันมีความเครียดต่ำกว่า นักเรียนที่มีบิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน
6. นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกันมีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่า นักเรียนที่มีบิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน
7. นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนต่างกัน มีความเครียดแตกต่างกัน
8. นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนต่างกัน มีความรับผิดชอบด้านการเรียนแตกต่างกัน
9. ความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความสัมพันธ์ทางลบกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดกับความ
 รับผิดชอบด้านการเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพ
 การสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ผู้วิจัยจึงได้กรอบแนวคิดใน
 การศึกษาดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการสำรวจ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดประชากร และเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
 - 2.1 ลักษณะเครื่องมือ
 - 2.2 เกณฑ์ในการให้คะแนน และแปลความหมาย
 - 2.3 การหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
3. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. กำหนดประชากร และเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสามเสนนอก(ประชาราษฎร์อนุกุล) เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร จำนวน 504 คน เป็นนักเรียนชาย 248 คน นักเรียนหญิง 256 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสามเสนนอก (ประชาราษฎร์อนุกุล) เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร จำนวน 240 คน ประมาณร้อยละ 50 จากประชากร เป็นนักเรียนชาย 120 คน นักเรียนหญิง 120 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร โดยสุ่มห้อง 6 ห้อง จาก 12 ห้อง แล้วจึงสุ่มนักเรียนชายห้องละ 20 คน และนักเรียนหญิงห้องละ 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้แบ่งเป็น 4 ส่วนดังนี้

1. แบบสอบถามสถานภาพผู้ตอบ

เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา

2. แบบสอบถามความเครียด

เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงและปรับปรุงจากแบบวัดความเครียดของ นลินี ธรรมอำนายสุข (2541 : 248-250) จำนวน 10 ข้อและศิริรัตน์ อัจฉนามนัสสิริ (2545 : 83-84) จำนวน 10 ข้อ แบบสอบถามมี 20 ข้อ

แบบสอบถามความเครียด เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ ได้แก่ ป้อยครั้งที่สุด ป้อยครั้ง ปานกลาง น้อยครั้ง น้อยครั้งที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถามความเครียด

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วตอบโดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงข้อละเครื่องหมาย เดียวเท่านั้น โดยมีหลักเกณฑ์การเลือก ดังนี้

ป้อยครั้งที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนป้อยครั้งที่สุด
ป้อยครั้ง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนป้อยครั้ง
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนปานกลาง
น้อยครั้ง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อย
น้อยครั้งที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ป้อยครั้งที่สุด	ป้อยครั้ง	ปานกลาง	น้อยครั้ง	น้อยครั้งที่สุด
0	ข้าพเจ้ามีปัญหาหนักใจที่ต้องขบคิด					
00	ข้าพเจ้ารู้สึกเบื่ออาหาร					

เกณฑ์การให้คะแนน

เนื่องจากคำถามเป็นข้อความทางบวกทั้งหมดจึงมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ป้อยครั้งที่สุด	ให้คะแนน	5	คะแนน
ป้อยครั้ง	ให้คะแนน	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนน	3	คะแนน
น้อยครั้ง	ให้คะแนน	2	คะแนน
น้อยครั้งที่สุด	ให้คะแนน	1	คะแนน

ความเครียดแบ่งออกเป็น 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ดังนี้(วิเชียร เกตุสิงห์.2538:9)

คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33 หมายถึง มีความเครียดน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.66 หมายถึง มีความเครียดปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.67-5.00 หมายถึง มีความเครียดมาก

3. แบบสอบถามความรับผิดชอบด้านการเรียน

เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงดัดแปลงจากแบบสอบถามความรับผิดชอบด้านการเรียนของกมลวัฒน์ วันวิชัย (2545 : 126-127) จำนวน 20 ข้อ

แบบสอบถามความรับผิดชอบด้านการเรียนเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุด จริงจริงบ้าง จริงน้อย จริงน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถามความรับผิดชอบด้านการเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วตอบโดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงข้อละเครื่องหมายเดียวเท่านั้น โดยมีหลักเกณฑ์การเลือก ดังนี้

จริงที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด

จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมาก

จริงบ้าง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนบางครั้ง

จริงน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อย

จริงน้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริงบ้าง	จริงน้อย	จริง น้อย ที่สุด
0	ข้าพเจ้าแบ่งเวลาในแต่ละวัน สำหรับการอ่านหนังสือ					
00	ข้าพเจ้าเข้าห้องเรียนตรงเวลาเสมอ					
000	ข้าพเจ้าไม่มีสมาธิในการอ่าน หนังสือ					

เกณฑ์การให้คะแนน

1. ข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	ให้	5	คะแนน
จริง	ให้	4	คะแนน
จริงบ้าง	ให้	3	คะแนน
จริงน้อย	ให้	2	คะแนน
จริงน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

2. ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	ให้	1	คะแนน
จริง	ให้	2	คะแนน
จริงบ้าง	ให้	3	คะแนน
จริงน้อย	ให้	4	คะแนน
จริงน้อยที่สุด	ให้	5	คะแนน

ความรับผิดชอบด้านการเรียนแบ่งเป็น 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

(วิเชียร เกตุสิงห์. 2538 : 9)

คะแนนเฉลี่ย	1.00-2.33	หมายถึง	มีความความรับผิดชอบด้านการเรียนน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.34-3.66	หมายถึง	มีความความรับผิดชอบด้านการเรียนปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.67-5.00	หมายถึง	มีความความรับผิดชอบด้านการเรียนมาก

4. แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

แบบสอบถามการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงและปรับปรุงจากแบบวัดสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนของนลินี ธรรมอำนวนยสุข (2541) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ บรรยากาศการเรียนการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู แบบสอบถามมี 20 ข้อ

แบบสอบถามการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุด จริง จริงบ้างไม่จริงบ้าง จริงน้อย ไม่จริงเลย

ตัวอย่างแบบสอบถามการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วตอบโดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงข้อละเครื่องหมายเดียวเท่านั้น โดยมีหลักเกณฑ์การเลือก ดังนี้

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนจริงพอสมควร
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนบางครั้งก็ไม่ตรงกับความคิดเห็นและการกระทำ
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนน้อย
ไม่จริงเลย	หมายถึง	ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนเลย

ข้อ	ข้อความ	จริงที่สุด	จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงน้อย	ไม่จริงเลย
0	ครูมีวิธีการสอนทำให้การเรียนรู้สนุกสนาน					
00	ครูให้การบ้านมากเกินไป					

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามความหมายของคำถามในแต่ละข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	ให้	5	คะแนน
จริง	ให้	4	คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้	3	คะแนน
จริงน้อย	ให้	2	คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้	1	คะแนน

2. ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	ให้	1	คะแนน
จริง	ให้	2	คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้	3	คะแนน
จริงน้อย	ให้	4	คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้	5	คะแนน

ในการแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ใช้เกณฑ์คะแนนเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ค่าเฉลี่ยการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนเท่ากับ 3.913 ดังนั้นจึงทำให้แบ่งกลุ่มตัวอย่างได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 3.913 หมายถึง การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนไม่ดี

คะแนนเฉลี่ยสูงกว่า 3.913 หมายถึง การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนดี

การหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามตอนที่ 2 ตอนที่ 3 และตอนที่ 4 ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาจำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร (α - coefficient) ของครอนบาค(Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้

แบบสอบถามการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .727

แบบสอบถามความเครียดมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .870

แบบสอบถามความรับผิดชอบด้านการเรียน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .812

3. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒไปยังโรงเรียนสามเสนนอก เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เข้าพบครูประจำชั้นเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ภายหลังได้รับคำอนุญาตจากผู้อำนวยการโรงเรียนแล้ว

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตั้งแต่วันที่ 1-5 มีนาคม 2547 จำนวน 270 ฉบับ ได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน 270 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. ผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่สมบูรณ์กล่าวคือครบทุกข้อ นำมาตรวจให้คะแนนแล้วนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แจกแจงความถี่เป็นร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา
2. ค่าสถิติพื้นฐานและระดับของความเครียดและความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มรวม
3. หาค่าสถิติพื้นฐานและระดับความเครียด ระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน
4. หาจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความเครียดและระดับความรับผิดชอบด้านการเรียน
5. ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความเครียดจำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ตามสมมติฐานข้อที่ 1,5,7 และค่าเอฟ (F-test) ตามสมมติฐานข้อที่ 3
6. ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ตามสมมติฐานข้อที่ 2,6,8 และค่าเอฟ (F-test) ตามสมมติฐานข้อที่ 4
7. จากข้อ 5 และ ข้อ 6 ถ้าสมมติฐานข้อที่ 3 และข้อที่ 4 พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้สถิติ นิวแมน-คูลส์ (Newman - Kuels)
8. หาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน(The Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ตามสมมติฐานข้อที่ 9

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ (Statistical Package for the Social Science) ซึ่งเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปที่มีสูตรในการคำนวณอยู่แล้ว จึงไม่ขอกล่าวถึงสูตรทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลอีก

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา t - Distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา F - Distribution
p	แทน	โอกาสที่จะเป็นไปได้
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean Square)
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ในการนำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสามเสนนอก กรุงเทพมหานคร ดังนี้

1.1 หาจำนวนและร้อยละของนักเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา

1.2 ค่าสถิติพื้นฐานและระดับของความเครียดและความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มรวม

1.3 ค่าสถิติพื้นฐานและระดับความเครียด ระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

1.4 หาจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความเครียดและระดับความรับผิดชอบด้านการเรียน

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

ตอนที่ 4 การศึกษาความสัมพันธ์ของความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา แล้วหาค่าสถิติพื้นฐานและระดับของความเครียดและความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มรวม นอกจากนี้หาค่าสถิติพื้นฐานระดับความเครียด ระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน และหาจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความเครียดและระดับความรับผิดชอบด้านการเรียน ดังปรากฏตามตาราง 1 ถึงตาราง 6

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	120	50.00
หญิง	120	50.00
รวม	240	100.00

ตาราง 1 (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
2. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว		
ต่ำกว่า 10,000 บาท / เดือน	119	49.60
10,000 – 15,000 บาท / เดือน	67	27.90
มากกว่า 15,000 บาท / เดือน	54	22.50
รวม	240	100.00
3.สถานภาพการสมรสของบิดามารดา		
อยู่ร่วมกัน	167	69.60
ไม่ได้อยู่ร่วมกัน	73	30.40
รวม	240	100.00

จากตาราง 1 แสดงว่า นักเรียนชาย จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 50 นักเรียนหญิง จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 50

นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำกว่า 10,000 บาท / เดือน จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 49.60 รองลงมา คือ นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว 10,000 – 15,000 บาท / เดือน จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 27.90 และนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมากกว่า 15,000 บาท จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50

นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกัน จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 69.60 และนักเรียนที่มีบิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 30.40

ตาราง 2 แสดงค่าสถิติพื้นฐานและระดับของความเครียดและความรับผิดชอบด้านการเรียน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มรวม

ตัวแปร	N	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ความเครียด	240	2.405	.602	ปานกลาง
ความรับผิดชอบด้านการเรียน	240	3.293	.482	ปานกลาง

จากตาราง 2 แสดงว่า นักเรียนมีความเครียดในกลุ่มรวมระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 2.405 และนักเรียนมีความรับผิดชอบด้านการเรียนในกลุ่มรวมระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 3.293

ตาราง 3 แสดงค่าสถิติพื้นฐานและระดับความเครียดของนักเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ
ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพ
แวดล้อมในโรงเรียน

ตัวแปร	N	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเครียด
1.เพศ				
ชาย	120	2.560	.605	ปานกลาง
หญิง	120	2.250	.561	น้อย
2.ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว				
ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน	119	2.461	.619	ปานกลาง
10,000 – 15,000 บาท/เดือน	67	2.325	.623	น้อย
มากกว่า 15,000 บาท /เดือน	54	2.381	.534	ปานกลาง
3. สถานภาพการสมรสของ				
บิดามารดา				
อยู่ร่วมกัน	167	2.349	.582	ปานกลาง
ไม่ได้อยู่ร่วมกัน	73	2.534	.632	ปานกลาง
4. การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน				
ไม่ดี	115	2.634	.590	ปานกลาง
ดี	125	2.195	.535	น้อย

จากตาราง 3 แสดงว่า นักเรียนชายมีความเครียดระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 2.560 และนักเรียนหญิงมีความเครียดระดับน้อย คือ คะแนนเฉลี่ย 2.250

นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว 10,000 – 15,000 บาท / เดือนมีความเครียดระดับน้อย คือ คะแนนเฉลี่ย 2.250 ส่วนนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมากกว่า 15,000 บาท / เดือน มีความเครียดระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 2.250 และนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำกว่า 10,000 บาท / เดือนมีความเครียดระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 2.461

นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกันมีความเครียดระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 2.349 และนักเรียนที่มีบิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกันมีความเครียดระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 2.534

นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนอยู่ในระดับไม่ดีมีความเครียดระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 2.634 และนักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนอยู่ในระดับดีมีความเครียดระดับมาก คือ คะแนนเฉลี่ย 2.195

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความเครียด

ระดับความเครียด	จำนวน	ร้อยละ
ระดับความเครียดน้อย	116	48.30
ระดับความเครียดปานกลาง	118	49.20
ระดับความเครียดมาก	6	2.50
รวม	240	100.00

จากตาราง 4 แสดงว่า นักเรียนมีความเครียดในระดับปานกลาง จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 49.20 รองลงมา คือ นักเรียนมีความเครียดในระดับน้อย จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 48.30 และนักเรียนมีความเครียดในระดับมาก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50

ตาราง 5 แสดงค่าสถิติพื้นฐานและระดับความพึงพอใจด้านการเรียนของนักเรียนจำแนกตาม
ตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา
และการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

ตัวแปร	N	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ ด้านการเรียน
1. เพศ				
ชาย	120	3.154	.441	ปานกลาง
หญิง	120	3.433	.481	ปานกลาง
2. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว				
ต่ำกว่า 10,000 บาท / เดือน	119	3.247	.471	ปานกลาง
10,000 – 15,000 บาท / เดือน	67	3.381	.507	ปานกลาง
มากกว่า 15,000 บาท / เดือน	54	3.288	.466	ปานกลาง
3. สถานภาพการสมรสของ บิดามารดา				
อยู่ร่วมกัน	167	3.317	.503	ปานกลาง
ไม่ได้อยู่ร่วมกัน	73	3.238	.426	ปานกลาง
4. การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน				
ไม่ดี	115	3.143	.397	ปานกลาง
ดี	125	3.432	.511	ปานกลาง

จากตาราง 5 แสดงว่า นักเรียนชายมีความพึงพอใจด้านการเรียนระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 3.154 และนักเรียนหญิงมีความพึงพอใจด้านการเรียนระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 3.433

นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว 10,000 – 15,000 บาท / เดือนมีความพึงพอใจด้านการเรียนระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 3.381 รองลงมา คือ นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมากกว่า 15,000 บาท / เดือนมีความพึงพอใจด้านการเรียนระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 3.288 และนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ต่ำกว่า 10,000 บาท / เดือนมีความรับผิดชอบด้านการเรียนระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 3.247

นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกันมีความรับผิดชอบด้านการเรียนระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 3.317 และนักเรียนที่มีบิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกันมีความรับผิดชอบด้านการเรียนระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 3.238

นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนอยู่ในระดับไม่ดีมีความรับผิดชอบด้านการเรียนระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 3.143 และนักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนอยู่ในระดับดีมีความรับผิดชอบด้านการเรียนระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 3.432 จากที่กล่าวข้างต้น แสดงว่า ระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความ
รับผิดชอบด้านการเรียน

ระดับความรับผิดชอบด้านการเรียน	จำนวน	ร้อยละ
ระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนน้อย	5	2.10
ระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนปานกลาง	182	75.80
ระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนมาก	53	22.10
รวม	240	100.00

จากตาราง 6 แสดงว่า นักเรียนมีระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนปานกลาง
จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 75.80 รองลงมา คือ นักเรียนมีระดับความรับผิดชอบด้าน
การเรียนมาก จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 22.10 และนักเรียนมีระดับความรับผิดชอบ
ด้านการเรียนน้อย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.10

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน แบ่งออกได้ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศปรากฏตามตาราง 7 ดังนี้

ตาราง 7 การเปรียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศ

ตัวแปร	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
					(1 - tailed)
เพศ					
ชาย	120	2.560	.605	4.118*	.000
หญิง	120	2.250	.561		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 7 แสดงว่า นักเรียนหญิงมีความเครียดต่ำกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงกันข้ามกับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ปรากฏตามตาราง 8 ดังนี้

ตาราง 8 การเปรียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	2	.829	.415	1.145	.320
ภายในกลุ่ม	237	85.855	.362		
รวม	239	86.684			

จากตาราง 8 แสดงว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีความเครียดไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรสถานภาพการสมรสของบิดามารดา ปรากฏตามตาราง 9 ดังนี้

ตาราง 9 การเปรียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรสถานภาพการสมรสของบิดามารดา

ตัวแปร	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
(1 - tailed)					
สถานภาพการสมรสของบิดามารดา					
อยู่ร่วมกัน	167	2.349	.582	-	.014
				2.216*	
ไม่ได้อยู่ร่วมกัน	73	2.534	.632		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 9 แสดงว่า นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกันมีความเครียดต่ำกว่า นักเรียนที่มีบิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5 ที่ตั้งไว้

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ปรากฏตามตาราง 10 ดังนี้

ตาราง 10 การเปรียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

ตัวแปร	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
(2 - tailed)					
การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน					
ไม่ดี	115	2.634	.590	6.042*	.000
ดี	125	2.195	.535		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 10 แสดงว่า นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับไม่ดีและระดับดีมีความเครียดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 7 ที่ตั้งไว้ โดยที่นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับดีมีความเครียด ต่ำกว่านักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับไม่ดี

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน แบ่งออกได้ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศ ปรากฏตามตาราง 11 ดังนี้

ตาราง 11 การเปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศ

ตัวแปร	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
(1 - tailed)					
เพศ					
ชาย	120	3.154	.442	- 4.668*	.000
หญิง	120	3.433	.481		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 11 นักเรียนหญิงมีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ปรากฏตามตาราง 12 ดังนี้

ตาราง 12 การเปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	2	.771	.386	1.672	.190
ภายในกลุ่ม	237	54.643	.231		
รวม	239	55.414			

จากตาราง 12 แสดงว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีความรับผิดชอบด้านการเรียนไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4 ที่ตั้งไว้

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรสถานภาพการสมรสของบิดามารดา ปรากฏตามตาราง 13 ดังนี้

ตาราง 13 การเปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรสถานภาพการสมรสของบิดามารดา

ตัวแปร	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
(1 - tailed)					
สถานภาพการสมรสของบิดามารดา					
อยู่ร่วมกัน	167	3.317	.503	1.170	.122
ไม่ได้อยู่ร่วมกัน	73	3.238	.426		

จากตาราง 13 แสดงว่า นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกันและนักเรียนที่มีบิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบด้านการเรียนไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 6 ที่ตั้งไว้

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ปรากฏตามตาราง 14 ดังนี้

ตาราง 14 การเปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

ตัวแปร	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
(2 - tailed)					
การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน					
ไม่ดี	115	3.143	.397	- 4.918*	.000
ดี	125	3.432	.511		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 14 แสดงว่า นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับไม่ดีและระดับดีมีความรับผิดชอบด้านการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 8 ที่ตั้งไว้ โดยที่นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับดีมีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่า นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับไม่ดี

ตอนที่ 4 การศึกษาความสัมพันธ์ของความเครียดกับความรับผิดชอบต่อด้านการเรียน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตาราง 15 ความสัมพันธ์ของความเครียดกับความรับผิดชอบต่อด้านการเรียนของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5

ตัวแปร	N	$\bar{X}$	S.D.	r
ความเครียด	240	2.405	.602	-.319*
ความรับผิดชอบต่อด้านการเรียน	240	3.293	.482	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 15 แสดงว่า ความเครียดมีความสัมพันธ์ทางลบกับความรับผิดชอบต่อ
ด้านการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ -.319
ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 9 ที่ตั้งไว้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาระดับความเครียดและระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนหญิง มีความเครียดสูงกว่านักเรียนชาย
2. นักเรียนหญิง มีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่านักเรียนชาย
3. นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูงกว่า มีความเครียดต่ำกว่านักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำกว่า
4. นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูงกว่า มีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำกว่า
5. นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกันมีความเครียดต่ำกว่า นักเรียนที่มีบิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน
6. นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกันมีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่า นักเรียนที่มีบิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน
7. นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนต่างกัน มีความเครียดแตกต่างกัน
8. นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนต่างกัน มีความรับผิดชอบด้านการเรียนแตกต่างกัน
9. ความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความสัมพันธ์ทางลบกับความรับผิดชอบด้านการเรียน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียน ที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสามเสนนอก (ประชาราษฎร์อนุกุล) เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร จำนวน 504 คน เป็นนักเรียนชาย 248 คน นักเรียนหญิง 256 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสามเสนนอก (ประชาราษฎร์อนุกุล) เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร จำนวน 240 คน ประมาณร้อยละ 50 จากประชากร เป็นนักเรียนชาย 120 คน นักเรียนหญิง 120 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร โดยสุ่มห้อง 6 ห้อง จาก 12 ห้อง แล้วจึงสุ่มนักเรียนชายห้องละ 20 คน และนักเรียนหญิงห้องละ 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถาม 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพผู้ตอบ ได้แก่ เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความเครียด เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .870

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความรับผิดชอบด้านการเรียน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .812

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .727

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒไปยังโรงเรียนสามเสนนอกเพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เข้าพบครูประจำชั้นเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ภายหลังได้รับคำอนุญาตจากผู้อำนวยการโรงเรียน

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตั้งแต่วันที่ 1 - 5 มีนาคม 2547 จำนวน 270 ฉบับ ได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน 270 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. ผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่สมบูรณ์กล่าวคือครบทุกข้อ นำมาตรวจให้คะแนนแล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรม SPSS/PC+ (Statistical Package for the Social Science) ซึ่งเป็นโปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. แจกแจงความถี่เป็นร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา

2. ค่าสถิติพื้นฐานและระดับของความเครียดและความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มรวม

3. หาค่าสถิติพื้นฐานและระดับความเครียด ระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

4. หาจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความเครียดและระดับความรับผิดชอบด้านการเรียน

5. ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความเครียดจำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนโดยใช้การทดสอบค่าที(t-test) ตามสมมติฐานข้อที่ 1,5,7 และค่าเอฟ(F-test) ตามสมมติฐานข้อที่ 3

6. ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนจำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ตามสมมติฐานข้อที่ 2,6,8 และค่าเอฟ (F-test) ตามสมมติฐานข้อที่ 4

7. จากข้อ 5 และ ข้อ 6 ถ้าสมมติฐานข้อที่ 3 และข้อที่ 4 พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้สถิติ นิวแมน-คูลส์ (Newman - Kuels)

8. หาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน(The Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ตามสมมติฐานข้อที่ 9

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเกี่ยวกับระดับความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สรุปได้ดังนี้

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความเครียดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 2.405 และเมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามระดับความเครียด พบว่า นักเรียนมีความเครียดในระดับปานกลาง จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 49.20 รองลงมา คือ นักเรียนมีความเครียดในระดับน้อย จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 48.30 และนักเรียนมีความเครียดในระดับมาก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50

2. การศึกษาเกี่ยวกับระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สรุปได้ดังนี้

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความรับผิดชอบด้านการเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ย 3.293 และเมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามระดับความรับผิดชอบด้านการเรียน พบว่า นักเรียนมีระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนปานกลาง จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 75.80 รองลงมา คือ นักเรียนมีระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนมาก จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 22.10 และนักเรียนมีระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนน้อย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.10

3. การศึกษาเกี่ยวกับความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สรุปได้ดังนี้

3.1 การเปรียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศ พบว่า นักเรียนหญิงมีความเครียดต่ำกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงกันข้ามกับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้

3.2 การเปรียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว พบว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีความเครียดไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้

3.3 การเปรียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรสถานภาพการสมรสของบิดามารดา พบว่า นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกันมีความเครียดต่ำกว่า นักเรียนที่มีบิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5 ที่ตั้งไว้

3.4 การเปรียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน พบว่า นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

ระดับไม่ดีและระดับดีมีความเครียดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 7 ที่ตั้งไว้ โดยที่นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับดีมีความเครียดต่ำกว่า นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับไม่ดี

4. การศึกษาเกี่ยวกับความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สรุปได้ดังนี้

4.1 การเปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศ พบว่า นักเรียนหญิงมีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่า นักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้

4.2 การเปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว พบว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีความรับผิดชอบด้านการเรียนไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4 ที่ตั้งไว้

4.3 การเปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรสถานภาพการสมรสของบิดามารดา พบว่า นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกันและนักเรียนที่มีบิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบด้านการเรียนไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 6 ที่ตั้งไว้

4.4 การเปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน พบว่า นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับไม่ดีและระดับดี มีความรับผิดชอบด้านการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 8 โดยที่นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับดีมีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่า นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับไม่ดี

5. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียน สรุปได้ดังนี้

ความเครียดมีความสัมพันธ์ทางลบกับความรับผิดชอบด้านการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ $-.319$ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 9 ที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ อภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ระดับความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนทุกคนต้องรับผิดชอบในด้านการเรียนถือเป็นหน้าที่หลักต้องไปเรียน

หนังสืออย่างน้อยอาทิตย์ละ 5 วันใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนเช้าถึงเย็น นักเรียนทุกคนต้องอยู่ในสภาพการณ์ที่ต้องอาศัยทักษะความอดทนความรับผิดชอบและความขยันขันแข็งตลอดเวลาซึ่งสอดคล้องกับ ซินโอสท หัสปาเรอ (ปิยะวรรณ เลิศพานิช. 2542 : 149 ; อ้างอิงจาก ซินโอสท หัสปาเรอ. 2525 : 15 - 17) ได้กล่าวว่า บุคคลที่ต้องรับผิดชอบสิ่งต่างๆ ในเวลาเดียวกันย่อมมีอิทธิพลต่อร่างกายและจิตใจของมนุษย์ ทำให้มนุษย์เกิดความเครียดนอกจากนี้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เริ่มเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้นมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายพฤติกรรมและอารมณ์ที่แปรปรวนเป็นสาเหตุของความเครียดได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญศรี วรสัมปติ (2537 : 71 - 74) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดสติปัญญาและการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเผชิญความเครียดในวัยรุ่นตอนต้น โรงเรียนมัธยมศึกษาแบบสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าระดับความเครียดในวัยรุ่นตอนต้นอยู่ในระดับปานกลาง ชูทิพย์ ปานปรีชา (ปิยะวรรณ เลิศพานิช. 2542 : 149 ; อ้างอิงจาก ชูทิพย์ ปานปรีชา. 2532 : 483) ได้กล่าวว่า ระดับของความเครียดระยะแรกเป็นภาวะจิตใจที่มีความเครียดอยู่เล็กน้อยถือเป็นภาวะปกติพบได้ในชีวิตประจำวันของทุกคน ส่วนระดับสองเป็นภาวะของจิตใจที่มีความเครียดระดับปานกลางเป็นระยะที่ร่างกายและจิตใจต่อสู้กับความเครียดที่มี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนราธร ศรีประสิทธิ์ (2529 : 96) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเด็กวัยรุ่น พบว่า ความเครียดของเด็กนักเรียนวัยรุ่น ครอบคลุมลักษณะอาการของความเครียดทั้งวิตกกังวล ความคับข้องใจ ความกลัว ความโกรธ รวมถึงอาการต่าง ๆ ของร่างกายที่มีสาเหตุจากอารมณ์ตึงเครียดเด็กนักเรียนส่วนใหญ่จะมีลักษณะอาการดังกล่าวในระดับปานกลาง แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสร้อยศรี อนันต์ประเสริฐ (2544 : 120 - 122) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องความเครียดและสุขภาพจิตของนักศึกษาแพทย์แผนโบราณแบบประยุกต์ โรงเรียนอายุรเวทวิทยาลัย (ชีวกโกมารภัจจ์) กรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาแพทย์แผนโบราณแบบประยุกต์ชั้นปีที่ 1,2 และ3 มีความเครียดอยู่ในระดับต่ำ

2. ระดับความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 10 -12 ปี กำลังเข้าสู่วัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ ต้องสูญเสียพลังงานในร่างกายในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้แทนที่จะใช้พลังงานที่เสียไปทำงานให้เต็มที่ ทำให้งานที่รับผิดชอบมีประสิทธิภาพลดลง แต่ไม่ลดถึงขั้นต่ำจนเกินไป นอกจากนี้ผู้ปกครองอาจจะมอบหมายงานให้นักเรียนทำบ้าง เช่น ภูบ้าน ล้างจาน ช่วยเลี้ยงน้อง เป็นต้น นักเรียนจึงมีเวลาในการทบทวนบทเรียนหรือทำการบ้านไม่ได้ดีเท่าที่ควร ส่งผลให้นักเรียนมีความรับผิดชอบด้านการเรียนระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของประมวล ดิฉินสัน (2520 : 7) ที่ได้กล่าวว่าความรับผิดชอบมิใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลโดยอัตโนมัติ การที่จะให้บุคคลเกิดความสำนึกในความรับผิดชอบเป็นคติประจำใจจะต้องมีการฝึกฝนและปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก โดยใช้เวลาใน

การพัฒนาให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก บรรยากาศของครอบครัว ความสัมพันธ์ของครอบครัว กับเด็ก ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรับผิดชอบในตัวเด็ก

3. เปรียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปร เพศ สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สภาพภาพการสมรสของบิดามารดาและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

3.1 เพศ

นักเรียนหญิงมีความเครียดต่ำกว่านักเรียนชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ซึ่งตรงข้ามกับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้

จากผลการวิจัยข้างต้นอธิบายเหตุผลได้ว่า เนื่องจากเพศหญิงเป็นเพศที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้อยู่ในกรอบประเพณี มีแนวโน้มที่จะเชื่อฟังปฏิบัติตามคำสั่งสอนและมีความรับผิดชอบสูง (ขวัญฤดี ขำอ่อนสัตย์. 2542 : 26 ; อ้างอิงจาก สุจิตร์ ศิริรัตน์. 2522 : 106) ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ที่พบว่า นักเรียนหญิงมีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่านักเรียนชาย นอกจากนี้ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 9 ที่พบว่า ความเครียดมีความสัมพันธ์ทางลบกับความรับผิดชอบด้านการเรียน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า นักเรียนหญิงมีความรับผิดชอบสูงและมีความเครียดต่ำ ในทางตรงข้ามอาจกล่าวได้ว่า นักเรียนชายมีความรับผิดชอบต่ำและมีความเครียดสูง นอกจากนี้ในสังคมไทยผู้ปกครองจะมีการแนะนำ เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่วัยรุ่นในเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เช่น ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การคบเพื่อนต่างเพศ การแต่งกาย เป็นต้น ทำให้เพศหญิงมีการปรับตัวและเผชิญปัญหาได้ดีกว่า ส่งผลให้นักเรียนหญิงมีความเครียดต่ำกว่านักเรียนชาย อย่างไรก็ตามงานวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ แซ่ (สุนี ตรีทิเพนทร์. 2542 : 31 ; อ้างอิงจาก Chaney. 1989 : 3287A) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องความเครียดและวิถีจัดการกับความเครียดของนักศึกษาและคณาจารย์ของนักศึกษาในวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาหญิงมีความเครียดสูงกว่านักศึกษาชาย นอกจากนี้อัมพร โอตระกูล และเจตน์สันต์ แต่งสุวรรณ (2526) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และปีที่ 6 โรงเรียนชาดศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนหญิงมีความเครียดมากกว่านักเรียนชาย งานวิจัยของ นราธร ศรีประสิทธิ์ (2529) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเด็กวัยรุ่น โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหอวังและโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย พบว่า นักเรียนเพศหญิงจะปรากฏความเครียดมากกว่าเพศชาย และงานวิจัยของ วิลาวัณย์ วรศรีหิรัญ (ปิยะวรรณ เลิศพานิช. 2542 : 22 ; อ้างอิงจาก วิลาวัณย์ วรศรีหิรัญ. 2536 : 86 - 89) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องความเครียดของ

นิสิตปริญญาโทวิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า นิสิตปริญญาโทเพศหญิงมีความเครียดมากกว่าเพศชาย

3.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีความเครียดไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้

จากผลการวิจัยข้างต้นอธิบายเหตุผลได้ว่า นักเรียนในวัยนี้มีหน้าที่หลัก คือ การศึกษาเล่าเรียนมีผู้ปกครองรับผิดชอบเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นค่าอาหาร ค่าเทอม ค่าอุปกรณ์ในการเรียน เป็นต้น นักเรียนใช้เงินอย่างเดียว เหตุผลอีกอย่างหนึ่งคือ วัยนี้จะไม่คิดถึงอนาคตเพราะมีผู้ปกครองให้ความเอาใจใส่บริการทุกอย่าง ทำให้นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความเครียดไม่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชรัช เพชรดี (2541) ที่ได้ทำการศึกษารื่องสภาวะความเครียดและวิธีลดความเครียดในการเตรียมสอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกันจะมีระดับความเครียดในการเตรียมตัวสอบไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของ สร้อยศรี อนันต์ประเสริฐ (2544 : 127) ที่ได้ทำการศึกษารื่องความเครียดและสุขภาพจิตของนักศึกษาแพทย์แผนโบราณแบบประยุกต์ โรงเรียนอายุรเวทวิทยาลัย (ชีวกโกมารภัจจ์) กรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาแพทย์แผนโบราณแบบประยุกต์ที่มีรายได้ของครอบครัวต่างกัน มีความเครียดไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามงานวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นรารท ศรีประสิทธิ์ (2529 : 82) ที่ได้ทำการศึกษารื่องปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเด็กวัยรุ่น พบว่า นักเรียนที่มีบิดามารดามีรายได้สูงจะปรากฏความเครียดมากกว่ากลุ่มอื่นๆ นักเรียนที่มีบิดามารดามีรายได้ปานกลางจะปรากฏความเครียดน้อยกว่ากลุ่มอื่น นอกจากนี้ วัลลภา ดันดิสุนทร (2532) ที่ได้ทำการศึกษารื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่คัดสรรกับความเครียด และระหว่างความเครียดกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลอุดรดิตถ์ พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลและภูมิหลังการศึกษาในด้านการศึกษาของบิดาและรายได้ของบิดามารดามีความสัมพันธ์กับความเครียดในเชิงบวก

3.3 สถานภาพการสมรสของบิดามารดา

นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกันมีความเครียดต่ำกว่า นักเรียนที่มีบิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5 ที่ตั้งไว้

จากผลการวิจัยครั้งนี้นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกัน นักเรียนจะได้รับความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ความช่วยเหลือจากบิดามารดา ทำให้นักเรียนมีจิตใจที่มั่นคงสบาย ไม่วิตกกังวลที่จะทำให้เกิดความเครียด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชีรวัดณ์ นิจนเตร

(เสาวรัตน์ จุลรัตน์. 2535 : 33 ; อ้างอิงจาก ชีรวัฒน์ นิเจนตร. 2526 : 202) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องสภาพเชิงจิตสังคมในโรงเรียนกับสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวแตกแยกมีสุขภาพจิตทั้งสี่ด้าน คือ มโนภาพแห่งตน ซึมเศร้า วิตกกังวล และมีสุขภาพจิตรวมเสื่อมกว่าวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวปกติ นอกจากนี้ นราธร ศรีประสิทธิ์ (2529) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเด็กวัยรุ่น พบว่า นักเรียนที่บิดามารดาแยกกันอยู่จะมีลักษณะความเครียดมากกว่ากลุ่มอื่น งานวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวินและงามตา วรินทร์านนท์ (2536 : 164 - 172) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและทางป้องกัน พบว่า นักเรียนในครอบครัวปกติรายงานว่ามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อบิดามารดาของตนมากกว่านักเรียนในครอบครัวแตกแยกและครอบครัวเครียดและสอดคล้องกับงานวิจัยของ นลินีธรรมอำนายสุข (2541 : 215) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเครียดในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนกีฬาสุพรรณบุรี สังกัดกรมพลศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า นักเรียนที่มีบิดามารดาแยกกันอยู่จะมีความเครียดสูงกว่าบิดามารดาอยู่ร่วมกัน

3.4 การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนต่างกัน มีความเครียดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 7 ที่ตั้งไว้ โดยที่นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับดีมีความเครียดต่ำกว่า นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับไม่ดี

การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ตามการรับรู้ของนักเรียนนี้แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน หมายถึง ตัวครู สถานที่เรียนและสื่ออุปกรณ์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู จากการวิจัยครั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่านักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนดี เช่น ครูเตรียมการสอนเอาใจใส่นักเรียนดี มีสื่ออุปกรณ์ครบ นักเรียนมีครูและเพื่อนคอยให้คำปรึกษา คำแนะนำ แสดงความห่วงใยนักเรียนจะสบายใจเกิดการเรียนรู้อย่างขึ้น ทำให้ไม่เกิดความเครียดต่างจากนักเรียนที่ครูไม่เตรียมการสอนไม่เอาใจใส่นักเรียน สื่ออุปกรณ์ไม่ครบ นักเรียนไม่มีครูและเพื่อนคอยให้คำปรึกษา คำแนะนำ แสดงความห่วงใย ทำให้นักเรียนเกิดความไม่สบายใจและความเครียดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แมคเคย์ (ประพิมพรรณ สุวรรณ. 2533 : 37 – 38 ; อ้างอิงจาก McKey. 1978) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องความเครียดของนักศึกษาอนุปริญญา พบว่า ปัญหาที่ก่อให้เกิดความเครียด ได้แก่ การขาดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับนักเรียน ความเหน็ดเหนื่อยจากงานที่ต้องทำ การถูกจำกัดขอบเขตของการแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกว่าตนเองด้อยค่า วัลลภา ดันติสุนทร (2532 : 131 - 132) พบว่า นักศึกษาพยาบาลของวิทยาลัยพยาบาลอุตรดิตถ์ มีการรับรู้ต่อการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎี

ภาคปฏิบัติและพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ในเชิงบวกจะมีความเครียดในระดับต่ำ ส่วนนักศึกษาที่มีการรับรู้ต่อการจัดการเรียนการสอนในเชิงลบจะมีความเครียดในระดับสูงนอกจากนี้ ฐานา ธรรมคุณ (2532 : 73) ได้ทำการศึกษาเรื่องความเครียดของพยาบาลในหออภิบาลผู้ป่วยหนักและหอผู้ป่วยทั่วไปอายุรกรรม ศัลยกรรม พบว่า ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์กับระดับความเครียดของพยาบาลในหอผู้ป่วยทั่วไป และงานวิจัยของ ดาเรียน สังเมฆ และคนอื่นๆ (2539 : 38 - 44) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านการทำงานกับความเครียดของพยาบาลในห้องผ่าตัดโรงพยาบาลศูนย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยด้านการทำงานในเรื่องสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงาน สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนร่วมงาน การบริหารงานมีความสัมพันธ์ในทางลบกับความเครียด

4. เปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามตัวแปรเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพการสมรสของบิดามารดา และการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

4.1 เพศ

นักเรียนเพศหญิง มีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่านักเรียนเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยนี้อาจจะเป็นเพราะว่าเพศหญิงเป็นเพศที่ละเอียดถี่ถ้วน มีความอดทน เชื่อฟังผู้ใหญ่ จะถูกอบรมให้อยู่ในกรอบประเพณี ผู้ใหญ่จะปลูกฝังให้รับผิดชอบงานในบ้าน ไม่ได้ออกไปวิ่งเล่นเหมือนเพศชาย นอกจากนี้พัฒนาการทางด้านร่างกายพัฒนาเร็วกว่าเพศชายมีร่างกายที่สูงใหญ่เร็วกว่า ทำให้ผู้ปกครองมอบหมายงานและไว้วางใจให้รับผิดชอบงานมากกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมาร์ท (Smart. 1967 : 536 - 537) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กและสัมพันธภาพที่มีต่อครอบครัว ซึ่งพบว่าความรับผิดชอบนั้นแม้จะเริ่มต้นในวัยเด็กก็ตาม แต่จะพัฒนาการสู่วัยรุ่น จากวัยรุ่นสู่ผู้ใหญ่ซึ่งจากผลการวิจัยอันเดียวกัน พบว่า เด็กหญิงจะมีความรับผิดชอบสูงกว่าเด็กชายและงานวิจัยของบัดเดอร์เวิร์ท (วิวัฒน์ รักษาเคน. 2531 ; อ้างอิงจาก Butterworth. 1974 : 2043) ที่ได้ทำการศึกษาความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนหญิงมีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ สุจิตร์ ศิริรัตน์ (ขวัญฤดี ขำช่อนสัตย์. 2542 : 26 ; อ้างอิงจาก สุจิตร์ ศิริรัตน์. 2522 : 106) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างแบบสำรวจนิสัยและทัศนคติในการเรียนระดับอุดมศึกษา พบว่า นักศึกษาหญิงมีนิสัยและทัศนคติในการเรียนดีกว่านักศึกษาชาย เนื่องจากเพศหญิงเป็นเพศที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้อยู่ในกรอบประเพณีมีแนวโน้มที่จะเชื่อฟังปฏิบัติตามคำสั่งสอน และมีความรับผิดชอบสูงจึงส่งผลให้มีนิสัยและทัศนคติในการเรียนดีไปด้วย

4.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีความรับผิดชอบด้านการเรียนไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4 ที่ตั้งไว้

จากผลการวิจัยข้างต้นอธิบายเหตุผลได้ว่า ผู้ปกครองถือว่าการเลี้ยงดูบุตรธิดาเป็นหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะในสังคมไทยที่บิดามารดาจะต้องให้การสนับสนุนลูกทุกด้าน นักเรียนชั้นประถมศึกษายังไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองเนื่องจากยังน้อยทั้งวัยวุฒิ คุณวุฒิ ประสพการณ์ไม่ต้องรับผิดชอบในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว เหตุผลอีกอย่างหนึ่ง คือ อุปนิสัยของคนไทยที่รักลูกถ้าลูกคนอื่นมีบิดามารดาจะต้องดิ้นรนหาให้เหมือนคนอื่น เพราะกลัวลูกมีปมด้อยขอให้ลูกตั้งใจเรียนเท่านั้น ทำให้นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความรับผิดชอบด้านการเรียนไม่แตกต่างกัน มีงานวิจัยที่พบว่าฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันมีความรับผิดชอบด้านการเรียนแตกต่างกัน คือการริสันและคนอื่นๆ (นลินี ธรรมอำนายสุข. 2541 : 64 ; อ้างอิงจาก Garrison and others. 1964 : 403 - 407) ที่ได้ทำการศึกษาถึงองค์ประกอบอันมีผลต่อผลการเรียนของนักเรียน พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียนมาก เด็กที่มาจากครอบครัวฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ย่อมขาดประสบการณ์ต่างๆ ในอันที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทำให้เด็กเกิดปัญหาอันเป็นอุปสรรคต่อการเรียนได้

4.3 สถานภาพการสมรสของบิดามารดา

นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกันและนักเรียนที่มีบิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบด้านการเรียนไม่แตกต่าง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 6 ที่ตั้งไว้

จากผลการวิจัยข้างต้นอธิบายเหตุผลได้ว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาจะใช้เวลาส่วนมากที่โรงเรียน ซึ่งมีครูทำหน้าที่ให้ความรู้และมีเพื่อนๆ คอย เล่น เด็กในวัยนี้จะมองโลกในแง่ดีหวั่นเล่นมากกว่าเรียนหนังสือ การที่เด็กจะมีความรับผิดชอบหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การปลูกฝังและ สังคมรอบข้างซึ่ง เพ็ญศรี วายวานนท์ (2528 : 16) ได้เสนอแนวทางในการปลูกฝังความรับผิดชอบแก่เยาวชนไว้ว่า ควรเริ่มตั้งแต่การสั่งสอนอบรมที่บ้านและที่โรงเรียนตั้งแต่การศึกษาระดับต้นจนถึงระดับสูงเป็นลำดับไป ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการที่มีบิดามารดาจะอยู่ร่วมกัน หรือไม่ได้อยู่ร่วมกันไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับ ความรับผิดชอบด้านการเรียน เพราะว่า นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกัน จะได้รับความรัก ความเอาใจใส่ ทำทุกอย่างให้ลูก ปกป้องมากเกินไป ไม่ค่อยให้ลูกรับผิดชอบงาน ส่วนนักเรียนที่มีบิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน อาจจะถูกลอยละเลย เพราะบิดามารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ไม่มีเวลาในการฝึกอบรมหรือมอบหมายงานให้นักเรียนรับผิดชอบ ส่งผลให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มนี้มีความรับผิดชอบด้านการเรียนไม่แตกต่าง

4.4 การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนต่างกัน มีความรับผิดชอบด้านการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 8 ที่ตั้งไว้ โดยที่ โดยที่นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับดีมีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงกว่า นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับไม่ดี

การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ตามการรับรู้ของนักเรียนนี้แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน หมายถึง ตัวครู สถานที่เรียนและสื่ออุปกรณ์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู จากผลการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับดี เช่น ครูมีวิธีการสอนน่าสนใจ เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม ให้ความสนใจใส่ ห้องเรียนสะอาด อุปกรณ์การเรียนครบ มีเพื่อนให้ความช่วยเหลือและเป็นที่ปรึกษาทางการเรียน ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีเป็นกันเองเพราะนักเรียนได้รับความรัก ความเอาใจใส่ นักเรียนมีความพร้อมที่จะรับความรู้ กล้าซักถามเมื่อมีข้อสงสัย นักเรียนรู้สึกอบอุ่นใจ ถ้างานที่ตนเองทำผิดพลาดก็ปรับปรุงแก้ไขโดยไม่ปกปิดเพราะกลัวครูตำหนิ นั่นคือมีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลอร์เรนซ์ (สุกัญญา แยมยัม. 2541 : 32 ; อ้างอิงจาก Lawrens. 1976 : 418) ที่ได้กล่าวว่า บรรยากาศในการเรียนการสอนนั้นเป็นสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมครู ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ถ้าผู้เรียนมีสภาพจิตใจอารมณ์แจ่มใสรู้สึกตื่นตัวกระตือรือร้นก็จะมีความสนใจในการเรียน และย่อมช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น นอกจากนี้ สมศักดิ์ ชินพันธ์ (2523 : 53 - 67) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียนความรู้สึกรับผิดชอบและมโนภาพแห่งตน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีกับครูแบบประชาธิปไตย ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน มีความรับผิดชอบและมีมโนภาพแห่งตนสูงกว่านักเรียน ที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตตาธิปไตย คือ อำนาจเด็ดขาดครูมีสิทธิ์เพียงผู้เดียวโดยที่การมีปฏิสัมพันธ์แบบประชาธิปไตย คือ ครูที่ให้โอกาสนักเรียนได้มีสิทธิ์ในชั้นเรียน เช่น เลือกตั้งหัวหน้าห้องทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และให้ความร่วมมือกับหมู่คณะและมีความรับผิดชอบสูงและงานวิจัยของ อุมพรพรณ ชูชั้นกลิ่น (2531 : 63-66) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางบวกของครูกับนักเรียน พบว่า เมื่อครูแสดงพฤติกรรมทางบวกกับนักเรียน ได้แก่ การที่ครูยิ้มและพูดคุยกับนักเรียนชมเชยนักเรียนที่ทำงานเสร็จตามที่ครูมอบหมาย นักเรียนก็จะซึมซับประสบการณ์ที่ตนเองได้รับจากครูในทางที่ดี ทำให้แสดงพฤติกรรมของความรับผิดชอบในการตั้งใจเรียนเพิ่มขึ้น

5. การศึกษาความสัมพันธ์ของความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ความเครียดมีความสัมพันธ์ทางลบกับความรับผิดชอบด้านการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ $-.319$ กล่าวคือ นักเรียนที่มีคะแนนความเครียดสูง จะมีคะแนนความรับผิดชอบด้านการเรียนต่ำ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 9 ที่ตั้งไว้

จากผลการวิจัยครั้งนี้อาการวิตกกังวล เหงื่อออก รู้สึกไม่สบายใจ ไม่พึงพอใจเกิดความขัดแย้งในจิตใจ ซึ่งจะนำไปสู่ความเครียด ทำให้สภาพจิตใจไม่พร้อมที่จะรับเอาความรู้หรือประสบการณ์ในการเรียน ขาดความละเอียดรอบคอบ ความกระตือรือร้น อดทน เอาใจใส่ต่อการเรียนต่องานที่ตนได้รับมอบหมายส่งผลให้บุคคลนั้นขาดความรับผิดชอบด้านการเรียนนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ส.แตรง (สมัญญา เสียงใส. 2521 : 9 ; อ้างอิงจาก Strang. 1957 : 248) ที่พบว่า ถ้าพิจารณาเฉพาะความวิตกกังวลอันนำไปสู่ความตึงเครียดในการเรียนนั้นเด็กที่มีความวิตกกังวลจะมีลักษณะนิสัยในการเรียน คือ ขาดความสนใจในบางวิชาไม่ชอบวิชาที่เรียน ประสบความล้มเหลวทางการเรียน ห้องเรียนและวิชาไม่กระตุ้นให้อยากเรียน งานวิจัยของ ไพศาล หวังพานิช (2532 : 50) ที่พบว่า ในบรรดากิจกรรมทั้งหลายที่ส่งเสริมการเรียนของนิสิต คือ มีค่าสหสัมพันธ์กับผลการเรียนเป็นบวกมีสิ่งต่อไปนี้ด้วยคือการไม่กังวลกับการเรียนที่ไม่เข้าใจในบางสิ่งสิ่งใด มีความรื่นเริง ไม่ค่อยกังวลใจ ส่วนกิจกรรมประเภทที่หน่วงเหนี่ยวการเรียน คือ มีค่าสหสัมพันธ์กับผลการเรียนเป็นลบก็มีสิ่งต่อไปนี้ด้วยคือ ไม่มีความสุขสบายใจเมื่ออยู่ในที่พัก นอกจากนี้กรมวิชาการ (2535 : 19 - 20) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการรับรู้สาเหตุความสำเร็จในการเรียนของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่างกัน พบว่า การรับรู้สาเหตุของความล้มเหลวในการเรียนจากแหล่งภายในตนเองเกิดจากเรียนเข้าใจยาก เครียด ไม่สนใจเรียน ไม่ได้อ่านหนังสือ จำไม่ค่อยได้ ความรู้น้อยอ่านหนังสือไม่ออก ความรู้พื้นฐานไม่พอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การเปรียบเทียบความเครียดและความรับผิดชอบด้านการเรียนจำแนกตามตัวแปรการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นข้อมูลแก่โรงเรียนที่ควรคำนึงถึงตัวแปรนี้ในการจัดการศึกษาแก่นักเรียนต่อไป

1.2 ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้เป็นข้อมูลให้ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนได้ทราบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความเครียด คือ เพศ

สถานภาพสมรสของบิดามารดา การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนและตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบด้านการเรียน คือ เพศและการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าความเครียดมีความสัมพันธ์ทางลบกับความรับผิดชอบด้านการเรียน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการช่วยเหลือ วางนโยบาย เพื่อลดความเครียด ส่งเสริมและพัฒนาความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนให้ประสบความสำเร็จในด้านการเรียนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ตัวแปรการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ตามการรับรู้ของนักเรียนนี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน หมายถึง ตัวครู สถานที่เรียน และสื่ออุปกรณ์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาเป็นรายด้าน ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเป็นรายด้าน คือ ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนและด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู เพื่อให้สามารถศึกษาความเครียดและความรับผิดชอบด้านการเรียนละเอียดมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบความเครียดและความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดกรุงเทพมหานครกับสังกัดอื่น เพื่อดูว่าจะมีความแตกต่างกันหรือไม่

2.3 ควรศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่อาจจะมีผลต่อความเครียดและความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียน เช่น อายุ ระดับชั้น ลำดับการเกิด บุคลิกภาพ ค่าใช้จ่ายในการเรียน นิสัยทางการเรียน ลักษณะมุ่งอนาคต เป็นต้น

2.4 ควรศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเครียดและความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนหรือนักศึกษาอื่นๆ เช่น มัธยมศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน อุดมศึกษา เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลวัฒน์ วันวิชัย.(2545).ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดอัมพรสวรรค์ กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศม.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
ถ่ายเอกสาร.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). การรับรู้สาเหตุความสำเร็จในการเรียนของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่างกัน.กองวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- กรมสามัญศึกษา หน่วยงานพิเศษ. (2526). ชุดการสอนปลูกฝังและการสร้างค่านิยมพื้นฐานเรื่องความรับผิดชอบ. กรุงเทพฯ : จงเจริญการพิมพ์.
- กิ่งแก้ว อัดถาการ.(2524). "ทำไมต้องมีวินัย," มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. 3(1) : 15-19.
ภาคเรียนที่ 1.
- ขวัญฤดี ขำช่อนกลิ่น.(2542).การศึกษาพฤติกรรมการรับผิดชอบของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. ปรินญาณิพนธ์ กศม.กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- คณิงรัตน์ ลาโพธิ์. (2535). ผลของการนำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.
ปรินญาณิพนธ์ กศม.กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จรรยา สุภาพ. (2520). แบบเรียนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- จินตนา ยูนิพันธุ์. (2527). การเรียนการสอนทางการพยาบาล.กรุงเทพฯ : ภาควิชาพยาบาลศึกษา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรัสรัตน์ นันทยทวิกุล.(2538). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศม.กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล. (2532). การฝึกฝนคลายกล้ามเนื้อ เพื่อลดความเครียดของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
ปรินญาณิพนธ์ กศม.กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ฐานา ธรรมคุณ.(2532).ความเครียดของพยาบาลในหออภิบาลผู้ป่วยหนัก และหอผู้ป่วยทั่วไป, อายุรกรรม, ศัลยกรรม. วิทยานิพนธ์ สาขาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และงามตา วนินทานนท์. (2536). รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและทางป้องกัน. (ม.ป.พ.).
- ดาเรียน สังเมฆ และคนอื่นๆ. (2539, มกราคม – เมษายน) “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านการทำงานกับความเครียดของพยาบาลห้องผ่าตัดในโรงพยาบาลศูนย์ภาคตะวันออก,” *วารสารโรงพยาบาลชลบุรี* : หน้า 38-44
- ดุชนี ทศนาจันทธานี. (2539). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเครียดในการปฏิบัติงานของพยาบาลหน่วยฉุกเฉินในโรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.*
- ทัศน บุญทอง. (2533). “บุคลิกภาพกับการปฏิบัติวิชาชีพการพยาบาล,” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพการพยาบาล หน่วยที่ 1-8 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. พิมพ์ครั้งที่ 4 นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- ทองคุณ หงษ์สัมพันธ์. (2535). *วิธีแห่งบัณฑิต การครองตน ครองคน และครองงาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.*
- เทพวัลย์ สุชาติ. (2530). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเครียดของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์. วิทยานิพนธ์ สสม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.*
- ธารีกุล คัมภีรคุปต์. (2535). *ความเครียดของพนักงานคุมประพฤติ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.*
- นงคราญ ผาสุก. (2528). *หลักการพยาบาลจิตเวช. กรุงเทพฯ : สุพรรณการพิมพ์.*
- นราธร ศรีประสิทธิ์. (2529). *ปัจจัยทางสังคม และจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเด็กวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.*
- นลินี ธรรมอำนวยสุข. (2541). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเครียดในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนกัฬาศรีสุพรรณบุรี สังกัดกรมพลศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ กศม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.*
- นิลนารา จินาพร. (2540). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.*

- ประพันธ์ แฟ้มคลองหอม. (2540). *ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับความพึงพอใจในการทำงานของพยาบาล โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า กรมแพทย์ทหารเรือ*.
 ปรินญาณิพนธ์ กตม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- ประพิมพ์พรรณ สุวรรณกฎ.(2533).*การศึกษาความเครียดของพยาบาลที่ปฏิบัติงานใน
 โรงพยาบาลนพรัตน์ราชธานี*. ปรินญาณิพนธ์ กตม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ประภัสสร ไชยชนะใหญ่. (2529).*การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความ
 รับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้ชุดการ
 สอนมินิคอร์สกับคู่มือครูของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา*. ปรินญาณิพนธ์
 กตม.กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
 ถ่ายเอกสาร.
- ป. มหาพันธ์. (2536). *สอนเด็กให้มีความรับผิดชอบ*.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ประมวล ดิฉินสัน. (2520). *วัยแรก วัยหลัก*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แพร่พิทยา.
- ปาลชาติ ชาวโพธิ์หลวง. (2543). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเครียดและวิธีเผชิญความเครียด
 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรชั้นประทวน กองบังคับการตำรวจจราจร*.
 ปรินญาณิพนธ์ กตม.กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- ปิยะวรรณ เลิศพานิช.(2542). *สาเหตุของความเครียดและวิธีเผชิญความเครียดทางการเรียน
 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา
 ส่วนกลาง*. ปรินญาณิพนธ์ กตม.กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- ผกา สัตยธรรม. (2535). *สุขภาพจิตเด็ก*.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณี ทองทับ. (2545). *ผลของการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อความรับผิดชอบด้านการเรียน
 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ กตม.
 กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย_มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
 ถ่ายเอกสาร.
- พิจิตรา พงษ์จินดากร. (2525). *การทดลองสอนความรับผิดชอบแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการ
 ทางสติปัญญาต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์*. ปรินญาณิพนธ์ กตม. กรุงเทพฯ :
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- พิศิษฐ ดัณฑวณิช และคนอื่นๆ. (2542). *การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของ
 เด็กไทยด้านความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา
 2542.

- เพ็ชรินทร์ ปฐมวนิชกะ. (2528). การวิเคราะห์องค์ประกอบความรับผิดชอบ ของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา : กรณีศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการศึกษา
จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์. พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
ถ่ายเอกสาร.
- เพ็ญศรี วายวานนท์. (2528). จริยธรรมในการปฏิบัติราชการ. กรุงเทพฯ : สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ไพศาล หวังพานิช. (2514). การวัดผลการศึกษากทม.ฯ สำนักทดสอบทางการศึกษาและ
จิตวิทยา.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- มณฑาทิพย์ ไชยศักดิ์. (2538). ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดและวิธีการจัดการกับ
ความเครียดของหัวหน้าภาควิชา กับสุขภาพองค์การในวิทยาลัยพยาบาล.
ปริญญาานิพนธ์ กศด. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ยีนยง ไทยใจดี. (2537). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเครียดและวิธีการจัดการกับความเครียดใน
การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
ปริญญาานิพนธ์ กศม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- ลักขณา โสภา. (2537). ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงที่มีต่อความ
รับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบางมด
(ต้นเปาวิทยาการ) สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ กศม. กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- วัชรีย์ ไชยจันดี. (2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเครียดในการสอนภาคปฏิบัติของอาจารย์
นิเทศก์วิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.
ปริญญาานิพนธ์ กศม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วัฒนา สิงห์สัมฤทธิ์. (2527). การสร้างแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความรับผิดชอบสำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดยะลา. ปริญญาานิพนธ์ กศม.กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- วันทนา เจริญรัตนโชติ. (2545). การศึกษาความเครียดและวิธีลดความเครียดในการปฏิบัติงาน
ของครูประถมศึกษา กลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ กศม.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
ถ่ายเอกสาร.

- วันเพ็ญ หวังวิวัฒน์เจริญ และคนอื่น ๆ. (2539, เมษายน -มิถุนายน). *ความเครียดของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ : วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*. 41(2) : 78 –85.
- วัลลภา ดันติสุนทร. (2532). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่คัดสรรกับความเครียดและระหว่างความเครียดกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาพยาบาลอุดรดิตถ์*. วิทยานิพนธ์ วทม. (สาธารณสุข). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- วิวัฒน์ รักษาเคน. (2531). *ความสำนึกในความรับผิดชอบและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ กศม.กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วิภาภรณ์ เรือนทิพย์. (2530). *ผลการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้สไลด์เทปเป็นเทคนิคแม่แบบที่มีต่อความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ อำเภอนหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ กศม.กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วิริยะ บุญยะนิวาสน์. (2523). *การเปรียบเทียบการสอนจริยธรรมโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบธรรมดาของระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริรัตน์ อัจฉามนัสสิริ. (2545). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเครียดของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลบำรุงราษฎร์*. วิทยานิพนธ์กศม.กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สมศักดิ์ ชินพันธ์. (2523). *ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียน กับความรู้สึกรับผิดชอบและมโนภาพแห่งตน*. วิทยานิพนธ์ กศม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สมัญญา เสี่ยงใส. (2521). *ความวิตกกังวลและวิธีลดความวิตกกังวลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ กศม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สร้อยศรี อนันต์ประเสริฐ. (2544). *ความเครียดและสุขภาพจิตของนักศึกษาแพทย์แผนโบราณแบบประยุกต์โรงเรียนอายุรเวทวิทยาลัย (ชีวโกมารภักจ์) กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ กศม.กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2514). *การพัฒนาคุณภาพของประชากรไทย*. กรุงเทพฯ : ไทยสัมพันธ์.
- สุจริต สุวรรณชีพ. (2531, กรกฎาคม- ธันวาคม). *ความเครียด : วารสารจิตวิทยาคลินิก*. 19(2) : 95-97.

- สุรศักดิ์ ศานจุจารย์, พ.ด.ท. (2536). *ความเครียดในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรของสถานตำรวจนครบาลในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุกัญญา แยมยิ้ม. (2541). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจเรียนของนักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสีพระยา กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ กศม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัฒนา เตชาติวงศ์ และคนอื่นๆ. (2520). *ตำราจิตเวชศาสตร์*. กรุงเทพฯ : สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย.
- สุนี ตรีทิเพนท์. (2542). *การศึกษาความเครียด และวิธีเผชิญความเครียดของบุคคลว่างงานที่มารับบริการจัดหางานของกรมการจัดหางาน*. วิทยานิพนธ์ กศม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวรัตน์ จุฬรัตน์. (2535). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ กศม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อนุวัติ คุณแก้ว. (2538). *การวัดและพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ กศม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อรทัย โสภา. (2533). *การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการสอนโดยใช้ชุดการเรียนแบบศูนย์การเรียนกับการสอนตามคู่มือครู*. วิทยานิพนธ์ กศม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อัมพร โอตระกูล และคนอื่นๆ (2526, ตุลาคม-ธันวาคม). "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของเด็กนักเรียน," *สมาคมจิตแพทย์*. 28(4) : 195-205.
- อัมพล สุอำพัน. (2533, กรกฎาคม). "คลายเครียดกันดีกว่า," *Health*. 1(3) : 90 – 92.
- อาวุธ พรหมมานอก. (2534). *การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนด้วยบทเรียนโมดูลกับการสอนตามคู่มือครูของสสวท*. วิทยานิพนธ์ กศม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- Cattell, Raymond B.(1963). *Manul for Jr.-Sr.High School Personality Questionair "HSP" Form A.*Illinois: The : Institute for Personity and ability Testing.
- Dubin, Andrew J. (1984). *Foundation of Organzational Behavior : An Applied Perspective.* Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall.
- Farmer,Richard E. and other. (1984). *Stress Managet for Human Services.* P.20 - 24.Michigan : Stage Publication Inc.
- Fishbien Morris. (1975). *The New Illustrated Medicial and Haelth Encyclopedia.* New York : H.S. Stuttman Co.
- Johnson, David W. Anger, Stress and Manging Your Feeiing. (1990). *Reaching out : Interpersonal Effecttiveness and Self-Actualization.*4 ed.Englewood Cliffs,N.J.:Prentice-Hall.
- Peck, R.F.(1958 ,November). "Family Patterns Correrated with Adolescent Personality Structure," *Journal of Abonormal and Social Psychology.* 62 : 374.
- Smart,Mollis S. and Russel C. Smart.(1967).*Children Develment and Relationships.* New York :The Macmillan Company.

ภาคผนวก

หนังสือรับรอง
แบบสอบถาม

ที่ ศธ 0519.12/๒๘๐ ๖

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

/๐ มีนาคม 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสามเสนนอก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางสาวกนกวรรณ การุณ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดและความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสามเสนนอก กรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต แก้วฉิม เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 300 คน ตอบแบบสอบถามความเครียด ความรับผิดชอบด้านการเรียน การรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ในระหว่าง เดือนมีนาคม 2547

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวกนกวรรณ การุณ ได้เก็บข้อมูล ในการทำสารนิพนธ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภาพร หะวานนท์)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 02-6923610 ต่อ 302

มือถือ 06-8036190

แบบสอบถาม

เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสามเสนนอก กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพผู้ตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความเครียด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความรับผิดชอบด้านการเรียน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียน นักเรียนสามารถแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นได้อย่างอิสระ คำตอบของนักเรียนไม่มีถูกหรือผิดและไม่มีผลกระทบต่อการเรียนหรือผลการเรียนวิชาใดๆ ทั้งสิ้น ในการตอบแบบสอบถามนักเรียนไม่ต้องลงชื่อของนักเรียน คำตอบทั้งหมดจะเก็บไว้เป็นความลับ ไม่มีการเปิดเผยให้ผู้ใดทราบ

จึงขอความกรุณาให้นักเรียนตอบตรงความรู้สึกและเป็นจริงมากที่สุด โปรดตอบให้ครบทุกข้อ

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

นางสาวกนกวรรณ การุญ

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ (ภาคพิเศษ)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพผู้ตอบ

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามด้านสถานภาพผู้ตอบ เมื่อนักเรียนอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () ให้ครบถ้วน

1. เพศ () ชาย
 () หญิง
2. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว
 - () รายได้ของบิดามารดารวมกันหรือผู้ปกครองที่อุปการะนักเรียนต่ำกว่า 10,000 บาท ต่อเดือน
 - () รายได้ของบิดามารดารวมกันหรือผู้ปกครองที่อุปการะนักเรียนระหว่าง 10,000 - 15,000 บาท ต่อเดือน
 - () รายได้ของบิดามารดารวมกันหรือผู้ปกครองที่อุปการะนักเรียนมากกว่า 15,000 บาท ต่อเดือน
3. สถานภาพการสมรสของบิดามารดา
 - () บิดา มารดาอยู่ร่วมกัน
 - () บิดา มารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน (หย่าร้าง, แยกกันอยู่, หม้าย, เสียชีวิต)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความเครียด

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วตอบโดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงข้อละเครื่องหมายเดียวเท่านั้น โดยมีหลักเกณฑ์การเลือก ดังนี้

- บ่อยครั้งที่สุด
- หมายถึง
- ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนบ่อยครั้งที่สุด
- บ่อยครั้ง
- หมายถึง
- ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนบ่อยครั้ง
- ปานกลาง
- หมายถึง
- ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนปานกลาง
- น้อย
- หมายถึง
- ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อย
- น้อยที่สุด
- หมายถึง
- ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	บ่อย ครั้ง ที่สุด	บ่อย ครั้ง	ปาน กลาง	น้อย ครั้ง	น้อย ครั้ง ที่สุด
1	ข้าพเจ้ามีปัญหาหนักใจที่ต้องขบคิด					
2	ข้าพเจ้าปวดศีรษะข้างเดียวเป็นเวลานาน					
3	ข้าพเจ้ารู้สึกว่ามีอาการเจ็บป่วยโดยไม่รู้สาเหตุ					
4	ข้าพเจ้ารู้สึกเศร้า					
5	ข้าพเจ้ารู้สึกหายใจถี่ มือเท้าเย็น					
6	ข้าพเจ้ารู้สึกหงุดหงิด กระสับกระส่าย อยู่ไม่เป็นสุข					
7	ข้าพเจ้าไม่อยากทำงานเลย เพราะรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถ					
8	ข้าพเจ้ารู้สึกเบื่ออาหาร					
9	เมื่อตื่นตอนเช้าข้าพเจ้ารู้สึกเบื่อหน่าย ห่อเหี่ยว ไม่อยากลุกจากเตียง					
10	ข้าพเจ้าคิดว่าแม้จะพยายามให้มากกว่านี้ ก็ไม่สามารถทำงานได้ดีเท่าคนอื่น					
11	ข้าพเจ้ารู้สึกปวดศีรษะเมื่อพบปัญหาเกี่ยวกับการเรียน					

ข้อ	ข้อความ	บ่อย ครั้ง ที่สุด	บ่อย ครั้ง	ปาน กลาง	น้อย ครั้ง	น้อย ครั้ง ที่สุด
12	ข้าพเจ้ารู้สึกหัวใจเต้นแรงทุกครั้งก่อนเข้าห้องสอบ					
13	ข้าพเจ้ารู้สึกหายใจเข้าออกลำบากทุกครั้งที่ทำการบ้านส่งไม่ทัน					
14	ข้าพเจ้ารู้สึกอึดอัด เมื่ออุปกรณ์การเรียนไม่พร้อม					
15	ข้าพเจ้ารู้สึกวิตกกังวลว่าตนเองจะสอบไม่ผ่าน					
16	เวลาสอบข้าพเจ้าจะวิตกกังวลจนเกินเหตุ					
17	ข้าพเจ้าจะกระสับกระส่ายเมื่อครูซักถาม					
18	ข้าพเจ้านอนไม่หลับเมื่อทำการบ้านไม่ได้					
19	ถ้าครูให้ออกไปรายงานหน้าชั้น ข้าพเจ้าจะมีมือสั่นกว่าปกติ					
20	ข้าพเจ้าจะลุกลุกกล่น ถ้าทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่สำเร็จ					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความรับผิดชอบด้านการเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วตอบโดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงข้อละเครื่องหมายเดียวเท่านั้น โดยมีหลักเกณฑ์การเลือก ดังนี้

- จริงที่สุด

หมายถึง

ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด
- จริง

หมายถึง

ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมาก
- จริงบ้าง

หมายถึง

ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนบางครั้ง
- จริงน้อย

หมายถึง

ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อย
- จริงน้อยที่สุด

หมายถึง

ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1	ข้าพเจ้าแบ่งเวลาในแต่ละวันสำหรับการอ่านหนังสือ					
2	ข้าพเจ้าไม่มีสมาธิในการอ่านหนังสือ					
3	ข้าพเจ้ามักใจลอยคิดถึงเรื่องอื่น ในขณะที่ครูกำลังสอน					
4	ข้าพเจ้าเข้าห้องเรียนตรงเวลาเสมอ					
5	ข้าพเจ้านำอุปกรณ์การเรียนมาพร้อมทุกวัน					
6	ข้าพเจ้าส่งการบ้าน ตรงตามเวลาที่ครูกำหนด					
7	เมื่อทำการบ้านไม่ได้หรือไม่เข้าใจ ข้าพเจ้าจะเลิกทำทันที					
8	เมื่อข้าพเจ้าทำการบ้านไม่เสร็จ ข้าพเจ้าจะไม่เข้าเรียนวิชานั้น					
9	ข้าพเจ้าตรวจทานงานอย่างละเอียดก่อนส่งครูทุกครั้ง					
10	เมื่อข้าพเจ้าทำงานผิดหรือไม่เรียบร้อย ข้าพเจ้าพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น					

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
11	ข้าพเจ้าทบทวนบทเรียนทุกวัน					
12	ข้าพเจ้าใช้เวลาว่างในแต่ละวันค้นคว้าหา ความรู้เพิ่มเติมในห้องสมุด					
13	ข้าพเจ้ามักผลัดวันประกันพรุ่ง จนทำให้ งานไม่เสร็จตามเวลาที่ครูกำหนด					
14	เมื่อข้าพเจ้าทำการบ้านไม่ได้ ข้าพเจ้าจะ ขอลอกจากเพื่อน					
15	ข้าพเจ้ามักคุยกับเพื่อนหรือเอางานอื่นขึ้น มาทำเมื่อเรียนไม่รู้เรื่อง					
16	ข้าพเจ้าซักถามครูทันทีเมื่อมีข้อสงสัย					
17	ข้าพเจ้าจะทำการบ้านเมื่อมีเวลาว่างจาก การเรียนในห้อง					
18	ข้าพเจ้าปรึกษาครูเมื่อมีปัญหาเรื่องการ เรียน					
19	ข้าพเจ้าส่งงานไม่ทัน ถ้าครูให้งานหลาย อย่างพร้อมกัน					
20	ข้าพเจ้าทำตารางการทำงานทุกครั้ง					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วตอบโดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงข้อละเครื่องหมายเดียวเท่านั้น โดยมีหลักเกณฑ์การเลือก ดังนี้

- จริงที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนมากที่สุด
- จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนจริงพอสมควร
- จริงบ้างไม่จริงบ้าง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนบางครั้งก็ไม่ตรงกับความคิดและการกระทำ
- จริงน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนน้อย
- ไม่จริงเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนเลย

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้างไม่ จริง บ้าง	จริง น้อย	ไม่จริง เลย
1	ครูมีวิธีการสอนทำให้การเรียนน่าสนใจ					
2	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่เรียน					
3	ครูให้การบ้านมากเกินไป					
4	โต๊ะเก้าอี้ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน					
5	ห้องเรียนสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย					
6	อุปกรณ์การเรียนและสื่อมีไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน					
7	สื่อและอุปกรณ์การเรียนส่วนใหญ่มีความชัดเจนถูกต้องตามวัตถุประสงค์					
8	เพื่อนให้ความช่วยเหลือ ฟังพาอาศัยซึ่งกันและกันในด้านการเรียน เช่น ให้ยืมอุปกรณ์การเรียน					

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้างไม่ จริง บ้าง	จริง น้อย	ไม่จริง เลย
9	ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทที่สามารถปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนได้					
10	เพื่อนที่โรงเรียนส่วนใหญ่เห็นแก่ตัว					
11	ข้าพเจ้ากับเพื่อนทำกิจกรรมในชั้นเรียนด้วยความสามัคคี					
12	ข้าพเจ้ามีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกับเพื่อน					
13	ข้าพเจ้ารู้สึกท้อใจในการเรียนเพราะว่าครูสนใจแต่นักเรียนที่เรียนเก่ง					
14	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าครูเป็นคนถือตัวไม่เป็นกันเองกับนักเรียน					
15	ครูรับฟังเหตุผลของนักเรียน					
16	ครูสนใจนักเรียนทุกคนในห้องเรียน					
17	เมื่อนักเรียนเจ็บป่วย ครูให้ความดูแลอย่างใกล้ชิด					
18	ครูซักถามนักเรียนทุกคนในห้องเรียน					
19	ครูไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน การสอน					
20	ครูไม่รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน					

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ - ชื่อสกุล	นางสาวกนกวรรณ การุญ
วันเดือนปีเกิด	14 มิถุนายน 2519
สถานที่เกิด	อำเภовานรนิวาส จังหวัดสกลนคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	131 R.V.แมนชั่น ซอยสุขใจ (ประชาสงเคราะห์ 24) ถนนประชาสงเคราะห์ แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร 10400
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	อาจารย์ 1 ระดับ 4
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนสามเสนนอก (ประชาราษฎร์อนุกุล) แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2535	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล จังหวัดสกลนคร
พ.ศ.2538	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล จังหวัดสกลนคร
พ.ศ.2542	ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ.2547	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร